

VERBUM

ČASOPIS PRE KREŠŤANSKÚ KULTÚRU

ROČNÍK XXIX, č. 2

KRST V DUCHU SVÄTOM

Jozef Mihok

JÚLIUS SLOVÁK: PIESNE CHVÁL SÚ ŽALMAMI TEJTO DOBY

Hermana Matláková

**NIEKOĽKO MYŠLIENOK K SLÁVENIU SVÄTEJ OMŠE PODĽA RÍMSKEHO MISÁLA
JÁNA XXIII A RÍMSKEHO MISÁLA 2002**

Ambróz Martin Štrbák O. Praem.

MARCEL LEFEBVRE, KONTROVERZNÝ BISKUP TRADICIONALIZMU

Peter Zubko

POKLONA DUCHOVNÉMU VODCOVI

K 170. výročiu narodenia Pavla Országha Hviezdoslava

Július Rybák

DALO STANO: SNÍVAM O MIERI, KAM MIERIM

Ján Mičko

**DREHER, ROD. BENEDIKTOVA VOĽBA. STRATÉGIA PRE KREŠŤANOV
V POSTKREŠŤANSKOM SVETE. RECENZIA.**

Jozef Brodňanský, OSB

VERBUM

ČASOPIS PRE KREŠŤANSKÚ KULTÚRU

Vydáva:

VERBUM — Vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1A, 03401 Ružomberok, email: verbum@ku.sk

Šéfredaktor:

Dr. Pavol Hrabovecký, S.T.D.
casopis.verbum@gmail.com

Zástupca šéfredaktora:

Mgr. Hermana Jaroslava Matláková

Redakčná rada:

Prof. ICDr. Mgr. MVDr. Miroslav Konštanc Adam, O.P.

Prof. ThDr. JCDr. Anton Fabian, PhD.

Prof. ThDr. Ing. Anton Konečný, PhD.

Prof. ThDr. Jozef Leščinský, PhD.

PhDr. ThLic. Ján Mičko, PhD.

Mgr. Dalibor Ondrej

Prof. PhDr. Ján Sabol, DrSc. (predseda RR)

doc. ThDr. PaedDr. Róbert Sarka, PhD.

Prof. PaedDr. ThDr. SSLic. František Trstenský, PhD.

ThDr. Marek Varga, PhD.

Prof. ThDr. Lubomír Žák

Jazyková úprava:

PaedDr. Beáta Murínová, PhD. (sr. Ludmila, CJ)

Zuzana Vandáková

Sadzba a tlač:

Tlačiareň a vydavateľstvo Slza, s.r.o., Poprad

www.casopisverbum.sk

Registračné číslo: 31660983

ISSN 1210-1605

OBSAH

VERNOŠŤ BEZ UDOMÁCNENIA – NOVOSŤ S ROZLIŠOVANÍM	3
Pavol Hrabovecký	
NESNAŽÍM SA ĽUDÍ PRERÁBAŤ NA CHARIZMATIKOV	5
Dušan Lukáč	
KRST V DUCHU SVÄTOM	12
Jozef Mihok	
PIESNE CHVÁL SÚ ŽALMAMI TEJTO DOBY	22
Július Slovák	
NIEKOĽKO MYŠLIENOK K SLÁVENIU SVÄTEJ OMŠE PODĽA RÍMSKEHO MISÁLA JÁNA XXIII A RÍMSKEHO MISÁLA 2002	30
Ambróz Martin Štrbák	
MARCEL LEFEBVRE, KONTROVERZNÝ BISKUP TRADICIONALIZMU	33
Peter Zubko	
VERÍM V SPOLOČENSTVO SVÄTÝCH: TRAJA KOŠICKÍ MUČENÍCI	43
Peter Zubko	
POKLONA DUCHOVNÉMU VODCOVI K 170. výročiu narodenia Pavla Országha Hviezdoslava	50
Julo Rybák	
DALO STANO: SNÍVAM O MIERI, KAM MIERIM	69
Ján Mičko	
Z BÁSNÍ VNÚTORNEHO EXILU JANKA SILANA	76
Edita Príhodová	

STROJOPIS NEPUBLIKOVANEJ SKLADBY BRÁNA OD VOJTECHA MIHÁLIKA	84
Martin Navrátil	
VÍLA A MODRÉ SVETLO	93
Vladimír Štefanič	
RECENZIE	95

VERNOŠT BEZ UDOMÁCENIA – NOVOŠT S ROZLIŠOVANÍM

Pavol Hrabovecký

Keď sa v Cirkvi spomenú slová „tradičný“ či „charizmatický“, viacerým sa zježia chlpy na koži a v očakávaní konfrontácie či vyhranených názorov zbystria pozornosť. A pritom by tieto prídavné mená mali byť vlastné každému kresťanovi, lebo Cirkev je ako tradičná, tak aj charizmatická.

Týmto číslom Verbumu sme preto chceli ponúknuť priestor nie konfrontácii, ale prezentácii – toho, ako kresťania môžu byť a sú charizmatikmi, ako aj toho, čo krásne môže ponúknuť a ponúka tradičné kresťanstvo. Ako povedal pápež František 28. septembra členom Pápežskej rady na podporu jednoty kresťanov: „Cirkev rastie vo vernosti Duchu Svätému, čím väčšmi sa učí neudomáčať si ho, ale bez strachu a zároveň so serióznym rozlišovaním prijímať jeho sviežu novosť.“ Vernosť bez udomácnenia – novosť s rozlišovaním. A všetko v správnej dávke slobody, ktorú Duch Svätý chce pre nás, ale rovnako vyžaduje aj pre seba. Nech sú články z čísla, ktoré držíte vo svojich rukách, príspevkom k lepšiemu spoznaniu katolicity Cirkvi a návodom pre správne rozlišovanie kategórií, ktoré sa až príliš často používajú prvoplánovo bez ich hlbšieho porozumenia.

Do sveta slovenskej Katolíckej charizmatickej obnovy vstúpime cez rozhovor s jej koordinátorom, gelnickým farárom Dušanom Lukáčom. Krst v Duchu svätom teologicky predstaví redemptorista Jozef Mihok a úspešnému evanjelizačnému projektu Godzone sa budeme venovať v rozhovore s lídrom kapely ESPÉ Júliusom Slovák. Jasovský premonštrátsky opát Ambróz Martin Štrbák sa spolu s nami pristaví pri hodnote mimoriadnej formy slávenia liturgie a cirkevný historik Peter Zubko ponúkne portrét kontroverznej osobnosti biskupa Marcela Lefebvrea. Rok 2019 bude jubilejným rokom 400. výročia mučeníckej smrti troch košických mučeníkov. Za ich duchovným odkazom sa v rubrike Spiritualita obhliadne Peter Zubko. Rubriku Beletria obohatí Júlio Rybák svojimi denníkovými zápiskami, ktorými chce vzdať hold slovenskému bardovi P. O. Hviezdoslavovi; Janko Mičko predstaví košického básnika Dala Stana; sestra Edita Prihodová rozoberie básne vnútorného exilu Janka Silana a Martin Navrátil ponúkne svoju štúdiu Mihálikovej skladby Brána. V závere nás potešia cenné recenzie Alžbety

Hrušovskej, Zuzany Vandákovej ako aj benediktína Jozefa Brodňanského, ktorý sa „pustí“ do bestselleru *Benediktova voľba*.

Objednajte si Verbum, časopis proletárov ducha, aj v roku 2019 a odporučte ho ďalším. Nech kresťanská kultúra na Slovensku žije radosne a naplno.

Prijemné čítanie!

Pavol Hrabovecký, šéfredaktor

NESNAŽÍM SA ĽUDÍ PRERÁBAŤ NA CHARIZMATIKOV

Dušan Lukáč

Dušan Lukáč je farárom v Gelnici v Rožňavskej diecéze. Zároveň je druhé volebné obdobie koordinátorom rady Katolíckej charizmatickej obnovy. Rozprávali sme sa s ním o jeho ceste viery, o jeho službe, charizmatikoch i o tom, čo ho u charizmatikov bolí i teší.

Aká bola vaša cesta k viere?

Bol som pokrstený a po prvom svätom prijímaní som skončil život s kostolom. Nevieam, či s vierou, lebo si nepamätám, že by som ju mal. Keď som prišiel v roku 1987 na vysokú školu, stretol som sa tam s jedným človekom, ktorý sa ma otvorene opýtal, či verím v Ježiša Krista. Bolo to pre mňa divné, že sa ma za socializmu na filozofickej fakulte niekto také veci pýta. Tu začal boj s opo-
novaním tomuto svetonázoru o Bohu a nejakým spôsobom som sa zblížil s tým človekom, čo ma viedlo k uvažovaniu o zmysle, celi života. Hoci som nezažíval nejakú krízu, boli to dovtedy pre mňa tie najkrajšie časy. Viedlo ma to k vážnym bojom samého so sebou, že keď obhajujem ateizmus, tak vlastne neobhajujem nič.

Ako to ďalej pokračovalo?

Postupne som sa dostával k čítaniu Biblie, Nového zákona, po ktorého prečítaní som zistil, že ja v toho Ježiša verím, aj keď som nevedel pochopiť, aký je Boh, ale uveril som v Pána Ježiša. Krátko nato som mal končiť školu. Celý tento proces trval asi dva roky.

Onedlho som sa vybral na cestu stopom do Francúzska cez Taliansko, potom naspäť cez Nemecko. Vrátil som sa dosť zdeptaný. Išiel som na jedno stretnutie u františkánov, kde som hľadal tohto priateľa. Bola tam skupinka zhruba štyridsať ľudí. Jeden vyzeral ako rehoľník, nejaký Francúz, brat Marek z Gabunu z Afriky. Hovoril o tom, ako Pán Ježiš vzkriesil z mŕtvych nejakých ľudí z Afriky, ako boli mnohí uzdravení z AIDS, a to ma veľmi zaujalo. Keď sme sa potom išli modliť do kostola, on sa začal modliť tak otvorene, ako keby tam Ježiša naozaj videl.

Zasiahlo vás to?

Vzbudilo to moju pozornosť a potom ako keby sa rozprúdila taká zvláštna harmónia po celom kostole. Asi štyridsať ľudí, ktorí tam boli, začalo spievať v jazykoch. Dovtedy som ani nevedel, že to existuje. Vtedy som prežil mocné znovuzrodenie a prítomnosť Ducha Svätého. Úplne to zmenilo môj život. Bolo to prostredie obnovy, o ktorom som nevedel, že existuje. A keď som sa pýtal toho kamaráta, ktorý tam bol, prečo mi o tom nepovedal, jeho odpoveď bola, že sa bál, aby ma nevystrašil. Tento zážitok stretnutia ma úplne prevalil, zlomil, zmenil moje srdce.

KAŽDÝ KREŠŤAN MÁ PROROCKÉHO DUCHA

Čo potom nasledovalo vo vašom živote?

Mal som vtedy krátko pred štátnicami a už som vedel, že prácu z kunsthistorie nebudem robiť, ale chcem robiť niečo, čo súvisí s učením Pána Ježiša.

Po promóciách som na podnet Silva Krčméryho odišiel do Rožňavy skúsiť nový život. Tam som začal žiť v Cirkvi a po roku som sa rozhodol ísť do seminára. Takto som sa stretol aj s obnovou. Som v nej od začiatku a bolo to dosť ťažké obzvlášť v seminári – objavovanie Cirkvi, ale aj konfrontácie ľudí so mnou, názorov, ktoré nesúhlasia.

Je to iné, keď ste už kňazom?

Teraz je to ťažké v tom, že som kňaz, jasne zladený so životom Cirkvi, na druhej strane som aj v Obnove a cítim napätie sám na sebe, že ho musím zmieriňovať. Uvedomujem si, že to vyžaduje veľkú otvorenosť srdca aj veľkú pokoru, ale aj poslušnosť autorite Cirkvi, dokumentom Cirkvi, vlastnú obozretnosť a triezvosť, aby človek stále udržal život Cirkvi a vpúšťal do toho vanutie Ducha Svätého. Nezažívam rozpor v tom, že by to nefungovalo mne osobne, ale v tom, že stretávam ľudí na oboch stranách a slúžim ľuďom aj vo farnosti, kde s tým nie je každý stotožnený.

Nesnažím sa ľudí prerábať na charizmatikov. Ako povedal jeden Talian o biskupoch, že nemajú v Taliansku žiadneho biskupa „charizmatika“, ale majú veľa biskupov priateľov s Obnovou. A hovoril, že v Katolíckej cirkvi nemusí byť biskup charizmatik, ale musí byť charizmatickým spôsobom biskup. To môže platiť aj o kňazoch. Takto sa snažím zladiť svoj život viery, charizmatickú skúsenosť, ktorá je v mojom živote veľmi nosná, na tom stojí moje vnútro – že Ježiš Kristus je živý, Duch Svätý je skutočný. Je to pre mňa silou, aj keď viem, že musím bojovať, rásť, prekonávať prekážky, slúžiť ľuďom, ktorí sú na nejakej hrane – chorí, démonizovaní.

Dnes ste koordinátorom rady Katolíckej charizmatickej obnovy.

Čo to znamená?

Je to orgán, ktorý pripravuje konferencie, moderuje alebo zabezpečuje transparentnú komunikáciu prostredia Obnovy aj s hierarchiou.

CHARIZMATICKÁ OBNOVA JE PROROCKÝM DAROM PRE CIRKEV

Kde sú dnes proroci? Sú to charizmatickí ľudia, ktorí sa musia ukázať, alebo máme medzi kňazmi či biskupmi prítomných prorokov?

Slovo prorok znie pre nás veľmi silno, ako niekto, kto odhaľuje istú víziu pre veľkú skupinu ľudí, trebárs Cirkev a podobne. Keď sa hovorí o prorockom dare v Novom zákone, väčšinou nefungoval tak, že bol niekto prorokom v zmysle toho, že predpovedal nejaké veci pre celú Cirkev, ale skôr odkrýval skryté veci v danej situácii ľudí, ktorých sa to týkalo. Čiže to súvisí s darom poznania.

Napríklad, keď ma požiada o modlitbu človek, ktorý je chorý alebo má nejaké problémy, pri modlitbe cítim bezmocnosť, lebo nevidím veci, ktoré sú v ňom skryté, ktoré mi nevie odhaliť, alebo mi nevie povedať. Ale stále mám v srdci výzvu: Pane, Bože, otvor mi nejakú možnosť, ukáž mi, v čom je problém. A vždy, aj keď niekedy nenápadne, mi môže zaznieť nejaké svetlo, ktoré tú vec očistí či ju otvorí na ďalšie veci. Prosto každý kresťan má v tomto zmysle prorockého ducha. Čím viac je v službe, tým väčšmi ho musí mať, ale musí tomu veriť a očakávať, že je nástrojom. Aj keď to nemusí byť prorokovanie, že zrazu mu prepne a začne prorokovať. Hoci aj takto to niekedy môže byť.

Ťažko si trúfam hodnotiť, či sú dnes medzi nami proroci. Napríklad pápeži – povedzme od svätého Jána Pavla II., čo sa týka praxe viery, boli veľmi silne otvorení, vrátane terajšieho. Svedčia o tom ich dokumenty, príhovory, ktoré skutočne usmerňujú Cirkev. Môžu to byť aj jednotlivci v nejakej komunite či lokalite, univerzite alebo v diecéze. Nechcem umelo vyrábať, kde sú. Myslím, že by bolo treba, aby sa viacej objavili, najmä v Cirkvi. Lebo spoločnosť sa riadi svojimi. Boží hlas môže byť veľmi skrytý, ale potrebuje sa dostať von aj pre nás ako svetlo. Myslím, že aj charizmatická obnova je prorockým darom pre Cirkev, pretože ukazuje, že Cirkev má moc Ducha Svätého. Prináša ľuďom spásu bez ohľadu na to, z akého národa sú.

Kde sú počiatky charizmatickej obnovy na Slovensku?

Ja som sa neocitol v začiatkoch. Michal Zamkovský a Václav Kocian zažili ako prví stretnutie s Maďarmi na jednej chate, ešte za socializmu, niekedy v osemdesiatych rokoch. V Maďarsku bol františkán z Budapešti, ktorý tam robil bohatý duchovný program. Mali početnú účasť, najmä vysokoškolákov, lebo bolo to tam potláčané režimom. Oni sa prvýkrát modlili za našu skupinu, aby sa Duch Svätý uvoľnil v ich živote. Ja som to zažil v Bratislave cez inú vetvu, napojenú na francúzsku komunitu Leva z Júdu – Komunita Blahoslavenstiev. Paralelne po padnutí železnej opony prichádzali bratia protestanti, ktorí založili Slovo života. Protestantských prúdov bolo množstvo a nie všetky boli pre nás vyhovujúce. Niektoré boli veľmi agresívne, veľmi militantné, niektoré zas také živé, dobré. Neskôr sa začal objavovať veľmi silný prúd práve na východnom Slovensku cez Oázu a Poliakov. Čiže prúdov je viacej, ale prvý záblesk skupinky, ktorý sa u nás objavil, bola skupina okolo Václava Kociana.

OBNOVA SA NEDÁ RIADIŤ

Ako je charizmatická obnova organizovaná dnes?

Ideme podľa modelu, ktorý vytvorila Svätá stolica. Keďže bolo vytvorené centrum, dnes nazvané CHARIS, ktoré je vlastne pomocou Obnove. Ona sa nedá riadiť, pretože to berieme tak, že žijeme v Cirkvi, ktorú niekto riadi. Napríklad

ja som kňaz a som v diecéze, riadi ma pán biskup a zreteľne to musím akceptovať, Michal je v reholi a oni majú tiež svoje. Radu sme založili práve preto, aby mali skupiny transparentné stretávania, niečo, čo je transparentné pre hierarchiu, aby sa to dalo nejak usmerňovať, koordinovať. Ale je veľa prúdov, ktoré prišli odinokadiaľ a robia si veci na svojej báze, autorite. Napríklad gréckokatolíci, oázisti, redemptoristi... Dajú sa riadiť len ľuďa a koordinovať veci.

Môžeme teda povedať, že ste viac charizmatickí než koordinovaní hierarchicky?

Áno, ale my nemôžeme robiť veci, ktoré by im neboli dostupné. Musia o nich vedieť. Čiže napríklad štatút Rady, ktorý je schválený, v Rade je kňaz delegovaný biskupom. Keď sa robí napríklad konferencia, musí byť súhlas biskupa, na ktorého území sa koná. Bez toho by sa to nemohlo robiť. Jemu sa musí predosetriť program, zámer, aby tam neboli veci, ktoré mu napríklad vadia alebo niečomu odporujú...

STOJÍ TO NA VIERE, ŽE PÁN JEŽIŠ NÁS VYZBROJIL AJ PRE TIETO SITUÁCIE

Skúste povedať tri veci, ktoré sú veľkou radosťou Obnovy.

Veľkou radosťou pre mňa bolo, že existujú veci ako charizma, že Duch Svätý je zrazu taký blízky ako Osoba, nielen teoreticky, ale že človeka náhle aj vnútorne niečo pohne. Mali by sme sa charizmám viac otvoriť. Často sme uviazli pri modlitbe v jazykoch a koniec. Málo ideme do takých vecí, že sa modlíme za chorých. Keď sa zaoberám ľuďmi, hoci nie vždy úspešne, vidím mnohých, ktorí sú počas života vnútorne rozvrátení. Nebyť otvorenosti na modlitbu, aj na charizmatickú, za vnútorné uzdravenie, vkladáním rúk, sa k nim nikdy nedostanem. A vďaka tejto modlitbe môžu byť oni odblokovaní, uzdravení. To je pre mňa ako kňaza veľkou radosťou, ale aj veľkým bojom, nie vždy to ide ľahko. Keby som nemal charizmatickú skúsenosť a poznanie, tak keby sa pri modlitbe objavila nejaká duchovná, temná reakcia, nevedel by som si poradiť. Teraz si síce tiež niekedy neviem, ale viem, že postupne to pôjde.

Stále to stojí na viere, že Pán Ježiš nás vyzbrojil aj pre tieto situácie. Viem, že mnohým ľuďom by sa bez tejto skúsenosti ani nepomohlo. Lebo keby ich poslali na psychiatriu, tak im nepomôžu, keďže zdroj je iný.

A čo vnímate ako osobitú ťažkosť?

Je pre mňa veľkou bolesťou, že sme dopustili, možno nie vždy vedome, že Obnova začala ponúkať veľa podujatí, ľudia ich vyhľadávajú, ale už sa nenechávajú formovať. Dnes čelíme tomu, že nás ľudia zavalujú potrebami podujatí a potrebami organizovania rôznych podujatí, kde sa dobijú, ale na druhej strane,

keby sme sa spýtali, koľko ľudí sa snaží rozvíjať takýto život, prípadne chodiť aj do nejakého spoločenstva, je to málo z nich. Naučili sme ľudí na taký konzum. Ľst' raz za mesiac či dva na jedno veľké podujatie a zas žiť ako predtým. Ale to nie je cieľom Obnovy. Je veľa skupín, ktoré robia mnoho aktivít, široké spektrum podujatí, ľudia si to doslova vyhľadávajú. Raz idú na východ, raz na západ, raz ku gréckokatolíkom, inokedy inam... Cítia sa byť do toho zapojení, lebo tam chodia, ale nechodia v tom duchu, nesnažia sa o to. Toto ma bolí.

DUCH SVÄTÝ PÔSOBÍ V CIRKVI

Dochádza ku konfliktom, nazvime to, s tradičnou vetvou. Avšak nie správne chápanou tradičnou, ale tak sa prezentujúcou. Ako na to reagujete, aby vás brali ako partnera, ponúkajúceho cestu?

Konflikt sa nedá vylúčiť, vždy bude. Podobne, ako keď Pán Ježiš pôsobil v prostredí Izraela, mnohí sa obrnili práve nejakou tradíciou, aby nemuseli prijať to, čo hovoril. Nehovorím, že toto je vždy náš prípad, ale je to argument, že to tak vždy bolo a mali by sme to prijať. Dôležité je, že Obnova a skúsenosť Obnovy sa nedá šíriť nasilu. Vždy bude stáť na tom, aby bol človek pre to získaný. To znamená, že mu to musí byť ponúknuté autenticky, nie ako nejaká charismatická kultúra, ale byť otvorený pôsobeniu Ducha Svätého, aby ľudia neboli zasiahnutí len kultúrou. U nás si veľa ľudí zvyklo, že sú napríklad živé chvály. Stačí, keď ich vypustíte do nejakej haly, kde je kapela, a budú tam skákať celý deň, lebo sa im to páči, je to príjemné, ale nemusí v tom pôsobiť Duch Svätý. Toto sa dá veľmi ľahko nahradiť, čiže nesmieme ponúkať nejakú charismatickú kultúru, ale musíme byť otvorení charismatickej skúsenosti, že sme povolani svedčiť, evanjelizovať, priniesť aj obeť voči ľuďom, mať voči nim lásku a tak sa dá so spoluprácou s Duchom Svätým zasiahnuť iných ľudí, aby boli aj oni oživení. Inak sa to nedá.

Ako to teda nastaviť napríklad vo farnosti, keď prídu mladí, že chcú mať niečo podobného charakteru? Ako to koordinovať napríklad vo farnosti, ktorá je nastavená „tradične“?

Ťažko. Stačí, že je tam kňaz-pastier, ktorý to nechce, tak nebudú. Nevieme to dať nasilu, na druhej strane môžem to chcieť, ale nemám kapelu. Nemám takých ľudí, ktorí to budú robiť. Keď som bol napríklad niekde pozvaný prednášať a bola tam nejaká kapela, ľudia, ktorí to zorganizovali, mňa tam len pozvali, moji ľudia z farnosti tam išli a potom sa ma pýtali, prečo my také doma nemáme. Lebo to nemá kto robiť, ja to robiť neviem. Ja neviem robiť kapelu. Tam majú ľudí, ktorí sú za to zapálení, a aj to vedia robiť, vedia hrať.

Veľkým vzorom je pre mňa protestantský brat John Wimber. Je veľmi otvorený, slúžil aj v Katolíckej cirkvi, prinášal ľuďom modlitbu za chorých, založil spo-

čnosť Vinice (Vineyard church). Napísal knihu, nie teoretickú, ktorá vznikla na základe konferencií za uzdravenie, ktoré robil. Volá sa Uzdravenie Božou mocou, kedysi v deväťdesiatych rokoch to vyšlo v češtine. Vydali k tomu aj príručku, akéhosi sprievodcu pre skupinky, ktoré by ju preberali a mohli sa v skupine učiť, ako sa v praxi modliť za chorých. Na začiatku hovorí nejaké vyjadrenia, východiská, ako pracovať. Jedna poznámka je pre neho dôležitá. „Ako autori tejto štúdie vás chceme požiadať, že keď budete vo svojej farnosti robiť takéto seminár o uzdravení, informujte o tom svojho pastiera, pastora alebo farára. Ak s tým nebude súhlasiť, prosíme, aby ste ho nerobili. Vieme, že sa nedá ísť nasilu, naším chcením, naším entuziazmom vytvárať niekomu inému zase nejaké konflikty. Treba byť veľmi trpezlivý, modliť sa, keď sa stavajú prekážky, treba vytrvať. Keď je pastier otvorený, tak je aj trpezlivý s mladými. Nemôžeme Cirkev nabúrať, musíme ísť trpezlivo.“

Mohli by sme povedať, že Duch Svätý sa uspokojí s rozhodnutím farára a on sám si nájde spôsob ako ďalej.

Áno. Jednoznačne musí byť zachovaná láska, trpezlivosť. Jednoducho, keď chceme niečo robiť a stavajú sa nám prekážky, musíme sa nimi riadiť. Napríklad Pavol povie, že Duch Svätý im bránil ísť tam, kde mali predstavu, že majú ísť. Čiže keď Duch Svätý pôsobí v Cirkvi a je tam pastier a aj keby bol proti, nemusí to byť signál, že teraz to nechce Duch Svätý. Teraz to jednoducho robiť nebudeme, lebo Duch Svätý nebude robiť veci v jednej štruktúre, v druhej štruktúre navzájom proti sebe. Svätý František povedal, že nikdy v živote by nekázal v tej farnosti, do ktorej ho ten kňaz nepozval. A pritom vedel, že je potrebné kázať živé evanjelium. Ale treba byť veľmi trpezlivý. Ak to nepôjde dnes, tak to pôjde zajtra.

Princíp jednoty je teda najlepším svedectvom lásky. A asi ani Duch Svätý by nešiel proti jednote Cirkvi.

Určite nie. Evanjelium sa nedá zastaviť v tom, že keď si ľudia neprajú počuť o Ježišovi, tak im nehovorme. Pavol hovorí – káž vhod i nevhod. To však neznamená robiť niekomu neplechu, nabúrať jeho autoritu, autoritu v Cirkvi, lebo ona je od Boha. Aj Pán Ježiš povedal, že farizeji zasadli na Mojžišov stolec, aby ich ľudia počúvali, ale podľa ich skutkov nekonajte. Je to už potom boj, kríž, zachovať si svoju vieru, spiritualitu, že napriek tomu, že tí, ktorí by ma mali v tom viesť, tomu rozumejú inak. To je niekedy veľmi ťažké, ale iná cesta nie je.

Zhovárali sa Pavol Hrabovecký a Dalibor Ondrej
Upravila Zuzana Vandáková

KRST V DUCHU SVÄTOM

Jozef Mihok

Počas stretnutia charismatickej obnovy 1. júna 2014 pápež František vyzval členov Obnovy, aby s celou Cirkvou zdieľali skúsenosť krstu v Duchu Svätom¹. O tom, že pápežovi na danej úlohe záleží, svedčí nielen to, že danú výzvu zopakoval viackrát, ale aj to, že zo svojej vlastnej iniciatívy založil inštitúciu CHARIS², ktorá je podľa kánonov 116 – 123 CIC verejnou právnickou osobou, a preto daná inštitúcia koná v mene Cirkvi. Podľa stanov tejto služby, zverejnených v apríli 2018, je prvým cieľom existencie služby CHARIS prehĺbiť a šíriť milosť krstu v Duchu Svätom v Cirkvi.³

Avšak František nie je jediným pápežom, ktorý poukázal na dôležitosť krstu v Duchu. Na slávnosť Zoslania Ducha Svätého v roku 2008 pápež Benedikt XVI. vyzval celú Cirkev, aby objavila krásu krstu Duchom Svätým, keď povedal:

Dnes chcem toto pozvanie rozšíriť na všetkých: bratia a sestry, **objavme nanovo krásu toho, že sme pokrstení v Duchu Svätom**, obnovme si povedomie svojho krstu a nášho birmovania ako stále aktuálnych zdrojov milostí. Prosme i dnes Pannu Máriu, aby vyprosila pre Cirkev obnovené Turíce, ktoré všetkým, najmä však mladým, vlejú radosť zo života a z vydávania svedectva o evanjeliu.⁴

Podobne aj svätý Ján Pavol II. povzbudzoval charismatickú obnovu, aby šírila spiritualitu Turíc s celou Cirkvou. Napríklad počas slávenia vigílie Turíc v roku 2004 povedal: „Vďaka charismatickému hnutiu mnohí kresťania, muži a ženy, mládež i dospelí, znovuobjavili Turíce ako živú a prítomnú skutočnosť vo svojom každodennom živote. Túžim po tom,

1 FRANCIS. *Address to participants in 37th National Convocation of the Renewal in the Holy Spirit*. In: *Then Peter stood up... Addendum to the 2012 Edition*. Vatican City: ICCRS, 2017, s. 13.

2 FRANCIS. *Letter to the Presidents of ICCRS and CF*. Dostupné na internete: http://www.catholicfraternity.org/documenti/1_Papal%20Letter%202012.06.2015.pdf (14. mája 2018).

3 *Statutes of CHARIS*, §1. Dostupné na internete: http://www.catholicfraternity.org/documenti/7_Charis%20Statutes%20Final%20Text%20Protocol%2006.03.2018.pdf (14. mája 2018).

4 BENEDIKT XVI. *Príhovor pred modlitbou Raduj sa, nebies Kráľovná 11. mája 2008*. Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20080511003> (14. mája 2018).

aby sa spiritualita Turíc šírila v Cirkvi ako obnovený smäd po modlitbe, svätosti, spoločenstve a hlásaní evanjelia.⁵

Zároveň v tomto príhovore dôrazne poznamenal, že nové spoločenstvá a charizmatická obnova sú prozreteľnou odpoveďou, inšpirovanou Duchom Svätým, na súčasné potreby novej evanjelizácie. V dobe, keď sa moderná spoločnosť snaží vytlačiť čo i len zmienku o Bohu zo svojej pozornosti, rastie kultúra narcizmu, v ktorej sa za najvyššiu hodnotu považuje vlastná sebarealizácia, telesná príťažlivosť, zábava, hromadenie majetku. Táto kultúra narcizmu je prejavom vnútornej existenciálnej prázdnoty množstva ľudí a vedie k rozvráteniu rodín, k útokom na dôstojnosť a prirodzenosť človeka, a preto je kultúrou smrti, ako ju nazval pápež Ján Pavol II. A práve aj na túto kultúru smrti sú krst v Duchu Svätom a charizmatická obnova odpoveďou Božej prozreteľnosti. Lebo, ako to vyzdvihujú všetci traja pápeži 21. storočia, prostredníctvom evanjelizácie charizmatickej obnovy dáva Boh mnohým ľuďom zakúsiť nový život v Duchu.⁶

Za posledných päťdesiat rokov viac ako 160 miliónov katolíkov prežilo skúsenosť krstu v Duchu Svätom.⁷ Hoci táto skúsenosť prináša nepopierateľné ovocie a preto spomínaní pápeži vyzývajú, aby sa šírila celou Cirkvou, vyvoláva aj negatívne reakcie či odmietnutia, ktoré sa môžu zakladať na nesprávnych predsudkoch. Preto sa v ďalšej časti svojho príspevku pokúsim v krátkosti predstaviť krst v Duchu Svätom v jeho biblickom kontexte, teologickú reflexiu daného fenoménu katolíckych teológov či predstaviteľov katolíckej charizmatickej obnovy.

Skúsenosť „krstu v Duchu Svätom“ je opísaná v dokumente Doktrínalnej komisie ICCRS ako „život meniaci skúsenosť lásky Boha Otca, vyliatej Duchom Svätým do srdca, prijatej vydaním sa do moci Ježiša Krista“⁸. Krst v Duchu Svätom „oživuje sviatosť krstu a birmovania, prehľbuje spoločenstvo s Bohom a s druhými kresťanmi, prebúda evanjelióvu horlivosť a vyzbrojuje osobu charizmami pre službu a poslanie“⁹.

---

5 JÁN PAVOL II. *Príhovor počas slávenia vigílie slávnosti Zoslania Ducha Svätého 29. mája 2004.* Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=2004053114> (14. mája 2018).

6 Medzinárodná služba Katolíckej charizmatickej obnovy zozbierala jednotlivé príhovory pápežov Pavla VI., Jána Pavla II., Benedikta XVI. a Františka adresované Katolíckej charizmatickej obnove a vydala ich knižne v *Then Peter stood up...* Vatican City: ICCRS, 2017.

7 Porov. NUCCI, A. *The Charismatic Renewal and the Catholic Church.* Dostupné na internete: <https://www.catholicworldreport.com/2013/05/18/the-charismatic-renewal-and-the-catholic-church/> (14. mája 2018).

8 ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit.* Vatican City: ICCRS, 2017, s. 15.

9 Tamtiež, s. 15.

Na základe textov cirkevných otcov, ako sú Irenej, Justín – mučeník, Cyril Jeruzalemský, Cyprián z Kartága, Hilár z Poitiers, Ambróz, Augustín, Bazil, Gregor Veľký a iní, daný dokument tvrdí, že toto Božie pôsobenie je prítomné v Cirkvi od jej počiatkov, zvlášť pri prijímaní iniciačných sviatostí.¹⁰

Na prepojenie medzi skúsenosťou, nazývanou krstom v Duchu Svätom, a iniciačnými sviatosťami poukazuje aj ďalší veľmi dôležitý dokument pre charizmatickú obnovu, na ktorý sa tiež odvolávajú pápeži – je to takzvaný Dokument z Malines č. 1. Tento dokument bol predstavený v roku 1973 kardinálom Suenensom a okrem vtedajších popredných predstaviteľov charizmatickej obnovy sa na jeho tvorbe podieľali aj teológia, ako sú Jozef Ratzinger, Yves Congar, René Laurentin a iní. V kontexte iniciačných sviatostí je skúsenosť krstu v Duchu Svätom chápaná ako aktualizácia milosti, ktorú veriaci prijal v iniciačných sviatosťiach.¹¹ Účasť na živote Najsvätejšej Trojice je stredobodom teologického zmyslu krstu u Pavla: „Krstom sme teda s ním boli pochovaní v smrť, aby sme tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou, aj my žili novým životom“ (Rim 6, 4). Boh „nás vzkriesil a daroval nám miesto v nebi v Kristovi Ježišovi“ (Ef 2, 6; porov. Kol 3, 3). Duch Svätý nás uschopňuje, aby sme zmýšľali a milovali ako Kristus (Rim 13, 14; 1 Kor 2, 16; Flp 2, 5) a tak konali skutky, aké konal Ježiš (Jn 14, 12). Toto platí pre každého, kto prijal sviatosť krstu, no pre tých, ktorí prijali krst v Duchu Svätom, sa to stáva skúsenosťou.¹² Alebo jednoduchšie povedané: v sviatosťnom krste pokrstený získava Ducha Svätého, skúsenosťou krstu v Duchu Svätom získava Duch Svätý pokrsteného, ako zvykol hovoriť spomínaný kardinál Suenens.¹³

Podobne je aj pre Raniera Cantalamessu skúsenosť krstu v Duchu Svätom skúsenosťou Božej lásky, ktorá dáva odvahu pustiť opraty svojho života zo svojich rúk a odovzdať ich Ježišovi Kristovi. Je to naplnenie Duchom Svätým, ktorý veriaceho uschopňuje prijať Ježiša Krista ako svojho Pána a Spasiteľa.¹⁴ Pričom iniciatívu má stále Ježiš, on je ten, ktorý krstí Duchom Svätým a ohňom, a veriaci prijíma tento dar.¹⁵ Takáto skúsenosť krstu

---

10 Porov. tamtiež, s. 55-64. Skúsenosťou krstu v Duchu Svätom a jeho opismi u ranokresťanských autorov sa zaoberá aj pomerne rozsiahla štúdia McDONELL, K. – MONTAGUE, G.T. *Christian Initiation and Baptism in the Holy Spirit. Evidence from the First Eight Century*. Collegeville: The Liturgical Press, 1991.

11 Porov. *Malines Document I. Theological and Pastoral Orientations on the Catholic Charismatic Renewal*, s. 19-21. In: <http://www.stucom.nl/document/0236uk.pdf> (14. mája 2018).

12 Porov. ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit*, s. 69-70.

13 Porov. WHITEHEAD, CH. *Equipped by the Spirit*. In: *Walking in the Spirit*. Luton: New Life Publishing, 2010, s. 23.

14 Porov. CANTALAMESSA, R. *Chlapec, ktorý nosil vodu*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2017, s. 39-41.

15 Porov. CANTALAMESSA, R. *Sober Intoxication of the Spirit*. Cincinnati: Servant Books, 2005, s. 51-52.

v Duchu znamená byť naplnený láskou, ktorá večne prúdi v Najsvätejšej Trojici medzi Otcom a Synom, láskou, ktorá premieňa ľudí v najhlbšej podstate ich bytia a robí ich schopnými milovať Boha a blížneho.¹⁶ Ovocím takejto skúsenosti s Duchom Svätým je zanechanie hriechu, sila odolávať pokušeniu a klamstvám zlého ducha, rast v čnostiach skrze zjednotenie so vzkrieseným Kristom. To sa prejavuje tým, že tí, ktorí zakúsili skúsenosť krstu v Duchu Svätom, prežívajú nový záujem o modlitbu a Božie slovo, lepšie rozumejú Písmu, stávajú sa nielen poslucháčmi Slova, ale ho aj uskutočňujú v konkrétnom živote. Ich modlitba sa prehľbuje a stáva sa osobným rozhovorom s Bohom. Ak do tejto skúsenosti Boha o niečo vôbec prosili, tak jednou z hlavných charakteristík veriaceho, ktorý zažil krst v Duchu, je jeho túžba ďakovať Bohu a chváliť ho. **Po skúsenosti krstu v Duchu Svätom oživa záujem o sviatosťný život, prehľbuje sa vzťah k Cirkvi, čo sa prejavuje neraz aj túžbou podeliť sa o svoj život v spoločenstve iných veriacich.** Veriaci prestáva vnímať seba samého len ako pasívneho prijímateľa a chce sa dať do služby Cirkvi.¹⁷

Uschopenie do služby a otvorenie sa pre charizmatické pôsobenie Božieho Ducha je ďalšie podstatné chápanie fenoménu krstu v Duchu Svätom.¹⁸ *Lumen Gentium*, dokument Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi, v 12. bode učí:

Okrem toho Duch Svätý posväcuje, vedie a čnosťami ozdobuje Boží ľud nielen prostredníctvom sviatosť a služieb, ale aj tým, že rozdeľuje medzi veriacich všetkých stavov aj osobitné milosti – „každému, ako chce“ (1 Kor 12, 11) – pomocou ktorých ich robí schopnými a ochotnými podušať sa na rozmanité diela a úlohy, užitočné na obnovu a ďalšie budovanie Cirkvi, ako je napísané: „Každý však dostáva prejavy Ducha na všeobecný úžitok“ (1 Kor 12, 7). Tieto charizmy, či už neobyčajné, alebo bežnejšie a rozšírenejšie, treba prijímať s vďakou a uspokojením, pretože obzvlášť zodpovedajú potrebám Cirkvi a sú jej na osoh.¹⁹

Katechizmus Katolíckej cirkvi definuje dary Ducha Svätého, charizmy, ako „milosti Ducha Svätého, ktoré sú priamo alebo nepriamo užitočné Cirkvi, lebo sú zamerané na jej budovanie, na dobro ľudí a na potreby sveta“ (KKC 799). „Sú to stále dispozície, ktoré robia človeka ochotným riadiť sa vnuknutiami Ducha Svätého“ (KKC 1830). Prameňom každej autentickej

16 Porov. CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 54.

17 Porov. WHITEHEAD, CH. *V síle Ducha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 66-68. ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit*, s. 17-28.

18 Porov. ALSAC, J.-B. *Łaska chrztu w Duchu Świętym*. Krakov: Esprit, 2018, s. 286. COLLINS, P. *Gifts and Sent*. Luton: New Life Publishing, 2009, s. 80-81.

19 *Lumen Gentium*, 12.

charizmy je sám Duch Svätý a cieľom dobro spoločenstva Cirkvi v láske. Charizmy sú dary dané jednotlivcom úplne nezaslúžene, pre úžitok a posvätenie všetkých.²⁰

Aj svätý Tomáš Akvinský poukazuje na to, že poslanie Ducha Svätého sa uskutočňuje vylietavím charizmiem na veriacich. Toto obdarovanie charizmami nemusí byť len jednorazové, ale Duch prichádza do života veriaceho neustále, aby napredoval v čnostiach a obdržal charizmy. Akvinský vo svojej Sume teologickej píše:

Neviditeľné poslanie Ducha sa uskutočňuje vždy, keď prichádza k napredovaniu v čnostiach alebo sa rozhojní milosť (...), vždy, keď niekto prejde k novej činnosti alebo do nového stavu: napríklad, keď človek prijme milosť konať zázraky alebo dar prorokovať, keď je vedený vrúcnu láskou podstúpiť mučeníctvo alebo sa vzdá svojho majetku, alebo keď vykoná akúkoľvek inú náročnú a namáhavú vec.²¹

Mnohí, ktorí zažili krst v Duchu Svätom v charizmatickej obnove, prišli od Ducha Svätého pri tejto skúsenosti aj rôznorodé charizmy. Hoci dokument Doktrínalnej komisie ICCRS a katolícki teológovia²² odmietajú tézu niektorých protestantských autorov, že prejavom prežitia krstu v Duchu Svätom je obdržanie charizmy jazykov, predsa daný dokument tvrdí, že práve z charizmiem spomínaných v 1. liste Korinťanom v 12. – 14. kapitole sa charizma jazykov najčastejšie prejaví pri krste v Duchu Svätom v charizmatickej obnove.²³ Modlitba v jazykoch, chápaná katolíckymi teológmi v kontexte charizmatickej obnovy, je charakterizovaná ako zvuky, slabiky či slová, ktoré vznikajú v danom okamihu a vyjadrujú duševný stav bez predstavovania rozumových pojmov a nemajú logickú, ale harmonickú súvislosť.²⁴ Hovoriaci v jazykoch v danej chvíli nie je prinútený hovoriť ani neupadá do tranzu, ale môže začať aj prestať, takže si uvedomuje, že hovorí,

---

20 Porov. ŠIMČÍKOVÁ, H.: *Modlitba príhovoru v evanjelizácii súčasného Turkmenistanu*. Sabinov: Dom Júdov, 2007, s. 82.

21 AKVINSKÝ, T. *Summa theologica*, I, q.43 a.6 ad 2 Dostupné na internete: <http://summa.op.cz/sth.php?&A=6> (14. mája 2018).

22 Porov. ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit*, s. 89. SULLIVAN, F.A. *Charizmy a Charizmatická obnova*. Bratislava: Serafin, 1998, s.137. CONGAR, Y. *I believe in the Holy Spirit*. New York: The Crossroad Publishing Company, 1997, vol II., s. 175. SCHRECK, A. *A Mighty Current of Grace*. Frederick: The Word Among Us Press, 2017, s.76. BERGERON, D. *Growing in the use of charisms*. Centre de Prière l'Alliance, 2014, s. 12.

23 Porov. ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit*, s. 22, 89.

24 Porov. ŠIMČÍKOVÁ, H. *Modlitba príhovoru v evanjelizácii súčasného Turkmenistanu*, s. 86. SULLIVAN, F.A. *Charizmy a Charizmatická obnova*, s. 138-139. IBÁÑEZ, A. *The Gift of Tongues*. In: *Charisms and the Charismatic Renewal in the Catholic Church. International Colloquium*. Vatican City: ICCRS, 2015, s. 85. SCHRECK, A. *A Mighty Current of Grace*, s. 80. CANTALAMESSA, R. *Dech Božského Ducha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 55.

aj keď sám nevie, čo hovorí.²⁵ Dokument z Malines tvrdí, že takáto „bezpojmová a netematická modlitba má obrovskú duchovnú hodnotu. V takejto modlitbe môže človek bezpojmovým spôsobom vyjadriť to, čo by sa nedalo vysloviť pojmovým spôsobom“.²⁶ **Congar pripomína, že modliaci sa v jazykoch nekomunikuje s človekom, ale táto charizma slúži na vyjadrenie vzťahu k Bohu a je prejavom úplného odovzdania sa Kristovi.**²⁷ Ďalší autori ako Muhlen, Sullivan, Stayne, opisujú modlitbu v jazykoch ako vyslovenie toho, čo naveky ostane nevyslovené, lebo sám Boh je nevýslovný a jeho tajomstvá nedokážeme ľudským jazykom ani pojať, ani vyjadriť.²⁸ Cantalamessa tiež potvrdzuje, „že glosolália otvára cestu hlbšej modlitbe, k bezprostrednejšiemu kontaktu s Bohom, z ktorého (tí, ktorí tento dar používajú) čerpajú veľký úžitok. Niekedy im slúži k vyjadreniu úcty a chvál, inokedy je mocnou modlitbou príhovoru“.²⁹ V spoločenstve zvlášť spoločný spev v jazykoch „umožňuje človeku nielen prekročiť schémy slov a známych melódií, ale spája celé zhromaždenie v jedno, robí ho skutočne jedným srdcom a jednou dušou. Slúži k vyjadreniu adorácie, chvál, radosti, pokojného a majestátneho poďakovania Bohu.“³⁰ Dokument Doktrínalnej komisie ICCRS medzi textami cirkevných otcov v kontexte charizmy jazykov uvádza aj citát svätého Augustína:

Kto jasá, nehovorí slová, ale vydáva určitý hlas radosti bez slov, lebo je to hlas duše, ktorý prúdi v radosti, a pokiaľ možno vyjadruje, čo cíti, bez toho, aby rozmýšľal nad významom. V radostnom jasote používa človek slová, ktoré sa nedokážu povedať a pochopiť, no necháva jednoducho vzplanúť svoju radosť bez slov. Zdá sa, že jeho hlas vyjadruje jeho šťastie, ktoré je také intenzívne, že ho nedokáže vysvetliť.³¹

Často je námietkou voči takto chápanej charizme jazykov opis udalostí Turíc v 2. kapitole Skutkov apoštolov, keď ľudia z jednotlivých národov a etník počujú slová apoštolov vo svojom rodnom jazyku. Prečo sa teda pri modlitbe v jazykoch v charismatickej obnove hovorí o bezpojmovej,

---

25 Porov. BERGERON, D. *Growing in the use of charisms*, s. 10-11. WHITEHEAD, CH. *V síle Ducha*, s.96. ŠIMČÍKOVÁ, H.: *Modlitba príhovoru v evanjelizácii súčasného Turkmenistanu*, s. 86.

26 Malines Document I. *Theological and Pastoral Orientations on the Catholic Charismatic Renewal*, s. 30.

27 Porov. CONGAR, Y. *I believe in the Holy Spirit*, vol II., s. 174.

28 Porov. SULLIVAN, F.A. *Charizmy a Charizmatická obnova*, s. 149-150. ŠIMČÍKOVÁ, H. *Modlitba príhovoru v evanjelizácii súčasného Turkmenistanu*, s. 86-87. STAYNE, D. *Renew Your Wonders*. Luton: New Life Publishing, 2017, s. 316.

29 CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*, s. 203.

30 CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*, s. 203.

31 AUGUSTINUS, A. *On the Psalms 99,3*. In: ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit*, s. 62.

„nezrozumiteľnej“ modlitbe? Odpoveďou teológov je, že charizma jazykov sa prejavuje tromi spôsobmi: 1. ako už vyššie spomenutá modlitba; 2. ako prorocko v anjelských jazykoch, pri ktorom je potrebný výklad; 3. ako posolstvo v ľudskom jazyku, ktorým človek prirodzene nekomunikuje, čiže v jazyku, ktorý sa neučil.³² Táto odpoveď sa opiera o skúsenosti z charismatickej obnovy a o to, že v Novom zákone sa používajú dva pojmy na opis charizmy jazykov – glossolalia a xenoglossia. Tiež sa opiera o učenie apoštola Pavla v 1. liste Korinťanom.: „Lebo kto hovorí jazykmi, nehovorí ľuďom, ale Bohu; nerozumie mu nik, pod vplyvom Ducha hovorí tajomstvá.“ (1 Kor 14,2) Avšak tak, ako každá jedna charizma, aj táto musí byť rozlišovaná i na základe toho, aké ovocie prináša.

Niekedy vychádzajú námietky voči krstu v Duchu Svätom zo samotného pomenovania tejto skúsenosti. Už **René Laurentin vo svojej teologickej reflexii charismatickej obnovy poukázal na nebezpečenstvo chápania krstu v Duchu ako ďalšej sviatosti či nového krstu**, na základe použitia toho istého slova na označenie sviatosti krstu a skúsenosti krstu v Duchu Svätom.³³ Na nebezpečenstvo nesprávneho chápania tohto pojmu poukazuje aj Dokument z Malines č. 1.³⁴ Naproti tomu, Rahner v tom nevidí žiaden problém.³⁵ V teologickej terminológii to nie je jediný prípad používania jedného termínu vo viacerých významoch. Napríklad LG hovorí o Cirkvi akoby o sviatosti.³⁶ Použitím pojmu krst v Duchu Svätom na danú skúsenosť sa poukazuje práve aj na úzke prepojenie tejto skúsenosti s iniciačnými sviatosťami. Hoci samotné spojenie „krst v Duchu Svätom“ nenachádzame v Novom zákone, toto spojenie pochádza z charakteristiky Ježišovej misijnej činnosti.³⁷ Vo všetkých štyroch evanjeliách je Ježiš predstavený ako ten, kto bude krstiť Duchom Svätým.³⁸ V Skutkoch apoštolov

---

32 Porov. SCHRECK, A. *A Mighty Current of Grace*, s.77-80. ROSIK, M. *Dar języków*. Krakov: Serafin, 2015, s.12-17. STAYNE, D. *Renew Your Wonders*. s. 312-118. WHITEHEAD, CH. *V síle Ducha*, s. 94-97. BERGERON, D. *Growing in the use of charisms*, s. 14. MIKRUT, J. *Seminarium odnowy życia w Chrystusie*. Krakov: Homo Dei, 2007, s. 90.

33 Porov. VENTURINI, A. *Baptism in the Spirit*. Rím: Edizioni Rinnovamento nello Spirito Santo, 2000, s. 106.

34 Porov. *Malines Document I. Theological and Pastoral Orientations on the Catholic Charismatic Renewal*, s. 18-19.

35 Porov. ALSAC, J.-B. *Łaska chrztu w Duchu Świętym*, s. 45.

36 Porov. *Lumen Gentium*, 1.

37 Porov. BENEDIKT XVI. *Príhovor pred modlitbou Raduj sa, nebies Kráľovná 11. mája 2008*. Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20080511003> (14. mája2018). BENEDIKT XVI. *Príhovor pred modlitbou Anjel Pána.13.januára 2008*. Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20080113001> (14. mája2018). CANTALAMESSA, R. *Sober Intoxication of the Spirit, Part Two*. Cincinnati: Servant Books, 2012, s. 113-114. *Malines Document I. Theological and Pastoral Orientations on the Catholic Charismatic Renewal*, s. 20.

38 Porov. Mt 3,11; Mk 1,8; Lk3,16; Jn 1,33.

sám Ježiš prisľubuje apoštolom pokrstenie Duchom Svätým, čo sa udialo na Turíce.³⁹ Použitie termínu „krst v Duchu Svätom“ podporuje aj chápanie charizmatického rozmeru tejto skúsenosti ako osobných Turíc. Pápež František vo svojich príhovoroch k charizmatickej obnove používa spojenie „krst v Duchu Svätom“.⁴⁰ Pri použití pojmu „krst v Duchu Svätom“ ako opise charizmatickej skúsenosti je naozaj veľmi dôležité, aby nedochádzalo k jeho zamieňaniu so sviatosným krstom. No rovnako dôležité je aj to, čo zdôrazňuje Dokument z Malines, aby sme kvôli pomenovaniu neodmietli samotnú skúsenosť krstu v Duchu Svätom.⁴¹

Ďalšou častou námietkou voči krstu v Duchu Svätom je, že ide len o emocionalizmus, lebo skúsenosť krstu v Duchu Svätom býva sprevádzaná rozličnými citovými prejavmi, ako sú plač, smiech a radosť či hlboký pokoj. No prítomnosť Ducha Svätého nie je jednoduchou doktrínou viery, prítomnosť Ducha Svätého je v tradícii Cirkvi uchovávaná ako živá skúsenosť, cez ktorú zjavuje Duch seba samého rôznorodým spôsobom, dokonca aj telesnými prejavmi.⁴² Marián Chovanec poukazuje na to, že charizmatické pôsobenie Ducha je navonok zjavnejšie ako sviatosné. Vo svojej sakramentológii píše: „Prečo je prejav chariziem zjavnejší a pôsobivejší? Sviatosťi sú riadnym základom konania Ducha v dušiach ľudí. Mimoriadne rozvinutie darov (charizmy) je nadstavbou, ktorú Boh Duch Svätý buduje tam, kde on sám chce. Nadstavba je vždy pôsobivejšia ako neviditeľný, no potrebný základ.“⁴³

Charakterizovanie charizmatického pôsobenia Ducha ako nadstavby v nás môže vyvolať otázku, či je potrebné v našom živote. Ale ak charizmatické pôsobenie je to, čo chce Duch Svätý – veď on sám dáva prejavy, ako chce, potom by naša otázka nemala byť, či toto potrebujem, ale či chcem a či dovoľm Duchu Svätému, aby ma naplnil charizmami, ktoré mi chce dať. Pri tejto otázke sa mi pripomína príbeh sestry Nancy Kellar, jednej z prvých predstaviteľiek Katolíckej charizmatickej obnovy. Keď sa spýtala

---

39 Porov. Sk 1,5. CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*, s. 56.

40 Porov. FRANCIS. *Address to participants in 37th National Convocation of the Renewal in the Holy Spirit* s. 13. FRANCIS. *Address to members of the Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowship*. In: *Then Peter stood up... Addendum to the 2012 Edition*. Vatican City: ICCRS, 2017, s. 19. FRANCIS. *Address to the Third Worldwide Priests' Retreats*. In: *Then Peter stood up... Addendum to the 2012 Edition*. Vatican City: ICCRS, 2017, s. 35. FRANCIS. *Address to the Renewal in the Holy Spirit Movement*. In: *Then Peter stood up... Addendum to the 2012 Edition*. Vatican City: ICCRS, 2017, s. 39. FRANCIS. *Address to the Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowship on 25th anniversary of its Pontifical approval*. In: *Then Peter stood up... Addendum to the 2012 Edition*. Vatican City: ICCRS, 2017, s. 49.

41 Porov. Malines Document I. *Theological and Pastoral Orientations on the Catholic Charismatic Renewal*, s. 21.

42 Porov. CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*, s. 50.

43 CHOVANEC, M. *Sakramentológia I*. Nitra: Kňazský seminár sv. Gorazda, 2012, s. 32.

osemdesiatročnej rehoľnej sestry, či chce prežiť krst v Duchu Svätom, táto staručká žena odpovedala: „Ak potom budem milovať Ježiša viac, tak prečo nie.“⁴⁴ Strach z emócií je prekážkou pre pôsobenie Ducha, ako to výstižne vyjadruje Cantalamessa: „Nemôžeme opakovať: ‚Príď, naplň ma!‘ a pritom v sebe neumlčať skrytý hlások telesnosti, ktorá šeptom dodáva: ‚Ale, prosím ťa, len nič divného, len nie žiadne úlety!‘ Apoštoli sa nebáli, že ich niekto bude považovať za opitých. Niet divu, že „múry Jericha“ niekedy pri páde urobia rámus alebo rozvriera prach.“⁴⁵ A ďalej Cantalamessa pokračuje:

Tým chcem povedať, že môžu vyvolať smiech, plač alebo inú neučesanú telesnú reakciu. Tieto reakcie nepôsobí priamo Duch Svätý: to len telo nie je niekedy pripravené na priame stretnutie s Duchom Svätým a reaguje podobne ako studená voda pri spojení s horúcim železom. Ale tieto telesné prejavy nie sú ničím, čoho by bolo potrebné sa báť alebo sa za to hanbiť.⁴⁶

Emocionalizmus alebo vyhľadávanie plytkého emočného či citového uspokojenia je pre duchovný život veľkým nebezpečenstvom. No nesmie-
me zabudnúť ani na učenie Katechizmu Katolíckej Cirkvi, že samotné vášne a city sú súčasťou prirodzenosti človeka a samé osebe sú morálne indiferentné.⁴⁷ Taktiež je potrebné poukázať na to, že **hoci prežitie krstu v Duchu Svätom môže byť sprevádzané rôznymi prejavmi, nie je to samotnou podstatou krstu v Duchu Svätom**. Skúsenosť „krstu v Duchu Svätom“ je „život meniaci skúsenosť lásky Boha Otca, vyliatej Duchom Svätým do srdca, prijatej vydaním sa do moci Ježiša Krista“⁴⁸. Ako len prežitie nejakých emócií je autentická skúsenosť krstu v Duchu Svätom skôr to, čo Rahner opisuje ako nepopierateľnú skúsenosť s Božou milosťou, keď tvrdí: „Nie je možné poprieť, že človek môže tu na zemi prežiť skúsenosť s milosťou, ktorá mu dáva pocit oslobodenia, otvára mu nové horizonty, vtláča sa mu hlboko do vnútra, premieňa ho a na dlhý čas pretvára jeho najvnútornejší kresťanský postoj. Nič nám nezakazuje, aby sme túto skúsenosť nazvali krstom v Duchu.“⁴⁹

---

44 Porov. KELLAR, N. *Spreading the Grace of Baptism in the Holy Spirit*. Dostupné na internete: <http://www.ccrgoldenjubilee2017.net/wp-content/uploads/2017/10/B4.1C4.2-SrNK-Spreading-the-grace-of-Baptism-in-the-Holy-Spirit.pdf> (14.mája 2018).

45 CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*, s. 57.

46 Tamtiež, s. 57.

47 Porov. KKC 1763, 1766, 1768, 1769, 1774.

48 ICCRS, Doctrinal Commission: *Baptism in the Holy Spirit*. Vatican City: ICCRS, 2017, s. 15.

49 RAHNER, K. *Erfahrung des Geistes. Meditation auf Pfingsten*. Freiburg: Herder, 1977. Podľa: ALSAC, J.-B. *Łaska chrztu w Duchu Świątym*, s. 45. Porov. CANTALAMESSA, R. *Zpěv Ducha*, s. 54.

Problém vyhľadania plytkých emócií by mohla vyriešiť solídna formácia tých, ktorí prežili krst v Duchu Svätom. Formácia po krste v Duchu je dobrým nástrojom pre očistenie od ďalších úskalí, ktoré sa objavujú v živote charismatickej obnovy, ako napríklad pýcha, elitárstvo, nebezpečenstvo opustenia Cirkvi, vyhorenie a tak ďalej. Krst v Duchu nie je vrcholom kresťanského života a je potrebné, aby tí, ktorí ho prijali, boli ďalej formovaní a sprevádzaní v duchovnom živote, v službe novej evanjelizácie, v sviatostnom živote a v katolíckej identite, v správnom chápaní ekumenizmu. No napriek všetkým úskaliam krstu v Duchu pápež František znova a znova charakterizuje charismatickú obnovu ako prúd milosti pre celú Cirkev a vyzýva tých, ktorí prežili skúsenosť krstu v Duchu, aby šírili krst v Duchu Svätom v celej Cirkvi.⁵⁰ Preto nech tento prúd milosti prináša pravú autentickú duchovnú obnovu, nové Turíce pre novú evanjelizáciu aj na Slovensku.

Jozef Mihok

Text odznel ako príspevok na kolokviu „Nové komunity v Katolíckej cirkvi – Charizmatická spiritualita“ v Badíne, 15. 5. 2018.

---

50 Porov. FRANCIS. *Address to participants in 37th National Convocation of the Renewal in the Holy Spirit* s. 13. FRANCIS. *Address to members of the Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowship*, s. 19. FRANCIS. *Address to the Third Worldwide Priests' Retreats*, s. 35. FRANCIS. *Address to the Renewal in the Holy Spirit Movement*, s. 39. FRANCIS. *Address to the Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowship on 25th anniversary of its Pontifical approval*, s. 49.

PIESNE CHVÁL SÚ ŽALMAMI TEJTO DOBY

Július Slovák

Inšpiratívny líder kapely ESPÉ, ktorá vznikla v roku 2003, rečník a vedúci chvál. V kapele spieva, hrá na akustickú gitaru a skladá piesne. Snom kapely je vidieť rodiny, spoločenstvá, mestá a národy premenené Božou láskou skrze autentickú chválu. Spolu s manželkou Ivanou a dvoma synmi žije na Sliachi. Založil katolícke spoločenstvo SP na Sliachi, ktoré dnes vedie spolu s vodcovským tímom spoločenstva. Viac nám o projekte Godzone povedal Július Slovák.

Ako vznikol projekt Godzone a kto za ním stál?

Projekt Godzone vznikol v roku 2010 v nadväznosti na prvé turné, ktoré sa uskutočnilo v roku 2009. Tomu predchádzal festival s názvom Voľnosť na Nevoľnom, ktorý sme organizovali so spoločenstvom SP na Sliači. Keď sme ukončili jeho realizáciu, Rada pre mládež pri Konferencii biskupov Slovenska nás prostredníctvom otca Ondreja Chrvalu oslovila, aby sme s našou kapelou ESPÉ urobili evanjelizačné turné v rámci Týždňa Cirkvi pre mládež. Zahájili sme teda prvé turné, ktoré sa nazývalo Enter the Godzone a predznamenovalo vznik projektu Godzone.

Čo nasledovalo ďalej?

Uvedomili sme si, že potrebujeme vyjsť k ľuďom a nie volať ich k nám. Svedčilo o tom aj 5 400 ľudí, ktorí sa zúčastnili turné, v porovnaní s účasťou 1500 ľudí na predošlom festivale. Pochopili sme, že toto je spôsob, akým môžeme priniesť evanjelium väčšiemu počtu ľudí. Okrem našej túžby evanjelizovať sme sa založením projektu Godzone snažili reagovať na výzvu Jána Pavla II. o „novej evanjelizácii“ a tiež na výzvu Cirkvi na Slovensku, ktorá prišla s touto myšlienkou. „Ide o ohlasovanie evanjelia novým spôsobom a to takým, aby bolo počuteľné a zrozumiteľné pre súčasného človeka v duchu Ježišových slov: Nalejte nové víno do nových nádob (Mk 2, 22)!“ hovorí Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013 v bode 19. Hlásanie evanjelia Ježiša Krista zostáva nemenné, avšak „nová evanjelizácia“ má byť nová v zápale, metódach a vo výraze. A tak sme v tomto duchu so spoločenstvom SP, zastrešením Združením kresťanských spoločenstiev mládeže, vstúpili do služby naplno, kde sme sa snažili rozvíjať novú evanjelizáciu. Od začiatku fungovania projektu sme sa snažili robiť veci originálnym a inovatívnym spôsobom. Godzone sa postupne rozrastal, pričom nezostal iba pri jednom večernom podujatí Godzone turné, ale vznikli mnohé ďalšie činnosti, na ktorých sa dnes zúčastňuje.

Čo je to vlastne Godzone a ako funguje?

Pri tejto otázke by som chcel podotknúť, že Godzone nie je výlučne zameraný na turné, hoci je jedným z jeho dôležitých pilierov, ale zahŕňa celoročnú prácu s mladými. Okrem veľkých evanjelizačných podujatí, ako je spomínané Godzone turné, organizujeme konferencie, ktoré nám dovoľujú vstupovať nielen do evanjelizačnej, ale zároveň formačnej roviny. Umožňujú nám vnášať do dlhšieho programu sviatostný rozmer katolíckeho života a dávajú priestor na slávenie liturgie a Eucharistie. V našej činnosti sa venujeme tiež lídrom v rámci Godzone školy, s ktorou tento rok vstupujeme do siedmeho ročníka. Snažíme sa budovať malé spoločenstvá, ktoré navštevujeme prostredníctvom Godzone misii. Popritom všetkom vytvárame reláciu Godzone magazín, mediálny obsah na internete a tiež v tlače-

nej podobe, ktorými sa snažíme zásobovať ľudí vyučováním, svedectvami, povzbudeniami, a teda niečím, z čoho môžu čerpať a duchovne rásť. V tomto procese ďalej rozvíjame spoluprácu s mladými, aby mohli ohlasovať evanjelium ďalším mladým ľuďom, na ktorých majú dosah.

A aký je význam tohto projektu?

Je to podobné ako s významom Katolíckej charizmatickej obnovy – aby raz nebola potrebná, lebo jej cieľom je evanjelizácia a prinášanie života a Ducha Svätého do života kresťanov. Významom Godzone je teda samotná evanjelizácia a súčasne budovanie generácie, ktorej ide o Božie kráľovstvo v každej oblasti spoločnosti. A rád by som zdôraznil, že Godzone je iba projekt (tak ho aj voláme), takže sám osebe nie je cieľom. Je iba prostriedkom k ohlasovaniu evanjelia a povzbudzovaniu mladých ľudí, aby žili hlboký vzťah s Bohom.

CHCEME VIAC?

Ako plánujete výber miest a program počas organizácie Godzone turné?

Dnes je to už vo fáze, keď si veľmi vyberať nemôžeme, pretože ide o kapacitu. Pri návštevnosti približne 23 000 ľudí musíme vyberať mestá, v ktorých sa nachádzajú haly, ktoré by boli vyhovujúce z kapacitných dôvodov, keďže návštevnosť turné z roka na rok rastie. A, žiaľ, takýchto miest nie je na Slovensku veľa. Dôležitým kritériami sú kapacita a tiež financie, ktoré nám dovoľujú hýbať sa iba v určitom rozpätí. Program plánujeme v podstate celý rok. Témy turné sú často prepojené s témami, ktoré v danom čase rezonujú Cirkvou. Príkladom je minuloročná téma o odvahe, určená pápežom pre mládež, ktorá sa vo svojej podstate spája s našou témou predošlého Godzone turné 2017 – Odhodlaní zmeniť svet. A teraz v tom pokračujeme ďalej a v téme tohtoročného turné sa pýtame otázku: Chceme viac? Znamená to, že chceme vidieť viac rásť hodnoty Božieho kráľovstva a žiť ich v praxi každodenného života. A hoci je základom projektu Godzone spoločenstvo SP, vždy bol a je otvorený spolupráci s mnohými ďalšími spoločenstvami na Slovensku. A jeho cieľom nie je pohlcovať veci, ale skôr povzbudiť a podporiť mladých ľudí, aby žili život v spoločenstve.

Áká je spätná väzba od mladých a od staršej generácie?

Túto otázku by najlepšie zodpovedali konkrétni mladí ľudia. My to môžeme hodnotiť na základe osobných stretnutí alebo veľkého množstva mailov a spätných väzieb, ktoré dostávame. Ľudia nám hovoria, že zažili nielen reálne povzbudenie a lásku, ale často tiež skúsenosť, ktorú môžeme označiť ako nadprirodzenú. Tieto maily sú svedectvami o obráteniach mladých

ľudí, o zmene životov, o odpustení a napravených vzťahoch v rodinách, o uzdraveniach v duševnej, duchovnej aj fyzickej rovine alebo čohokoľvek iného, čím mladí ľudia prechádzajú. Vidíme to aj na odozve počas Godzone turné, keď mladí ľudia čakajú v obrovských zástupoch a radách nielen na večerný program, ale hlavne na svätú spoveď a na modlitbu príhovoru.

A spätná väzba od staršej generácie nás často príjemne prekvapuje, keďže sa na turné približne v zastúpení 25 % zúčastňujú aj ľudia tejto generácie. V skutočnosti je práve toto vízia Godzone projektu. Je definovaná vetou, že chceme priniesť prebudenie a budovať generáciu, ktorej ide o Božie kráľovstvo (to znamená generácia KIOBK) v každej oblasti života. A slovo generácia v tomto kontexte neznamená to, čo bežne poznáme. Nejde o ohraničenie vekovej kategórie, ale skôr o skupinu ľudí, ktorí chcú budovať Božie kráľovstvo na zemi. Generácia KIOBK zahŕňa mladších, starších a taktiež rôzne iné kategórie ľudí. A preto chodia na turné aj mnohí starší ľudia, privádzajú tam svoje deti a vnúčatá, alebo sa prídu sami povzbudiť a stáť za tým celým, modliť sa za mladých.

NOVÁ EVANJELIZÁCIA – NOVÁ V ZÁPALE, V METÓDACH A VO VÝRAZE

Aká je odozva v cirkevných kruhoch na Slovensku?

Povedal by som, že to, čo robíme, niekedy vyruší, pretože sa snažíme robiť veci inovatívnym spôsobom. No napriek tomu sme sa za celú históriu fungovania projektu Godzone vždy snažili vykazovať transparentnosť a poslušnosť cirkevným autoritám na Slovensku. Sme súčasťou Katolíckej cirkvi a v nej sme vyrástli, obrátili sa a v nej chceme ďalej žiť a slúžiť. A ako som už v úvode spomínal, Godzone je nástrojom novej evanjelizácie, ktorá vo svojej definícii hovorí, že je nová v zápale, v metódach a vo výraze. Už len táto definícia upozorňuje na to, že využíva nové spôsoby a robí veci inou formou. Preto môže v niektorých tradičnejších zvykových formách kresťanského života naraziť na veľa otázok. A myslím si, že nie je žiadny priamy konfrontačný odpor, ktorý by bol oficiálne komunikovaný, ale otázky sú niekedy prítomné. A úprimne, po internete sa šíria veci, ktoré sú nepravdivé a ktoré idú proti nám, ale tieto veci nikdy neboli oficiálne. Našou snahou je a zostáva, aby sme boli poslušní voči Cirkvi.

Nie je modlitba chvál len nejaká emocionálna záležitosť, ktorá vyprchá?

Katechizmus Katolíckej cirkvi (KKC) hovorí o modlitbe chvál (2639): „Chvála je forma modlitby, ktorá najbezprostrednejšie uznáva, že Boh je Boh. Ospevuje ho pre neho samého, oslavuje ho preto, že ON JE, ešte viac než za to, čo koná.“ Hneď úvodné vety hovoria o určitej uvedomelosti

vzťahu ľudí, ktorí vstupujú do chvál, ak teda chápu, o čo ide. Katechizmus hovorí o tom, že oslavujeme Boha za to, že JE, a nie za to, čo koná. Čiže je to vzťah človeka a Boha, ktorý je postavený na tom, že neočakávam od Boha, že musí niečo urobiť a potom ho budem chváliť, oslavovať a milovať. Toto je to, k čomu sa snažíme ľudí viesť a myslím si, že to nie je povrchná záležitosť.

V katechizme ďalej nájdeme: „Prostredníctvom chvály sa Duch Svätý spája s naším duchom, aby dosvedčoval, že sme Božie deti, vydáva svedectvo v prospech jednorodného Syna, v ktorom sme adoptovaní za synov a skrze ktorého oslavujeme Otca.“ Prostredníctvom chvály sa teda Duch Svätý spája s naším duchom a akoby obnovuje našu identitu. Obnovuje prepojenie človeka na zemi s Duchom Svätým, ktorý pochádza z neba a zároveň žije v nás.

Má modlitba chvál pre (nielen) mladého človeka význam?

Pre mladého človeka v dnešnej dobe, ktorý je zmietaný neistotou identity, je modlitba chvál podľa definície KKC, a v konečnom dôsledku podľa Božieho slova, uistením o pravej hodnote a pôvodnej identite Božieho dieťaťa. Text ďalej pokračuje: „Chvála spája ostatné formy modlitby, a povznáša ich k tomu, ktorý je ich prameňom a cieľom – k jedinému Bohu Otcovi, od ktorého je všetko a my sme pre neho“ (1 Kor 8, 6).

Ak ľudia prichádzajú na chvály a je to pre nich iba emocionálny zážitok, musím podotknúť, že toto nie je cieľom ľudí, ktorí Godzone turné alebo akékoľvek iné modlitby chvál robia. A súčasne je dôležité povedať, že bez emócií sa milovať nedá. Sme ľudia stvorení ako duch, duša a telo a naša duša je plná emócií. Táto emocionálna časť je neoddeliteľnou súčasťou života človeka. Na emóciách však viera človeka nemôže byť postavená, pretože rýchlo stroskotá. Preto je naším cieľom formácia mladých ľudí prostredníctvom misii, animátorskej školy, konferencií, aby sme uviedli na pravú mieru takéto čisto emocionálne nastavenie ľudí, ak ho majú.

Ako by sme teda mohli definovať modlitbu chvál?

Samotná definícia vo svojej hlbokjej podstate nie je postavená na emocionálnej báze. Ide tu o väčší koncept, a tým je viera. Ak sme pochopili, o čom modlitba chvál skutočne je, intelektuálna a emocionálna modlitba idú ruka v ruku. A osobne si myslím, že modlitba chvál má význam pre všetkých, nielen pre mladého človeka. Pretože akákoľvek modlitba má význam pre každého človeka. A hoci niektorí ľudia preferujú inú formu modlitby, vnímam to ako pestrosť našej Cirkvi, z ktorej sa môžeme tešiť, pretože Duch Svätý sa zjavuje rôznymi spôsobmi. Osobne sa rád zúčastňu-

jem napríklad adorácie alebo rôznych iných foriem modlitby. A myslím si, že by sme mali byť ako kresťania otvorení všetkým formám, aj keď nám nemusia všetky úplne „sediť“.

Chcel by som tiež podotknúť, že Godzone turné je iba jeden maličký „projektík“ v rámci obrovského spektra činností Cirkvi či už na Slovensku, alebo vo svete. A spomínaná formácia je našou spoločnou úlohou. Úprimne, tak trochu očakávame pomoc od farností a miestnych spoločenstiev. Pretože keď sa mladý človek obráti a chce žiť s Bohom, potrebuje, aby mu Cirkev vytvorila priestor, kde bude formovaný a môže vo vzťahu s Bohom kráčať ďalej.

TENTO PROJEKT NEMÁ SVETSKÉ AMBÍCIE ČI EUDSKÉ CIELE

Na Národnom stretnutí mládeže P18 bol tento spôsob modlitby nosným spôsobom modlitby. Nevyčítajú vám, že potláčate iné formy modlitby – liturgiu hodín a iné?

Ja nie som kompetentný vyjadrovať sa o P18, pretože sme tam boli iba ako hostia. Avšak môj osobný názor je, že P18 bola nádhernou ukážkou toho, ako sa dajú spojiť rôzne formy spirituality, respektíve modlitby, počas jedného podujatia. Mladí ľudia sa zúčastňovali všetkých tých foriem, takže modlitba chvál nebola nosným spôsobom modlitby na P18. Bola tam v prvom rade liturgia, krížová cesta, adorácia, mariánske modlitby a mnoho iných vecí.

A hoci sa modliavame chvály, neznamená to automaticky, že všetko ostatné ide do úzadia. V našom spoločenstve máme tiež členov, ktorí majú vzťah k mariánskym modlitbám alebo liturgii hodín, slávenie svätej omše je samozrejmosťou.

Ako vidíte svoje pokračovanie v budúcnosti?

Má projekt ambíciu vydržať dlho?

Tento projekt nemá svetské ambície či ľudské ciele. My ako ľudia o tom môžeme rozmýšľať alebo snívať, ale ako som povedal, je to len nástroj, ktorý môže mať určitý efekt, ale vieme, že počas doby sa nástroje menia. Keby bol Godzone naším cieľom, vytvárame niečo, čo nie je zdravé, ale ak je Godzone naším nástrojom, tak je naším cieľom život v spoločenstve, vo farnosti, život v manželstve, sviatostnom živote. Naším cieľom je to, čo sa u nás deje, a teda povolania do manželstva, povolania do duchovného či rehoľného stavu a žitie spoločenstva v našom meste. A práve z toho, čo žijeme, vyšla neudržateľná túžba ohlasovať evanjelium smerom von, pretože sme si nechceli nechať pre seba to, čo sme zažili s Bohom.

A je ťažké zhodnotiť, či má ambíciu vydržať dlho. Zatiaľ plánujeme v budúcnosti pokračovať. Chceme sa viac zamerať na formačné konferencie, ale súčasne si uvedomujeme, že vynechať rozmer evanjelizácie by nebolo zodpovedné. Veríme, že nám bolo zverené ohlasovať evanjelium novým spôsobom a vidíme, že cez Godzone turné sa Božie slovo dostane k ľuďom, ku ktorým by sa len tak nedostalo. Na turné prichádzajú rôzni neveriaci, ktorí by na iné miesta nevstúpili, ale do týchto športových hál prídu. A často sú dotknutí svedectvami a prístupom dobrovoľníkov, ktorí im preukazujú službu lásky.

Keďže mnoho spievate, ako negatívum som počula, že mladí sa už pri tretej pesničke nudia, lebo okrem pár slov sú texty rovnaké, melódia takmer tá istá...

Po hudobnej stránke sa snažíme rásť a robiť veci tak, aby boli zaujímavé a kvalitné. A hoci sa máme kam posúvať, robíme to najlepšie, ako vieme. Hudbu tvoríme tak, aby bola blízka dnešnej dobe a tomu, čo mladí ľudia počúvajú. Nie vo forme a obsahu, ale v kvalite. Ďalšia vec, ktorú by som chcel zdôrazniť, je, že to, čo hráme, nie sú piesne, ktoré sa dajú počúvať iba ušami. Potrebujeme ich počúvať srdcom a modliť sa nimi, pretože tie texty sú oslavou Boha. Aj keď si prečítame žalmy, môžeme povedať, že pri treťom žalme sa ľudia nudia a texty sú takmer rovnaké. Napriek tomu ich máme v Biblii stopäťdesiat a vieme, že sú to oslavné piesne alebo žalospevy, ktoré majú za cieľ osláviť a vyvýšiť Boha. Povedal by som, že piesne

chvál sú akoby žaliami tejto doby. Podnecujú ľudí premýšľať o Bohu na základe textov, ktoré počujú v piesňach. A dovoľím si nesúhlasiť, že texty v piesňach sú rovnaké. Odzrkadľujú určitú časť života nejakého človeka alebo rozličné biblické témy. A, samozrejme, je to vec názoru. Ak sa to niekomu nepáči, tak to nemusí počúvať, je to jeho slobodná voľba. Snažíme sa tvoriť tak, ako to cítime v našich srdciach a ako to dokážeme hudobne podať.

TÚŽIME SPOLOČNE HEADAŤ A ŽIŤ BOŽIE KRÁLOVSTVO

Aký odkaz by ste chceli priniesť do spoločnosti?

Je ukrytý vo vízii Godzone. Tá hovorí o túžbe budovať generáciu, ktorej ide o Božie kráľovstvo v každej oblasti života. Potrebujeme budovať ľudí, ktorí nech sa profesionálne uplatnia kdekoľvek, zostanú verní hodnotám, postaveným na Kristovi. A to znamená, že by sme na Slovensku chceli vidieť prebudených kresťanských učiteľov, novinárov, režisérov, spisovateľov, lekárov, právnikov... Ježiš nás poslal, aby sme išli do každého kúta sveta, aby sme boli soľou zeme a svetlom sveta a nie aby sme boli svetlom Cirkvi, teda zameraní len smerom do vnútra. Ale aby sme svietili v tmách. Prakticky to znamená vstupovať do všetkých oblastí spoločnosti a nenechať sa zlomiť duchom tohto sveta, nerobiť kompromisy, ktoré nás postupne môžu doviesť k hriechu. Toto je odkaz, ktorý by sme spoločnosti chceli priniesť, aby kresťania na akýchkoľvek pozíciách nezapreli a nezišli pod hodnoty toho, čo ich učí vzťah s Bohom, jeho Slovo a tiež kresťanská viera.

Čo plánuje Godzone v roku 2019?

Ako som spomínal, je to celoročná práca a na rok 2019 zatiaľ plánujeme Godzone konferenciu, letný camp pre tínedžerov, ženskú a mužskú konferenciu. Snáď budeme pokračovať aj v ďalšom ročníku Godzone turné. Otvárame tiež nový ročník školy pre lídrov a animátorov a už teraz plánujeme niekoľko misijných výjazdov našej kapely ESPÉ alebo mladých misijných tímov. Ďalej pripravujeme preklady niekoľkých kníh, reláciu Godzone magazín a mediálny obsah na internete. A keďže teraz všetky svoje sily zameriavame na nadchádzajúce turné, ešte nemáme priestor zamýšľať sa nad niečím novým, no neskôr túto otázku budeme určite riešiť viac.

Zhovárala sa sr. Hermana Matláková

NIEKOĽKO MYŠLIENOK K SLÁVENIU SVÄTEJ OMŠE PODĽA RÍMSKEHO MISÁLA JÁNA XXIII A RÍMSKEHO MISÁLA 2002

Ambróz Martin Štrbák

Päťdesiat rokov od začiatku novej epochy v dejinách Cirkvi a hlavne v dejinách vedy o liturgii, keď pápež sv. Pavol VI. nariadil začiatok reformy liturgických slávení podľa úprav, ktoré nasledovali po prijatí konštitúcie *Sacro-sanctum Concilium* (1963) Druhým vatikánskym koncilom a jej následným uvedením do praxe, budeme oslavovať 30. novembra 2019. Zároveň to bude dvanásť rokov od vydania Motu proprio pápeža Benedikta XVI *Summorum Pontificum* (2007), ktorým pápež dovolil sláviť svätú omšu mimoriadnou formou podľa rímskeho misála svätého Jána XXIII. z roku 1962.

Cieľom tohto zamyslenia nie je podať exaktný výklad rozdielov v slávení svätej omše podľa oboch misálov, ani vytvárať štúdiu o tom, ktorá forma slávania liturgie by mala byť veriacemu človeku bližšia, respektíve dávať hodnotenie, ktorá je lepšia. Autorovi ide skôr o niekoľko pastoračných myšlienok a skúseností s obidvoma formami. Napokon, liturgia sa neustále vyvíja, má svoju jedinečnú krásu a ukrýva mnoho tajomstiev mnohých stáročí a generácií veriacich ľudí.

Poznajúc heroické 1241-stranové liturgické dielo rakúskeho jezuitu Josefa Andreasa Jungmanna SJ (1889 – 1975) *Missarum Solemnia*, v ktorom sa táto významná liturgická osobnosť detailne zaoberá každou časťou svätej omše podľa *Missale Romanum 1580* a jej následnými revíziami, ktoré vyšlo v piatich vydaniach počnúc rokom 1948 až do roku 1962, keď Jungmann v predslove k prvému vydaniu píše, že na tomto diele začal pracovať v roku 1939 a poznajúc 1000-stranové dielo J.Exc. Annibale Bugniniho CM *Die Liturgiereform 1962 – 1975* človek môže dostať minimálny obraz vývoja slávania liturgie svätej omše a úmyslov pri jej reforme v rokoch 1964 – 1967, respektíve 1968.

Ak sa na reformu Druhého vatikánskeho koncilu pozrieme z hľadiska pastoračného, môžeme vidieť niekoľko generácií kňazov a biskupov vysvätených po roku 1970, ktorí v svojom začiatočnom pôsobení s obrovskou vervou a úsilím vysvetľovali a realizovali dielo koncilovej obnovy. Postupné presadenie ľudovej reči namiesto quasi-mŕtveho latinského jazyka, používanie nového lekcionára s oveľa väčším výberom liturgických čítaní Božieho slova, predstavenie krásy liturgie, ktorú môže vnímať každý veriaci prítomný v chráme, pretože kňaz je otočený v smere *versus populi*, dáva možnosť vnímať a prežívať liturgiu činne a aktuálne.

Napriek tomu sa v Katolíckej cirkvi našla pomerne veľká časť veriach, ktorá túto reformu neprijala (autor má na mysli bratstvo svätého Pia X., ktoré založil arcibiskup Marcel Lefebvre, či bratstvo svätého Petra, ktoré vzniklo ako reakcia na to predchádzajúce). Ak čítame dielo kardinála Josefa Ratzingera *Duch liturgie* (2002), v ktorej sa zaoberá jedinečným pohľadom na liturgiu človeka, ktorý prežil časy pred koncilom, obdobie liturgického perita počas koncilu (ako jeden z najmladších peritov – pozn. autora) a obdobie po reforme, môžeme vidieť pohľad, ktorý sa istým spôsobom vracia ku kráse starého, ale zároveň poukazuje na krásu nového.

Z pastoračného pohľadu a skúsenosti autora je možné skoro po päťdesiatich rokoch od reformy konštatovať, že liturgia má neustále svoju silu a je dotykcom nekonečna. Ale aj napriek dobrým úmyslom konštitúcie (čl. 34: „... Treba sa však postarať, aby veriaci vedeli aj po latinsky spoločne recitovať alebo spievať stále časti omšového poriadku, ktoré sa ich týkajú“), realita ukazuje, že latinský jazyk ako taký sa prudko stráca a moderný človek hľadá prostriedky porozumenia.

Napríklad Rehoľa premonštrátov (ktorej členom je aj autor) má na svete 39 nezávislých kanónií, v ktorých sa jedine v dvoch slávi svätá omša v latinskom jazyku (Orange/USA a Chelmsford/VB) a oficium sa modlí v troch (Strahov/CZ a predchádzajúce dve). Prvýkrát sa v skoro deväťstoročnej existencii rehole revízia konštitúcií diala v anglickom jazyku, pretože rehoľa ako taká má minimum bratov, ktorí ešte rozumejú latinskému jazyku a používajú ho.

A napriek tomu, už aj na Slovensku vidieť skupiny veriach a niekoľkých kňazov, ktorí sa radi vracajú k pokladu liturgie podľa Rímskeho misála 1580, respektíve 1962. Skúsenosť z košického chrámu Najsvätejšej Trojice ukazuje, že je demografický pokles národa, ktorý sa v cirkevnom prostredí mesta/miest prejavuje úbytkom miništrantov i kandidátov kňazskej služby, avšak slávenie liturgie svätej omše mimoriadnou formou poukazuje na nárast miništrantov. Podobnú skúsenosť je možné sledovať i v reholi premonštrátov – opátstvo Orange má 87 členov, prijíma minimálne dvoch členov do noviciátu, ktorí môžu mať maximálne tridsať rokov. Do priorátu Chelmsford prichádzajú noví mladí kandidáti, ktorí síce nehovoria po latinsky, ale túžia sláviť liturgiu mimoriadnym spôsobom. Podobne sa to deje v novom premonštrátskom opátstve Gödöllő (HU). Na tomto mieste neuvádzame fenomén, na ktorý poukázal pápež Benedikt XVI., a tým je cca šesťsto kňazov bratstva svätého Pia a množstvo kňazských povolání v seminároch tohto bratstva (napríklad Zaitzkofen).

Ide o zaujímavý fenomén, ktorý by si zaslúžil väčší i sociologický výskum, prečo je tomu tak. Je prirodzené, že generácia kňazov a aj biskupov vysvätených v 70-tych a 80-tych rokoch na Slovensku sa pozerá na tento fenomén azda aj s nedôverou a nevôľou. Avšak v tomto prípade ide aj o vanutie Ducha Svätého, ktorý vane „*kde chce a ako chce*“.

Autorovi je sympatické, že mladá generácia, ktorá síce latinskému jazyku nerozumie (česť výnimkám), v hojnejšom počte navštevuje práve latinské bohoslužby mimoriadnej formy slávenia svätej omše, pretože aj takýmto spôsobom sa môže dotknúť fenoménu mystéria. Neznáma reč, viac-menej neznáme obrady ukryté pred očami veriacich, krása oblečenia, to všetko sprevádzané a zakrývané hrou na organe, respektíve krásou klasickej hudby, dávajú príležitosť povznášať ľudského ducha do vyššej dimenzie a tiež možnosť lepšie mu prežívať mystérium stretnutia sa s Všemohúcim.

Autor ako kňaz je konfrontovaný so slávením tejto formy. Porovnávajúc obe formy, obe majú svoje veľké pozitíva, obe obsahujú svoju krásu a je priam zbožným želaním, aby podľa možnosti všetci kňazi mali skúsenosť mimoriadnej formy, pretože by (domnievajúc sa) intenzívnejšie prežívali výsledky diela koncilovej reformy a jej úmyslu.

Všetko má svoj vývoj a svoj smer, liturgia nie je výnimkou. Nechajme sa inšpirovať Duchom Svätým a pokúsme sa mať nadhľad pri stretnutí sa s niečím novým, ale aj s historickým.

prof. Ambróz Martin Štrbák O. Praem.
jasovský opát

MARCEL LEFEBVRE, KONTROVERZNÝ BISKUP TRADICIONALIZMU

Peter Zubko

Vovedenie do problematiky

Arcibiskup francúzskeho pôvodu, Mons. Marcel Lefebvre, je bežne zaradovaný medzi takzvané kontroverzné osobnosti, pretože počas Druhého vatikánskeho koncilu a po ňom sa nepridal ku koncilovej väčšine, ale zotrval na dovtedajšom, takzvanom tradičnom postoji k teologickým,¹ liturgickým² a ďalším vnútrocirkevným otázkam³ a bránil ich aj za cenu znemožnenia vlastného mena. Na Slovensku nie je predmetom diskusií, prípadne sa mu zámerne nevenuje pozornosť, no ak je spomenutý, tak v negatívnom svetle,⁴ ako keby tradicionalizmus a konzervativizmus boli nepriateľmi Katolíckej cirkvi, ktorá do Druhého vatikánskeho koncilu práve tieto smery bránila a modernistické⁵ prejavy rázne odsudzovala.⁶

Dvadsať storočie prinieslo mnoho príspevkov do vývoja teologického myslenia, katolícke prostredie študovalo aj evanjelické teologické práce, po koncile sa aj katolícka teológia stala pestrejšou.⁷ Naša spoločnosť, kvôli po-

- 1 Porov. LEFEBVRE, M. *Przeciw herezjom. Komentarz do dokumentów Magisterium Kościoła katolickiego potępiających współczesne błędy*. Warszawa: Te Deum, 2002, 332 s.
- 2 Porov. Bratstvo Kapłańskie Św. Piusa X.: *Rewolucja liturgiczna. Problemy z nowym rytmem Mszy*. Warszawa: Te Deum, 2003, 202 s.
- 3 Porov. LEFEBVRE, M. *List otwarty do zagubionych katolików*. Warszawa: Te Deum, 2006, 176 s.
- 4 Porov. SLODIČKA, A. *Hnutie arcibiskupa Marcela Lefebvra v kontexte pontifikátu Benedikta XVI*. In: *Liturgia. Časopis pre liturgickú obnovu* 21 (2011) 3, s. 291 – 297.
- 5 Boj s modernizmom má dlhé dejiny. Modernizmus bolo hnutie, ktoré vzniklo vo vnútri Katolíckej cirkvi v druhej polovici 19. storočia. Nie je to heréza ani náboženská doktrína, pretože zástancovia modernizmu sa odvolávajú na rešpektovanie dogiem a liturgie, ale sa snažia o výklad zjavených právd s pomocou exegézy, historických vied, najnovších objavov biológie, fyziky, archeológie, paleontológie a ďalších, čiže im ide o predstavenie syntézy možnej na prijatie súčasne z pohľadu viery i vedy. Modernistické teórie neboli v katolíckej cirkvi vždy bezvýhradne prijímané. V Anglicku proti modernizmu vznikol tradicionalizmus, v Spojených štátoch fundamentalizmus (MASSON, H. *Stownik herezji w Kościele katolickim*. Katowice: Wydawnictwo „Książnica”, 2007, s. 223 – 224).
- 6 Porov. napr. *Encyklika J. S. papeže Pia X. »Pascendi Dominici gregis« o učení modernistův : Přeložil a vysvětlil P. Václav Smolík C. Ss. R., lektor v Oboříšti*. Praha: Nákladem Dědictví sv. Prokopa, 1911. 423 s.
- 7 Porov. GIBELLINI, R. *Teológia XX. storočia*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2008, 550 s.; KOLEKTÍV. *Ve znamení naděje. Proměny teologie a církve po II. vatikánském koncilu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997, 107 s.

liticko-spoločenskej izolácii, nemohla intenzívne sledovať priebeh koncilu, ale spontánne sa k nemu pridala; vnútorná obnova cirkvi bola nepriamo podporou vzdoru proti režimu, ale aj proti staršej generácii kňazov, ktorí sa skompromitovali angažovaním sa v prorežimnom Mierovom hnutí katolíckych duchovných. V dejinách koncilu bol Lefebvre len klasickou epizódkou,⁸ pozornosť na seba strhol až neskôr.

Dnes sa už kriticky priznáva, že isté pokoncilové zmeny prišli rýchlo a spoločnosť na ne nebola pripravená, pričom sa myslí najmä na zmenu rítu svätej omše a jej teologického výkladu; svedčia o tom aj dve zmeny všeobecných smerníc *Rímskeho misála* pápeža Pavla VI. Rôzne závery koncilu nemajú imperatívnu dikciu, ale sú formulované ako odporúčania, želania, alebo výzvy. Nepochopenie skutočného zámeru niektorých otázok bolo aj u nás nesprávne poňaté, a tak došlo napríklad k vlne oltároborectva a obrazoborectva, ktorá sa vyrovná obrazoboreckému boju v 8. storočí v Byzancii alebo kalvínskej reformácii v 16. storočí v Európe. Unáhlenosť nikdy nepatrila k atribútom cirkevného správania, preto by nemala byť odsudzovaná ani zdržanlivosť. Treba byť preto opatrný a nepredpojatý v hodnotení minulosti, udalostí a osobností, lebo aj keď sú od nás nevratne vzdialené, musíme hľadať objektívny pohľad. Raz sa totiž aj my staneme minulosťou a už teraz si neželáme, aby sa o nás rozprával nepravdivý príbeh. V duchu zásady *audiatur et altera pars* treba vypočúť aj lefebvrstov (ako zjednodušene nazývame nástupcov či dokonca aj sympatizantov Marcela Lefebvrea a jeho myšlienok) a zamyslieť sa nad jeho osobným poslanstvom.

Korene osobnosti Marcela Lefebvrea (1905 – 1930)⁹

Marcel Lefebvre sa narodil 29. novembra 1905 v Tourcoing (severné Francúzsko) ako tretí z ôsmich detí rodičov Reného Lefebvrea a Gabriely Wantine. Jeho straší brat René sa stal reholným kňazom v Kongregácii Ducha Svätého a bol pre mladšieho súrodenca príkladom v povolani; aj dve sestry zasvätili život Bohu: Marie-Gabriel bola spoluzakladateľkou Kongregácie sestier Bratstva sv. Pia X. a Christiane sa stala karmelitánkou. Kvôli spoločenským pomerom po Prvej svetovej vojne otec trval na tom, aby Marcel študoval teológiu mimo svojej vlasti vo francúzskom seminári v Ríme. Rektorom bol vtedy kňaz Le Floch, ktorý spolu s ostatnými prednášajúcimi

---

8 *Atlas historyczny Soboru Watykańskiego II.* Melloni, A. (red.). Warszawa: Pax, 2015, s. 166; O'MALLEY, J. W. *Co się zdarzyło podczas Soboru Watykańskiego Drugiego.* Kraków: WAM, 2001, s. 155.

9 Biografia Marcela Lefebvra je zostavená podľa: STEHLIN, K. *W obronie Prawdy Katolickiej. Dzieło arcybiskupa Lefebvre.* Warszawa: Te Deum, 2001, 382 s.; LEFEBVRE, M. *Podróż duchowa.* Warszawa: Te Deum, 2005, 83 s.; LEFEBVRE, M. *Krótką historią mojego długiego życia.* Warszawa: Te Deum, 2009, 70 s.; TISSIER DE MALLERAI, B. *Marcel Lefebvre. Życie.* Dębogóra: Wydawnictwo Dębogóra, 2010, 740 s.

vychovával bohoslovcov v tradičnom duchu vernosti katolíckej náuke, reprezentovanej napríklad v pápežských encyklikách, na rozdiel od vtedy všeobecne rozširovanej zásady: „*Hlásajme pravdu, ale neodsudzujme blud.*“¹⁰ Po prvých troch rokoch formácie (1923 – 1926) absolvoval vojenskú službu (1926 – 1927) a vrátil sa späť na štúdiá (1927 – 1929). Rektorom už nebol obľúbený Le Floch, ktorého isté slobodomurárske kruhy nechali odvolať, ale dvojtvárný Berthet, známy svojou pacifistickou zásadou: „*Nechajme to tak, budme rozvážni.*“¹¹ Kňazskú vysviacku prijal Marcel Lefebvre 21. septembra 1929 v Lille z rúk biskupa kardinála Liénarta a v súlade s partikulárnou praxou ostal ešte rok na praxi v seminári v Ríme na doplnenie štúdií a v roku 1930 sa vrátil do materskej diecézy Lille vo Francúzsku.

Africký misionár (1931 – 1962)

Lefebvre sa stal druhým kaplánom v robotníckom mestečku Marais-de-Lomme na lillskom predmestí (1930 – 1931). Starší brat pôsobil ako misionár v Gabone, v mnohých listoch ho pozýval na misie, kde bolo oveľa viac práce ako v diecéze s prebytkom kňazov. So súhlasom miestneho kardinála vstúpil do kongregácie, ktorej členom už bol jeho starší brat. Noviciát absolvoval v Orly pri Paríži (1931 – 1932), 8. septembra 1932 zložil rehoľnú profesiu a generálny predstavený ho poslal do Gabonu v Afrike. Tam pôsobil v seminári, kde sa po dvoch rokoch stal rektorom (1934 – 1938). Viacerí jeho odchovcanci sa neskôr stali biskupmi. Rok pôsobil ako klasický misionár v N'Djolé v chlapčenskej škole (1938 – 1939). V roku 1939 počas jeho návštevy rodného Francúzska vypukla Druhá svetová vojna, zmobilizovali ho a vrátili do Afriky, ale ako vojaka. Po vojne bol rektorom rehoľného seminára v Mortain (1945 – 1947). Tu ho zastihlo menovanie za apoštolského vikára v Dakare (12. júna 1947). Biskupskú vysviacku prijal 18. septembra 1947 v Tourcoing z rúk kardinála Liénarta. Dňa 22. septembra 1948 sa stal apoštolským delegátom pre frankofónnu Afriku. Do Lefebvreovej kompetencie patrilo 46 frankofónnych diecéz v štátoch: Gabon, Madagaskar, Réunion, Džibuti, Maroko, francúzska rovníková Afrika, Kamerun. V roku 1950 dostal pomocného biskupa Guiberta. Pápež Pius XII. ho 14. septembra 1955 vymenoval za prvého dakarského arcibiskupa. Po smrti Pia XII. nový pápež Ján XXIII. odvolal Lefebvrea z postu apoštolského delegáta, ale ponechal ho ako dakarského arcibiskupa (1959 – 1962). Medzitým sa spoločenská situácia na africkom kontinente zmenila, na miesta beloškých biskupov (ešte z koloniálnych čias) boli menovaní domáci černošskí biskupi, s čím Lefebvre nesúhlasil. Jeho tridsaťročná práca pre africký kontinent bola vždy vysoko hodnotená. Pápež Ján XXIII. ho 30. novembra 1960 vy-

---

10 LEFEBVRE, M. *Krátká historia mojogo dlugiego žycia*, s. 19.

11 Tamtiež, s. 24.

menoval za asistenta pápežského trónu, aj keď medzi nimi dvoma panovali isté osobné predsudky z čias, keď bol Angelo Roncalli nunciom v Paríži.

Koncilové časy v živote Marcela Lefebvrea (1960 – 1968)

Lefebvre bol od roku 1960 členom Centrálnej prípravnej komisie Druhého vatikánskeho koncilu. Aj vzhľadom na dianie v materskej reholi 23. januára 1962 rezignoval na post arcibiskupa v Dakare v prospech rodeného Afričana Hyacintha (kardinála) Thiandouma, ktorého Lefebvre vysvätil. Pápež Ján XIII. vymenoval Lefebvrea za arcibiskupa v nevelkej dvadsaťtisícovej diecéze Tulla vo Francúzsku. Jeho krajanovia biskupi poslali pápežovi list s tromi podmienkami, po splnení ktorých súhlasili s umiestnením Lefebvrea do Francúzska: aby nebol členom zboru biskupov a kardinálov, aby dostal len maličkú diecézu, aby sa to nepovažovalo za precedens. Francúzski biskupi rozprávali o Lefebvreovi ako o tradicionalistovi, pretože podporil Jeana Qusseta, ktorý vo Francúzsku založil laické hnutie La Cite Catholique.

Počas koncilu sa Lefebvre aktívne zapájal do jeho priebehu, bol členom medzinárodnej skupiny otcov (*coetus internationalis patrum*). Vynikal prezieravosťou a upozorňoval na rozličné aktuálne a potencionálne problémy.¹² Po polroku pastorácie v diecéze zvolila generálna kapitula v júli 1962 Lefebvrea za generálneho predstaveného Kongregácie Ducha Svätého, pápež voľbu potvrdil, čo znamenalo odchod z diecézy. Rehoľa mala 5 200 členov, pôsobila v Afrike, Európe, Severnej a Latinskej Amerike.

Po Druhom vatikánskom koncile pápež Pavol VI. poprosil všetky rehole, aby zvolali mimoriadne generálne kapituly a upravili svoje konštitúcie podľa ducha koncilu. Niektorí liberálni členovia kapituly požadovali revolučné zmeny obídenním autority svojho generálneho predstaveného a Kongregácie pre klérus. Lefebvre sa ako hlavný predstavený rehole nedočkal podpory zo strany pracovníkov kongregácie, preto v júni 1968 abdikoval na post generálneho predstaveného a pápež rezignáciu prijal. Arcibiskup sa vystaňoval z generalátu a na krátky čas ho prijali do litovského kolégia v Ríme.

Kňazské bratstvo svätého Pia X. (1969 – 1976)

Niekoľko francúzski klerici vyhladali Lefebvrea – ešte keď bol generálnym predstaveným svojej rehole – a vyjadrili pocity sklamaní nad novým vý-

---

12 Porov. LEFEBVRE, M. *Oskarżam Sobór!* Warszawa : Te Deum, 2003, 136 s.

vojom v Katolíckej cirkvi,¹³ ktorý prirovnávali k revolúcii.¹⁴ Písal sa rok 1969 a arcibiskup mal šesťdesiatpäť rokov, neplánoval založiť žiadne bratstvo, správal sa voči tejto myšlienke rezervovane, ale napokon to prijal ako znamenie čias. Arcibiskup rozvinul prvotnú provizórnu formáciu klerikov vo Friburgu, od septembra 1970 v Ecône (Švajčiarsko). Po počiatočnom hľadaní lokality miestny biskup François Charrière 1. novembra 1970 schválil štatúty bratstva a oficiálne podľa kánonického práva vzniklo *Fraternitas sacerdotalis sancti Pii X.* (FSSPX). Dňa 18. februára 1971 kardinál Wright z Kongregácie pre klérus na adresu nového seminára napísal *decretum laudis*.

Od konca roku 1972 francúzska biskupská konferencia začala systematický útok proti „divému“ semináru v Ecône, čo bolo v júni 1974 predmetom porady kardinálskej rady, ktorá rozhodla o kánonickej vizitácii seminára, uskutočnenej v dňoch 11. – 13. novembra 1974. Podľa zverejnených informácií boli niektoré položené otázky vizitátorov nemiestne a nadbytočné, čo ostro verejne skritizoval sám Lefebvre 21. novembra 1974. To sa stalo zárodkom ďalšieho napätia. Komisia kardinálov sa zišla 21. januára 1975, aby sa za spôsobený škandál ospravedlnila. Neskôr vysvitlo, že aj keď vizitácia dopadla dobre, kardináli sa svojvoľne rozhodli bratstvo zlikvidovať. Osobné stretnutie s Lefebvreom 13. februára a 3. marca 1975 vyznelo ako súdny proces, nie ako dialóg. Následne komisia kardinálov vydala 6. mája 1975 zákaz namierený proti semináru v Ecône a proti bratstvu.¹⁵ Arcibiskup Lefebvre sa 21. mája 1975 odvolal na Apoštolskú signatúru.

Okrem toho napísal niekoľko listov pápežovi Pavlovi VI. Prvý 31. mája 1975, v ktorom prosil o toleranciu a zhovievavosť, podobne ako bola prejavovaná voči holandským biskupom a teológom; odpoveď z 10. júna 1975 Lefebvreovu apeláciu zamietla s odôvodnením, že odsúdenie troch kardinálmi bolo *in forma specifica* potvrdené pápežom. V nasledujúcich listoch pápežovi Lefebvre opakoval svoju vernosť Tradícii¹⁶ a upozorňoval na nebezpečenstvá vyplývajúce z pokoncilových reforiem. Pápež a biskupi

13 Porov. WILTGEN, R. M. *Rým se vleává do Tiberu. „Kronika II. Vatikánského koncilu“*. Frýdek-Místek: Nakladatelství Michael, 2007, 331 s.; DE MATTEI, R. *Il concilio vaticano II. Una storia mai scritta*. Torino: Lindau, 2011, 630 s.; DE MATTEI, R. *Sobór Watykański II. Historia dotąd nieodpowiedziana*. Żąbki: Centrum Kultury i Tradycji Wiedeń 1683, 2012, 452 s.

14 Porov. CANONICUS. *Błędy II soboru Watykańskiego*. Warszawa: Te Deum, 2006, 134 s.

15 Kánon 493 Kódexu kánonického práva z roku 1917 (platil do roku 1983) ustanovoval, že kánonický súhlas, udelený (miestnym) biskupom pre vznik nejakej kongregácie, môže byť odvolaný len Apoštolskou stolicou po uskutočnení riadneho procesu. V prípade FSSPX sa tak nestalo, kardináli Gabriel-Marie Garrone, prefekt Posvätnéj kongregácie pre katolícku výchovu, John Wright, prefekt Posvätnéj kongregácie pre klérus, a Arturo Tabera, prefekt Posvätnéj kongregácie pre rehole a svetské inštitúty, rozhodli sami.

16 Kľúčovou postavou a otcom náuky o tradícii je svätý Vincent Lerinský: Z LERYNU, W. *W obronie wiary katolickiej przeciw bezbożnym nowościom wszystkich odszczepieńców. Commonitorium*. Komorów: Antyk Marcin Dybowski, 1998, 66 s.

vyžadovali poslušnosť a úplné podriadenie sa na spôsob unifikovania pokoncilovej Cirkvi (ako ju nazval kardinál Benelli v liste z 25. júna 1976). Odpovede na arcibiskupovu korešpondenciu nemali ani náznak teologického zdôvodnenia.

Dňa 29. júna 1976 Lefebvre vysvätil dvanásť kňazov bratstva. Reakcia rímskych úradov nasledovala hneď 1. júla 1976 suspendovaním svätiteľa *a divinis*.

Negociácie s Rímom (1976 – 1987)

Po suspendovaní sa Lefebvre neuzavrel, 3. decembra 1976 napísal pápežovi Pavlovi VI. v poradí šiesty list. V nasledujúcich dvanástich rokoch sa bratstvo rozšírilo vo vyše dvadsiatich krajinách. Celý čas prebiehala písomná diskusia, ktorá nepriniesla žiadne ovocie, kým 8. júla 1987 nenapísal Lefebvre kardinálovi Josephovi Ratzingerovi. Ten zohral pozitívnu úlohu v oteplení studených vzťahov. Ratzinger totiž už v roku 1985 poprosil Lefebvrea o sumarizáciu svojich pochybností, vyplývajúcich z deklarácie o náboženskej slobode, prijatej na Druhom vatikánskom koncile. Dňa 28. júla 1987 Ratzinger v mene pápeža Jána Pavla II. odpovedal, že sa rozuzlilo kánonické postavenie bratstva a jeho bohoslovcov. Kardinál Edward Gagnon začal 11. novembra 1987 apoštolskú vizitáciu bratstva. Zo stavu bratstva, jeho atmosféry a pozitív bol nadšený: 5. januára 1988 predložil pápežovi správu. Lefebvre napísal list pápežovi 20. februára 1988 s podmienkami definitívneho vyriešenia kánonického postavenia bratstva: vytvorenie rímskeho sekretariátu bratstva (z členov spriateľených s Tradíciou), konsekrácia biskupov pred 30. júnom 1988 a vyňatie diel bratstva spod jurisdikcií miestnych ordinárov.

V dňoch 11. – 14. apríla 1988 konzultori Kongregácie pre náuku viery s reprezentantmi bratstva dohovorili protokol porozumenia, ktorý bol podpísaný 4. mája 1988 v Albano predstaviteľmi oboch strán – kardinálom Ratzingerom a arcibiskupom Lefebvreom. Arcibiskup jasne vyvrátil to, čo jeho nepriatelia šírili ako predsudok: vyznal vernosť Katolíckej cirkvi a rímskemu pápežovi, učenie o Magistériu (v duchu § 25 konštitúcie *Lumen gentium*), uznal liturgický rítus Rímskej cirkvi promulgovaný Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. v typických vydaniach Rímskeho misála a Rímskeho sakramentára, uznal cirkevnú disciplínu a právo promulgované Jánom Pavlom II. v Kódexe kánonického práva z roku 1983. Bratstvo bolo definované ako spoločenstvo apoštolského života podľa kánonov 731 – 746 a to na pápežskom práve. Na koordinovanie vzťahov medzi Svätou stolicou a bratstvom mala vzniknúť takzvaná Rímska komisia. Bratstvo mohlo používať starý katolícky rítus (tridentský). V najbližšom čase mal byť pre bratstvo vysvätený biskup (Lefebvre požadoval štyroch spomedzi kňazov bratstva), z Lefebvrea bola sňatá suspenzia a všetky manželstvá uzatvorené pred kňazmi bratstva boli sanované *in radice*.

Konsekrácia štyroch biskupov (1988)¹⁷

Z Kongregácie pre náuku viery dostal arcibiskup Lefebvre návrh listu pre pápeža, ktorý mal situáciu potvrdiť, avšak nevyžadujúc plnenie dohody, preto Lefebvre 6. mája 1988 napísal Ratzingerovi list s jasným stanovením termínu novej biskupskej vysviacky, ktorá bola už po štvrtý raz odročená. Arcibiskup sa tiež vyjadril, že ak by odpoveď Svätej stolice bola negatívna, bol by povinný vo svedomí vykonať biskupskú vysviacku podľa dohody vyslovenej v podpísanom protokole. Nasledovala ďalšia výmena korešpondencie, Lefebvre posunul termín pre Svätú stolicu na potvrdenie biskupskej konsekrácie z 30. júna na 15. augusta 1988, ale mená biskupských kandidátov boli zamietnuté. Arcibiskup napísal 2. júna 1988 list pápežovi, v ktorom vyslovil obavy, že čas skutočnej jednoty a spoločenstva ešte zrejme nenastal. V sklamaní nádeje na vplyv bratstva na konanie Svätej stolice odsúdil ducha koncilu a ním inšpirovaných reforiem, falošný ekumenizmus¹⁸ a ducha Assisi.¹⁹ Lefebvre následne vyzval celé bratstvo modliť sa za zázrak. Ján Pavol II. odpovedal 9. júna 1988 listom, po ktorom arcibiskup skonštatoval, že sa zopakovala situácia z roku 1974: postoj Svätej stolice sa oficiálne nezmenil a nevznikla ani Rímska komisia, ani neboli vymenovaní biskupi pre bratstvo. Pápež sa v odpovedi rázne odvolával na autoritu apoštola Petra a povinnosť zachovať jednotu Katolíckej cirkvi a oficiálne – aj keď nepriamo – nazval Lefebvrea schizmatikom, ak vykoná biskupskú vysviacku. Nasledovalo už len kánonické napomenutie kardinála Gantina a hneď nasledujúci deň po biskupskej vysviacke bol tým istým kardinálom vydaný 1. júla 1988 exkomunikačný dekrét a 2. júla vydal Ján Pavol II. *motu proprio* s názvom *Ecclesia Dei* s reakciou na vzniknutý problém.

Biskupská vysviacka sa uskutočnila 30. júna 1988 v Ecône. Okrem Lefebvrea bol spolusvätitelom biskup Antonio de Castro Mayer. Svätencami boli kňazi bratstva: Tissier de Mallerais, Williamson, de Galaretta a Bernard Fellay. V homílii hlavný svätiteľ zdôvodnil nutnosť vysviacky *konečnosťou pretrvania svätej Tradície Cirkvi*.²⁰ Už v čase negociácií bolo jasné, že život hlavného zástancu Tradície, tradičného rímskeho obradu a najväčšieho kritika ducha Druhého vatikánskeho koncilu, sa prirodzene schyľuje ku koncu. Na tom zrejme stávala Svätá stolica, ktorá síce napokon podpísala s Lefebvreom dohodu, avšak dodnes ju nenaplnila. Aj Lefebvre si bol vedo-

---

17 Porov. SCHMIDBERGER, F. *Przekazalem to co otrzymalem. Konsekracje biskupow dokonane przez abpa Marcela Lefebvre 30 czerwca 1988 r.* Warszawa: Te Deum, 1997, 79 s.

18 Porov. ARMERIO, R. – STEHLIN, K. *Ekumenizm grzechem przeciw miłości.* Warszawa: Te Deum, 2002, 134 s.

19 V októbri 1986 sa v Assisi konalo stretnutie pápeža Jána Pavla II. s predstaviteľmi svetových náboženstiev, ktoré bolo bližšie synkretizmu New age než kresťanstvu. STEHLIN, K. *W obronie Prawdy Katolickiej*, s. 158 – 162.

20 Porov. CAUSIDICUS, H. *Ekskomunikowana tradycja?* Warszawa: Te Deum, 2003, 134 s.

mý blížiaceho sa konca svojho života i toho, že jeho smrť môže znamenať definitívny koniec jeho dovtedajšieho snaženia, ba podľa neho aj katolíckej viery. V tomto kontexte uplatnil zdôvodnenie takzvanej konečnosti. Kódex kánonického práva v kánone 1382 pozná trest exkomunikácie *latae sententiae* za udelenie i prijatie biskupskej konsekrácie bez pápežského mandátu. Tu vyvstáva pochybnosť, či Lefebvreov argument skutočne nezavážil, ak v tomto prípade bola exkomunikácia vynesená dekrétom?

Zdôrazňovanie, že Lefebvre zomrel exkomunikovaný a nezmiereny s Cirkvou, je zavádzajúce, pretože išlo o zdanlivú exkomunikáciu. Exkomunikácia sa stala predmetom kánonického bádania na Lateránskej univerzite. Záverom analýz bolo konštatovanie, že nenastala.²¹ Vydanie exkomunikačných dekrétov už niekoľko hodín po biskupskej vysviacke v roku 1988 bolo unáhleným výkonom moci, ktoré boli formálne sňaté 21. januára 2009. V danom kontexte sa to ukazuje ako náprava chyby, pretože ostatné sa nezmenilo. Ba Benedikt XVI. zadostučinil všetkým sympatizantom starého rítu, keď ho všeobecne dovolil používať apoštolským listom vydaným ako motu proprio *Summorum pontificum* (7. júla 2007) a v rokoch 2009 – 2011 sa konali aj teologické rozhovory s bratstvom, aby sa definitívne stanovil ich kánonický status v Katolíckej cirkvi. Po rozhodnutí pápeža Benedikta XVI. sa rozvinul záujem o mimoriadnu formu liturgie,²² na jej legitimitu, hodnotu, duchovnú hĺbku a ovocie poukázal aj prefekt Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí Robert Sarah.²³

Finále života Marcela Lefebvrea (1989 – 1991)

Po biskupskej vysviacke sa koniec Lefebvreovho života priblížil rýchlo. V roku 1989 v Paríži oslávil 60. výročie kňazskej vysviacky. V apríli 1990 ho v Nemecku Liga proti rasizmu a antisemitizmu (LICRA) obvinila z rasizmu. Zastal sa ho africký kardinál Thiandoum, ktorý z rúk arcibiskupa prijal biskupskú vysviacku a upozornil, že Afrika v ňom mala jedného z najväčších misionárov. Podobne urobil prezident Gabonu. Viaceré africké štáty udelili Lefebvreovi najvyššie štátne vyznamenania: Gabon Rad rovníkovej hviezdy, Senegal Národný rad a rodné Francúzsko Rad čestnej légie.

---

21 STEHLIN, K. *W obronie Prawdy Katolickiej*, s. 212 – 264.

22 SCZANIECKI, P. *Msza po staremu się odprawia*. Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów, 1²⁰⁰⁸, 229 s.; KWASNIEWSKI, P. *Powstávání z prachu. Tradiční liturgie a obnova Cirkve*. Nová Ves pod Pleší: Hesperion, 2016, 215 s.; KWASNIEWSKI, P. *Kryzys i odrodzenie. Tradycyjna liturgia łacińska o dnova Kościoła*. Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów, 2016, 350 s.; ORKISZ, S. *Servite Domino! Podręcznik dla ministrantów i ceremoniarzy do liturgii w nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego*. Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów, 2017, 447 s.

23 Porov. Kardinál Robert Sarah v rozhovore s Nicolasom Diatom. *Sila ticha proti diktatúre hluku*. Bratislava: Lúč, 2017, s. 147 – 178.

Poslednú omšu Lefebvre verejne celebroid 17. februára 1991 v Nisse, 8. marca 1991 sa dostal s rakovinou žalúdka do nemocnice, kde ho operovali. Zomrel po niekoľkých dňoch agónie 25. marca 1991 o pol štvrtej ráno. Pochovali ho v Ecône v seminárnej krypte 2. apríla 1991 za účasti pätnástisíc veriacich.

Záver

Arcibiskup Marcel Lefebvre mal biskupské motto *Tradidi quod et accepi* (*Odoval som, čo som prijal*). Ak hľadáme koreň negativity voči Lefebvreovi, on sám ho viackrát identifikoval v slobodomurárstve, ktoré prenikalo do Katolíckej cirkvi, dokonca koncil prirovnal k Veľkej francúzskej revolúcii,²⁴ keď bol Boh vymenený za človeka.²⁵ Prakticky sa to prejavilo pokoncilovou krízou vyplývajúcou z vyprázdnenia sakrálna z Katolíckej cirkvi, úpadku disciplíny, výraznému zníženiu počtu kňazských povolání, úbytku veriacich v kostoloch, odmietaniu prijímania niektorých sviatostí²⁶ (zmierenie, pomazanie chorých, manželstvo, birmovanie). Príčinu iste treba vidieť aj v kontexte hmotného dostatku západného sveta, globalizácii a šíriacim sa smerom, ako je neoliberalizmus a deštruktivizmus. Silnú úlohu zohrávajú aj médiá vyhľadávajúce a zveličujúce vnútrocirkevné škandály, ktoré sa zastávajú sekularizácie života. Aj vatikánska diplomacia druhej polovice 20. storočia, ktorá sa snažila bezvýhradne akceptovať vtedajšiu situáciu vo svete (rozdelenie na západný a východný blok), sa dnes považuje za prekonanú.²⁷

Lefebvreovi vôbec nešlo o starý latinský obrad,²⁸ ale boj o jeho zachovanie sa stal jeho symbolom, pretože problém je oveľa hlbší. Pápež Benedikt XVI. prejavil tradičnému (tridentskému) rítu patričnú vážnosť. Definoval ho síce ako mimoriadnu formu liturgie, avšak vďaka Lefebvreovi máme morálnu istotu,²⁹ že po Druhom vatikánskom koncile nedošlo k prerušeniu kontinuity používania starého obradu v katolíckej cirkvi. Práve vďaka Ratzingerovi bol s bratstvom podpísaný protokol porozumenia ešte za Le-

---

24 Porov. CZEPUŁKOWSKI, H. *Antykościół w natarciu. Rzecz o masonerii współczesnej*. Komorów: Antyk Marcin Dybowski, 2002, 146 s.; VIREBEAU, G. *Papież wobec masonerii*. Komorów: Antyk Marcin Dybowski, 2006, 114 s.

25 Porov. LEFEBVRE, M. *Oni Jego zdezonizowali. Od liberalizmu do apostazji. Tragedia soborowa*. Warszawa: Te Deum, 2002, 284 s.

26 Porov. SLODIČKA, A. *Hnutie arcibiskupa Marcela Lefebvra*, s. 294.

27 Porov. kritické hodnotenie tzv. Ostpolitik in: VNUK, F. *Katolícka cirkev v 20. storočí na Slovensku a vo svete*. Bratislava: Nové Mesto, 2006, s. 218 – 221.

28 Nepriamym dôkazom je existencia Kňazského bratstva sv. Petra (*Fraternitas sacerdotalis sancti Petri – FSSP*), ktoré sa v roku 1988 oddelilo od Kňazského bratstva sv. Pia X., ktoré tiež stojí na starej liturgii.

29 Porov. KOPEČEK, P. *Liturgické hnutí v českých zemích a pokoncilní reforma*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 223 – 225.

febvreovho života a kvôli tomu možno porozumieť konaniu Ratzingera už ako pápeža Benedikta XVI. voči tradičnej liturgii a Lefebvreovmu bratstvu.

Napriek zdokumentovanej minulosti a vyjasneniu kánonických otázok, dokonca problému exkomunikácie, nevyriekla Katolícka cirkev o Lefebvreovi posledné slovo. Po koncile sa Cirkev ospravedlnila za viaceré pomýlenia z minulosti. Spravodlivosť si prirodzene žiada, aby sa dozrelo i k uzavretiu príbehu Marcela Lefebvrea. Pevný vo svojom presvedčení o tradičnom katolicizme odovzdal v povesti svätosti svoju dušu trojjedinému Bohu pred veľkonočnými sviatkami. Pochovali ho vo veľkonočnej oktáve 2. apríla; o niekoľko rokov neskôr zomrel pápež Ján Pavol II. práve 2. apríla (2005), ktorého Lefebvre symbolicky predišiel na večnosť v ten istý deň. Sám Ján Pavol II. považoval takéto prepojenia za nie náhodné,³⁰ ale vo vzťahu k Lefebvreovi Svätá stolica väčšmi preferovala cirkevnú disciplínu.³¹

Prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD.
samostatný vedecký pracovník Slavistického ústavu SAV

---

30 Porov. Ján Pavol II. *Vstaňte, podíme!* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2004, 141 s.

31 KOPEČEK, P. *Liturgické hnutí*, s. 225.

VERÍM V SPOLOČENSTVO SVÄTÝCH: TRAJA KOŠICKÍ MUČENÍCI

Peter Zubko

Vo svete je veľa pútnických miest, kde sa uctieajú posvätné obrazy a relikvie, pretože sú tam uložené telá svätých. Také miesta majú svoju patinu, ktorá svedčí o mnohých modlitbách, ktoré tu odriekali nespočetné zástupy pred nami. Také miesta majú votívne dary, šperky a tabuľky, ktoré zas svedčia o vypočutiach a milostiach. Svätí sú našimi priateľmi a chcú nimi byť. Nebeská sláva nie je svet sám pre seba, on môže reálne vstúpiť do nášho života, len treba mať vieru, treba sa pokoriť v prosbe o príhovor a otvoriť sa milosti. Odnaučili sme sa to robiť, starodávni svätí nás akosi neoslovujú, novým nerozumieme. Všetci sme povolaní k svätosti, lebo nič nesväté nevojde do neba. Svätí nepotrebujú byť vynesení na oltár, to potrebujeme my. Kanonizácie sú rukolapným dôkazom živej viery putujúcej Cirkvi. Keď kedysi v medzivojnovom období nemeckí biskupi žiadali Svätú stolicu, aby všetci Boží služobníci z ich krajiny boli svätorečení aj bez zázrakov, dostali zamietavú odpoveď. Pretože kanonizácie sú o nás, nie o nich.

Pred blížiacim sa 400. výročím hrdinskej smrti troch košických mučeníkov Marka Križina (1588/9 Križevci, dnes Chorvátsko – 7. 9. 1619 Košice), Melichara Grodeckého SJ (1584 Tešín/Cieszyn, Sliezske, dnes Poľsko – 7. 9. 1619 Košice) a Štefana Pongráca SJ (1582 Alvinc-Vintul in Jos, Sedmohradsko, dnes Rumunsko – 8. 9. 1619 Košice) sa môžeme s nimi zamyslieť nad sebou a tou časťou spektra katolíckej viery, ktorá je o vzťahu medzi nami a spoločenstvom svätých.

Keď si Kristus povolal apoštolov, povedal im, že mu budú svedkami (Sk 1, 8). Bolo to svedectvo až za hrob a grécke slovo *martýr*, svedok, dostalo aj význam mučeník. Kresťania v prvých storočiach starostlivo porovnávali životy mučeníkov so životom Krista, kráľa mučeníkov. Keby sme v príbehu diakona Štefana vymenili mená, bol by to Kristov príbeh. Podobne najstaršie martyrológium o svätom Polykarpovi z polovice 2. storočia opisuje príbeh muža, ktorý je až nápadne vernou podobou Krista. Vlastne sú to príbehy o Kristovi, v ktorého mučeníci uverili a neváhali obetovať život. Lebo Kristus bol pre nich všetkým. Znamenal viac ako čokoľvek pozemské. Rímske martyrológium (2004), čiže liturgická kniha, ktorá je oficiálnym zoznamom katolíckych svätých, k 7. septembru (1619) na 15. mieste v poradí tohto dňa uvádza liturgickú spomienku: „V Košiciach v karpatských horách svätých mučeníkov Marka Križina, ostrihomského kňaza, Štefana

Pongráca a Melichara Grodeckého, kňazov zo Spoločnosti Ježišovej, ktorí sa nenechali donútiť zaprieť katolícku vieru ani pochlebovaním, ani vyhrážkami, ba ani mučením ohňom.“

Košickí mučeníci sú traja rímskokatolícki kňazi, ktorí pochádzali z rozličných končín strednej Európy. Božím riadením sa ich príbehy spojili v roku 1619 v Košiciach. Ich pozemský život bol ukončený na začiatku tridsaťročnej vojny (1618 – 1648), ktorá vyplavila najhrubšiu ľudskú zlobu a náboženskú nenávisť, o život pripravila značný počet Európanov. Po vypuknutí protihabsburgského povstania českých stavov v decembri 1618 Melichar Grodecký prišiel z Prahy na žiadosť kapitána Ondreja Dóciho do Košíc, kde spolu so Štefanom Pongrácom SJ a Marekom Križinom vykonával kňazskú službu pre cisárskych vojakov a mal zabezpečiť osamostatnenie košickej jezuitskej misie; popritom sa venovali pastorácii nemnohých miestnych katolíkov. Hajdúsi, povstalci sedmohradského protestantského kniežata Gabriela Betlena v službách Juraja I. Rákociho, z náboženskej nenávisti týchto troch mužov kruto umučili preto, že sa nechceli zriecť katolíckej viery a vernosti pápežovi. Stalo sa tak v noci z pondelka na utorok zo 6. na 7. septembra 1619. Ich cesta od mučeníckej smrti ku kanonizácii je pozoruhodná z viacerých dôvodov: nebola jediná, trvala niekoľko storočí a skončila kanonizáciou na pôde mesta Košice v nedeľu 2. júla 1995, ktorej predsedal sv. pápež Ján Pavol II. Kedysi oni obetovali život za pápeža, pápež sa im prišiel osobne poďakovať.

V posmrtnej úcte ku košickým mučeníkom nachádzame veľký zástup zbožných žien. Aj Krista šli pomazať nábožné ženy, stáli aj pod krížom, rozšírili kľúčovú zvesť celej Biblie: Kristus vstal z mŕtvych! Náš príbeh sa začal vdovou po košickom starostovi Žofiou Gadóciovou, ktorá dala zmasakrované telá mučeníkov vyloviť zo žumpy, kde ich pohodili, očistiť a slušne s kresťanskou úctou pochovať. Po asi polroku – 16. marca 1620 – hlboko nábožná katolíčka grófká Katarína Pálfiová, vdova po uhorskom palatínovi Žigmundovi Forgáčovi, si vyžiadala telá od sedmohradského kniežata Gabriela Betlena. Očistila ich, zavinula do zamatovej látky a uschovala na svojich majetkoch najprv v Nižnej Šebastovej v kaplnke a farskom Kostole sv. Andreja apoštola, potom v Hertníku. Je pravdepodobné, že následný výber patrocínia novopostaveného nižšošebastovského kostola „Najsvätejšieho mena Ježiš a Mária“ úzko súvisí nielen s obľúbenosťou vtedy nového a moderného liturgického sviatku, ale aj s košickými mučeníkmi, ktorí mená Ježiša a Márie vzývali počas martyria, ako to osobitne dosvedčili svedkovia, keď ich počuli z úst Štefana Pongráca v žumpe celú noc až do rána, keď zomrel.

Strelná modlitba, taká obľúbená v 17. storočí, vzývajúca najsvätejšie mená, pomohla mučeníkom vytrvať až do konca. Forgáčovský výber františkánov, ktorí si tiež osobitne ctili mena Ježiša a Márie, zrejme súvisel

s udržaním tejto nenápadnej tradície známej v prvých rokoch kultu košických mučeníkov. Grófká Katarína Pálfiová († 1640) tiež zabezpečila cínovú rakvu, do ktorej boli telá mučeníkov uložené a v roku 1634 prevezené z Hertníka do Trnavy do kláštora klarisiek, kde bola predstavenou grófkina dcéra. Od prinesenia relikvií do Nižnej Šebastovej až po ich odvezenie z Hertníka uplynulo necelých pätnásť rokov. U trnavských klarisiek boli telá mučeníkov uložené až do vlády cisára Jozefa II. (1780 – 1790), ktorý klarisky zrušil v roku 1782. Potom boli premiestnené do uršulínskeho kláštora.

Klarisky, a najmä uršulínky, boli majstrami živej viery. Kanonizačné spisy spomínajú niekoľko znamení, ktoré svedkovia pozorovali: žiaru nad miestami ich posmrtného pobývania, buchot z rakvy, nadpozemskú bránu na spôsob mandorly, z ktorej vychádzali svetlo a koncertná hudba. A svedectvá opisujú mnohé zázračné uzdravenia, ktoré sa diali pri ich relikviách. Uzdravenia boli mnohoraké. U klarisiek boli zaznamenané uzdravenia najmä mníšok: reuma, krivica, otvorené nehojivé rany, deformované ruky i nohy, dna, oživenie odumretých nervov, črevné problémy, dýchacie ťažkosti, horúčky, choroby hrdla, hlavy. U uršulínok boli okrem mníšok uzdravení mnohí laici, väčšinou deti, chlapci i dievčatá, a to od neduživosti, krčvov, tuberkulózy, astmy. Dokonca niekoľko umierajúcich v agónii bolo nevysvetliteľne uzdravených, medzi nimi i syn trnavského lekára, ktorého k mučeníkom poslal spolužiak zo školy. Kanonizačný spis spomína konkrétne modlitby sestier k mučeníkom, ktoré začínajú osloveniami: „Moji milovaní traja svätí“ a „Drahí svätí“. A pokračovali slovami: „Ak môžete a chcete,“ „Ak je to Božia vôľa“ a nasledovalo vyrieknutie prosby: „Musíte vypočuť mňa nemocnú,“ „Darujete život tejto sestre“ a podobne.

Tolký počet nebol náhodný. Kardinál Ján Scitovský pri otvorení kanonizačného procesu povedal: „**Ak oni traja nie sú mučeníci, kto nimi môže byť v budúcnosti?**“ Úcta ku košickým mučeníkom nemala len spomenutú ľudovú rovinu, ale mala svoje miesto aj u uhorskej inteligencie, bola chránená v historickej pamäti. Od smrti mučeníkov až do konania diecéznej fázy procesu bolo zozbieraných 125 titulov kníh vydaných nielen v Uhorsku, ale aj v iných krajoch habsburskej monarchie a v susedných krajinách, taktiež v Nizozemsku, Grécku, a bolo preskúmaných mnoho archívov. Výpovede všetkých kníh písali o košických mučeníkoch s úctou, hodnotili ich smrť ako nespravodlivú a mučenícku, neskoršie diela spomínali aj povest svätosti.

Tieto reálie sú podnetom na zamyslenie. Deň smrti svätca nazývame dňom narodenia pre nebo (*dies natalis pro celis*). Siedmeho septembra sa nad Košicami otvorilo nebo a prijalo hrdinov viery do Božej slávy. Cirkev si to každoročne liturgicky pripomína, pretože liturgický čas je posvätný dotyk s večnosťou. Sväté je aj miesto, kde sa to stalo, lebo sa nestalo mies-

tom zrady a zlyhania, ale hrdinstva a oslávenia Boha. Ako je svätý Jeruzalem, sväté sú všetky miesta pokropené krvou mučeníkov a životom svätých kresťanov. Každý človek má miesta, kde sa stretol s Bohom: sú to miesta krstu, prvého svätého prijímania, birmovky, sobáša, povolania, kňazskej vysviacky a určite ďalších udalostí ľudských a kňazských radostí i krížov, pokropených potom a námahou. Sami sme povolaní byť Kristovými svedkami rovnako ako košickí mučeníci. Byť svedkom znamená vziať kríž, častokrát sa zaprieť, bez kríža niet autentického kresťanstva.

Košickí mučeníci pochádzali z rozličných krajín Európy, ale ich pozemský príbeh vyvrcholil v Košiciach. Dostali milosť osláviť Krista a prijali ju. Zjednotili sa v láske, viere a nádeji. Je to príklad na budovanie kňazskej jednoty i ľudskej jednoty. **Rôznosť v jednote je sila, ktorej sa Boží nepriateľ bojí.** Napríklad každý kňaz síce žije sám, má svoju farnosť a cirkevnú službu, no kňazi vytvárajú miestnu Cirkev bez ohľadu na pôvod, materinský jazyk, vzdelanie, postavenie, vek, skúsenosti. Každá farnosť, obec, mesto, región i celá krajina je pestrá na ľudí. Hora s horou sa nestretne, ale človek s človekom áno. Či to nie je predpoklad na vytvorenie jednoty?

Ako sa pred smrťou podporovali a povzbudzovali košickí mučeníci, tak by sme to mali robiť i my, a to nielen pred smrťou. Totiž aj dnes ide o nesmrteľné duše, za ktoré vo svojej službe každý bojuje najlepšie, ako vie. Aj kňaz potrebuje na ceste do neba iného kňaza: na spoveď, duchovné vedenie a raz i na pomazanie pred cestou na večnosť. Ani lekár sa sám nemôže operovať. Aj obchodník potrebuje kupujúceho. Človek bez človeka nie je plnohodnotným človekom. Aj tento príklad nám dali naši košickí mučeníci.

Na mieste smrti košických mučeníkov na Hlavnej ulici v Košiciach stojí dnešný Kostol Najsvätejšej Trojice, postavený ako akademický a jezuitský. Po zrušení jezuitov a krátkej kráľovskej správe ho už vyše dvesto rokov spravujú premonštráti. **Na priečelí priliehajúceho kláštora sa vedľa seba nachádzajú pamätne tabule mučeníkom i Betlenovi, obetiam i agresorom.** Sú to paradoxy dejín, s akými sa stretávame bežne v osobnom živote i v pastorácii: dobro i zlo vedľa seba. Sami si volíme, sami si vyberáme. I jedna i druhá strana príbehu sa jasne rozhodla a vybrala si nielen svoje miesto v dejinách sveta, ale i večnosti. Skutočným Pánom života a večnosti je len Kristus, ktorý vstal z mŕtvych, len on je Cesta, Pravda a Život (Jn 14, 6). A my sme jeho svedkami.

Forgáčovci ostali verní Katolíckej cirkvi aj počas silnej reformácie a napriek politickej nepriazni sa vzorne starali o kostoly, v ktorých mali patronátne právo. Viacerí rodinní príslušníci sa stali kňazmi, biskupmi, mníškami. Tým si Boh pripravoval cestu aj preto, aby ostatky košických mučeníkov boli vždy na dôstojnom a bezpečnom mieste. Aj my sme správcami kostolov a ľudských duší. Platí tu biblické, že jeden seje, ďalší polieva a iný žne (por. 1Kor 3, 6). My nepoznáme zámery, ktoré má s nami Boh, tie

neraz dajú zmysel až na konci života, niekedy až po stáročiach, preto treba byť trpezlivý (porov. *Zjv* 13, 10). Ak čokoľvek robíme na Božiu slávu (porov. *Kol* 3, 23), Boh to požehná. A ako strom prinesie ovocie až po rokoch čakania, ako človek potrebuje celú generáciu, aby vyrástol a dozrel, tak je to aj s Božou vinicou (porov. *Jn* 15, 1 – 15). A my sme nástrojom v Božích rukách.

Svätý Štefan Pongrác zomrel ako posledný už 8. septembra na úsvite sviatku Narodenia Panny Márie. Teologicky od tejto, určite nie náhodnej, súvislosti možno odvodzovať, že bol mariánskym ctiteľom. Práca v mariánskych družinách patrila k významným prvkom jezuitskej a katolíckej formácie svojej doby. Mariánska spiritualita patrí k identite katolíckeho kňaza, Cirkev odporúča dennú modlitbu posvätného ruženca. Rád sa ho modlím? Na Pongrácovom príbehu vidno, že ho na prahu večnosti čakala práve Panna Mária. Pongrác posledné chvíle pozemského života vzýval mená Ježiša a Márie. Bola to bežná strelná modlitba raného novoveku. Kláštorný kostol v Nižnej Šebastovej dostal rovnaké patrocínium – ako pamäť na košických mučeníkov. V tomto zmysle je to prvý kostol vôbec, ktorý bol postavený, respektíve zasvätený ich pamiatke. Aj my máme svoje meno, každý človek má svoje meno, Boh si nás povolal po mene, každého z nás veľmi dobre poznal skôr, ako sme prišli na svet. To nás privádza k tomu, že košickí mučeníci nás učia aj Božej, aj ľudskej dôstojnosti, úcte k sebe navzájom. Ak vzývame Božie mená s vierou, aj nám raz bude povedané: „M., vojdí do radosti svojho Pána“ (*Mt* 25, 21. 23).

Svedectvá dnešnej časti príbehu košických mučeníkov ukazujú, ako žili pútnické miesta u nás v minulosti a čo sa na nich dialo: boli spojené s Božím milosrdenstvom, ktoré sa prejavovalo hlbokou vierou, modlitbou, znameniami a zázrakmi. Viera je z počutia (*Rim* 10, 17) a o sile príhovoru mučeníkov si veriaci laici i mníšky, zasvätené osoby i jednoduchí ľudia rozprávali medzi sebou. V tejto fáze sa o klére mlčí. Kňazi boli len svedkami týchto udalostí, ktoré zapisovali, aby sa nezabudlo, nielen na to, ako košickí mučeníci zasiahli do ich životov, ale i akú vieru mali miestni veriaci. Kňazi boli otcami, ktorých nevieme zacitovať, ale isto vieme povedať, že sme sa pri nich cítili dobre, že boli dobrí. Veriaci z vďaky prinášali votívne dary: voskové sviece a strieborné pliešky s vyobrazením uzdravených častí ľudského tela. Na pútnických miestach vo svete sa tak deje dodnes.

Modliť sa možno kdekoľvek a kedykoľvek, ale Boh si vyvolil osobitné miesta, kde sa viac prejavuje jeho milosrdenstvo. Takým miestom je Jeruzalem, pútnické miesta, milostivé obrazy, hroby svätých, relikvie. Kňaz nie je sudca, ktorý by mal rozhodnúť o autenticite Božej prítomnosti, ale má byť duchovným otcom, sprievodcom duší na ceste k Bohu (porov. *Lk* 17, 10). Je to anjelská služba. Keď Židia vyšetrovali Petra a ostatných, Gamaliel veľmi rozumne povedal, že ohlasovanie Krista nemožno apoštolom abso-

lútne zakázať, aby sa veľrada náhodou neocitla v boji proti živému Bohu (porov. Sk 5,38-39). Akí sme my ako Boží služobníci: pokorní, či pyšní? Radi pomôžeme, poslúžime, ako to robil napríklad Rafael, alebo im nechceme poslúžiť („*Non serviam*“), lebo sme iných už odsúdili (porov. Mt 7, 1; Lk 6, 37; 1Kor 4, 5)?

Ako katolíci veríme, že náhoda neexistuje. Naposledy svätý Ján Pavol II. v knihe *Vstaňte, podľme!* opisuje, že každé miesto či dátumy spojené so svätcami majú svoj hlboký zmysel, len treba otvoriť oči viery, srdca a rozjímať nad tým, čo sa deje, prečo teraz, tu a takto? To všetko sú miesta, kde sa nebo dotýka nášho pozemského sveta. Ako duchovné osoby by sme v tom mali byť doma a učiť čítať znamenia čias, znamenia života. Lebo nič nie je náhoda.

Svedectvá uršulínok z Trnavy najvýraznejšie prispeli k záveru, že košickí mučeníci sú skutoční svätci, ktorí majú byť vyzdvihnutí na oltár, pretože na ich príhovor sa diali zázračné uzdravenia. Neudialo sa tak nerozumne, ale kriticky (1Kor 4, 5). Na jednej strane tu vidíme, že zasvätený život musí stáť na hlbokej a pevnej viere, na druhej strane má prinášať povzbudivé ovocie (porov. Mt 7, 16; 12, 33; Lk 6, 44; Flp 4, 17). Viera v spoločenstvo svätých je súčasť katolicity. Na druhej strane treba zostať súdnym a kritickým človekom. V kauze boli vylúčené nepravdepodobné a mýtické príbehy. Ale tie, ktoré boli podložené rozumnou argumentáciou a svedectvom, boli zaznamenané a dodnes sú na povzbudenie.

Množstvo prípadov uzdravenia na príhovor košických mučeníkov vypovedá o ich starostlivosti o zdravie tela, ale aj duše, pretože ak je človek fyzicky zdravý, bude aj duchovne disponovaný na to, aby svojím životom oslávil a vebíľ Boha. Na druhej strane je choroba, staroba, problém tým, čo voláme krížom. Kristus z kríža nezostúpil, hoci ho pokúšali (porov. Mk 15, 30; Mt 27, 40). Panna Mária pod krížom nekričala na celý svet, čo to spravili jej Synovi. To je príklad pre nás, že kríž je miestom preverenia opravdivosti našej viery, kresťanstva, povolania. Ak trpel Boží Syn, prečo by sme nemali my? Ak kríž prijmeme pokorne ako Kristus – baránok, ktorý onemel (porov. Sk 8, 32), čiže bez reptania a pochybovania, môžeme sa s ním spojiť, mysticky sa zbližiť, očistiť sa od vlastnej vôle, sebeckva, predstáv, ktoré ľudsky môžu byť krásne a šlachetné, no nie Božie. V živote je dostatok kríža, aby sme ho využili na spojenie sa s Kristom.

Vráťme sa v duchu na začiatok kresťanského, rehoľného, kňazského povolania. Prečo sme prijali sviatosť birmovania, manželstva, kňazstva, prečo sme zložili rehoľné sľuby? Prečo sme poľavili z prvotného nadšenia, zosmutneli, čo nás sklamarlo? Doba sa odvtedy zmenila, ale časy sa pravidelne obmieňajú. Apoštolom bolo s Kristom dobre (porov. Mk 9, 5; Mt 17, 4; Lk 9, 33), ale sám ich upozornil, že raz odíde a príde Duch Svätý (porov. Jn 6, 7), ba že vydajú svedectvo (porov. Sk 1, 8); teda vedeli, že časy sa zmenia, prídu

iné, ale do tých čias bude potrebovať ich službu, aby sa Bohu naplnil dom (porov. *Lk 14, 23*). A my veríme v tú istú jednu, svätú, katolícku a apoštol-skú Cirkev, vyznávame jeden krst na odpustenie hriechov, čiže máme vieru aj žiť a tak svedčiť o Kristovi, veríme v spoločenstvo svätých. Nebojme sa svedčiť o Kristovi, nie sme sami, máme troch svätých košických mučeníkov, za patrónku máme Sedembolestnú Pannu Máriu a za Pána Kráľa mučeníkov Ježiša Krista.

Peter Zubko

POKLONA DUCHOVNÉMU VODCOVI

K 170. výročiu narodenia Pavla Országha Hviezdoslava.

(Záznamy zo zápisníka r. 2017; január – máj)

Julo Rybák

„В Достоевском русское общество потеряло не поэта или писателя только, а своего духовного вождя.“

(Boris Pasternak)

JANUÁR

(2. január)

Ludstvo, vysielajúce svoje sondy na Mars a presvedčené, že sa ono raz aj *osobne* na jeho povrch dostane – čítaj pátra Porubčana: „Tu sa treba skutočne preorientovať. Pokrok nie je záležitosťou geniálnych vynálezov a objavov, ale vecou rastu každodennej dobrej a pravdivej lásky.“

Po skončení bojov v Aleppe (Sýria) Rusi sa zo všetkých síl pustili do humanitárnej pomoci – naplňajúc tak heslo ich prorockého ducha (F. I. Ťuťčeva): „...но мы попробуем любовью, / а там увидим, что прочней...“

A práve preto môžu plnoprávne o sebe povedať: „Nenachádzame sa nikde na periférii svetového diania – stojíme priamo na špičke jeho vývoja“ (Porubčan).

Áno, Pavol Országh, vašimi slovami povedané, reč je o tých, ktorí „srdce všeludstva stvorit' majú za úlohu...“ (ako sa hovorí v našej knižke, nie náhodou venovanej Porubčanovi).

(8. január)

To poďakovanie za knihu a vinš k novému roku biskupa Milana Lacha si ako VZÁCNOSŤ odložím na koniec zošita. Zaujímavé, že pri charakteristike pátra Porubčana použil ten istý výraz ako Hviezdoslav pri Tolstom v básni k jeho úmrtiu („vel duch s velkým srdcom v páre“):

„... Dovoľte mi, aby som Vám do Nového roka vyprosil veľa lásky a pokoja, lebo ich je málo a tento svet ich potrebuje. Dávajte ich s radosťou. – Veľmi pekne Vám chcem poďakovať za knihu V jubilejnom roku 2000. Nevedel som, že ste boli v takom úzkom kontakte s pátrom Porubčanom. Poznám ho. Dával mi tridsaťdňové duchovné cvičenia v noviciáte pred dvadsaťjeden rokmi v Piešťanoch. *Bol to veľký človek s veľkým srdcom...*“

Ako sme my zľahčene prijímali Hviezdoslavovo „Ó, práci všetka češť...“,

a ako to súznie s Porubčanovou oslavou práce vykonávanej s láskou: „S láskou, ktorá vyčarila z práce výkupnú hodnotu nového života i nového šťastia a otvára tak nový vek vo vývoji ľudského rodu.“

(15. január)

Pri rannej modlitbe mi ide hlavou: Končí sa éra GLOBALIZÁCIE. – Ale nie ZJEDNOTENIA! – Končí sa éra toho GLÓBU, o ktorom Hviezdoslav v skladbe „26. novembra 1906“ (pri návšteve hrobu sestry Márie) napísal:

*Nuž, čo ti želať, štrby nedostatku
ti zhladiť preds' ? – Že pokoj? – máš ho dost!
No keď ten máš, máš plnosť blaha sladkú;
ba v zemi len – tam čistá spokojnosť:
tu na nej bied, krívd pajeď, plochy flakov...
že nezaslúži s tými škvrnami,
len zatočiť ju vlastných do oblakov
a najbližšiemu z vesmírových drakov
ju spaľujúcej vrhnúť do tlamy! –*

Zjednotenie príde. Ale na inom základe – tak ako to prorocky vystihol Ľutčev vo verši „Dva jedinstva“ (porovnaj záznam z 2. januára).

(16. január)

Včera nám TV LUX pripravila sviatok: filmový dokument o pátrovi Porubčanovi; vyznania jezuitov, ktorí „prešli jeho rukami“. – Je dojemné, že sa to tak stretlo s vydaním našej knižky venovanej pátrovi Porubčanovi.

Zdá sa mi rýsovať aj odpoveď, prečo – akosi záhadne – neprichádza reakcia jezuitov, ktorým som knihu posielal. Dôvod môže byť prostý: že som ju venoval „slovenskému poslovi nového veku“ – čo znamená, že som si Porubčana duchom stotožnil s Hviezdoslavom, a teda aj s jeho posolstvom o poslaní slovanstva. A to je v tejto dobe – aspoň ešte zatiaľ – ťažký hriech.

Otec Jozef! Z relácie vysvitlo, že vám v sedemnástom roku života – „trónom už vtedy zastal oltár srdca, / odkiaľ žiar lásky nad zlato krajšie šľahá“ (Hviezdoslav).

Beriem do rúk spomínanú knižočku (V jubilejnom roku 2000), že si na poctu toho sviatku dačo z nej prečítam – a otvorila sa mi práve na str. 63 s nádhernými (znamenitými!) Pasternakovými slovami! – Ako to pasuje k vám, otec Jozef, že vás „не покидало самое высокое и захватывающее наслаждение общей лепкой мира, чувство отнесенности ко всей картине, ощущение принадлежности к красоте всего зрелища, ко всей вселенной.“

Musím sa priznať, že vyznania, ktoré odzneli v tom televíznom dokumente, sa nevzťahovali k tomuto „pasternakovskému“ Porubčanovi, ale k jeho nekonečnej ľudskej добрote...

(21. január)

Dnes ráno, prvý deň po „intronizácii“ nového amerického prezidenta, sa mi kľukatou cestou zatáral do rúk zošitý zápisník, v ktorom som na konci našiel vlepenu kópiu eseje pátra Porubčana „O národe“. – Čítam ju a dúpniem nad tým, aká je to múdra, aká velebná reakcia na včerajší prejav prezidenta Trumpa, ktorému toto všetko chýbalo!

(23. január)

Aj dnes mi otca Porubčan pripomenul Trumpa – slovami: „*Nejde o jednotlivé uzdravovanie chorých, ale o uzdravenie samotného chorého koreňa ľudského rodu*“.

Jedna z prvých myšlienok, čo mi napadla po vypočutí Trumpovho prejavu, bola: tento človek vôbec nečítal (a ak áno, tak naskrze ignoruje) pápežove prejavy venované diagnóze choroby tohto sveta a cestám, vedúcim k jeho vyličeniu... – Vtedy mi z VIII. spevu Hviezdoslavovej Hájnikovej ženy prišla na um pasáž:

*Duch génij zostal na pobreží;
nepozvali ho, nepozvali,
ba odstrčili, zapredali:
sám pláve smutný cestou inou...*

Niet sa preto čo čudovať, že otec František včera, keď sa ho pýtali na jeho dojem z nového amerického prezidenta, odvetil, že nemá vo zvyku utvárať si dopredu mienku o niekom; počkám si na jeho skutky a potom poviem...

(24. január)

Čo výrazne líši Trumpov inauguračný prejav a pápežovu víziu nového svetového poriadku, je aj to, že pápež ráta s „kácáním modiel“ (predovšetkým peňazí, zisku), zatiaľ čo Trump ich považuje za základ budúceho rozkvetu Ameriky...

Teraz mi to pripomenul Hviezdoslav v VII. speve Hájnikovej ženy, kde akoby chcel Trumpa upozorniť: „*Dbaj na to, čo ti hovorí František*“:

*Jest cesta k totej dobrej hviezde,
jest možnosť lúč jej odokryť,
nie diaľny má ju nebokryt,
je bližšie nežli orol v hniezde,*

*je bližšie, lenže – zatmená.
Hoj! dalo by sa spôsobiť,
ó, dalo časom, dalo i tu:
že v splnku by sa zligotala,
vystúpiac v sláve na zenit,
v zmar nesnádz, súžieb, trápenia.
Len modlu strhnúť tamto z brala,
prekotiť v priepasť molocha,
strašidlá zahnať do ich skrytu,
trón zboriť boha leňocha;
prevetriť vzduch víchra prúdom,
vyprášiť z neho puch a pach
a kúdol s všetkým brudom, bludom:
tak obliecť v čisté prádlo zem...*

(Skoro celý spev je vlastne o tom istom.)

*Kde na iné sa nehladí,
len skadiaľ rozkoš, koristenie,
lieň dňa a noci oslady;
.....
kde slova nieto, nieto viery,
krem onej zmeniek na papieri:
.....
tam všetko v jedno bahno tenie
a norí sa jak na povel
tam, zloreč, kliatba, zatratenie!...*

Pozor, pán prezident, lebo...:

*To osud sladko-žitia modly:
tak hýrivosti pekný boh:
z hlinených skrbalí sa nôh,
a podeň zbožňovateľ podlý,
vytrúbiv hojnostenký roh...*

(26. január)

Pri novom čítaní Hviezdoslavovej závratnej skladby „Je obrátenie Pavla, významu/deň vysokého...“

Kedysi sme si písali o Hviezdoslavovej KONVERZII. – Nič tak presvedčivo nesvedčí o nej ako to, že tento sviatok (25. január) ho „každú ročnicu“ „sťa magnetický pól vše pritiahne razom k sebe“ – a nečudo: bo deň ten vskutku vrcholí mu v živote.

Tóthovo „TRIO PAVLOV“ (v časopise Listy Pavla Straussa, č.11) – platí u Pavla rovnako ako u P. O. Hviezdoslava, aj ako u Pavla Straussa.

„Tá služba modle býka zlatého / s hurhajom, tancom...“ – nedá sa to povedať o celej tej americkej prezidentskej volebnej kampani? – A nový prezident chce túto MODLU BÝKA ZLATÉHO vzniesť do nebies, aby im celý svet závidel a celý svet ich nasledoval!

Naozaj: tak ako stojí proti sebe v tejto skladbe Pavol Országh a jeho TOVARIŠ, tak stoja dnes proti sebe pápež František a prezident Trump. – Pápež vidí pred sebou ten svet, ako je závrtným spôsobom v tejto skladbe opísaný:

*Nesvár, rozbroj, rozvrat
ten o triumfe, totá trampota
a neresť, trýzeň v jarnom rozvitku...*

A Továrišovi sa (v polemike s Hviezdoslavom) javí svet možno tak ako teraz Trumpovi:

*Bo, tichošlape ty či spiatočníku,
vedz: život borba je a pokoj smrť;
z trenice iskrice, hlad' kryštála,
prúd, ruch, lebo – zápas síl dal výslednicu
ňouž trvá svet! Však nač sa s tebou priečiť!*

A čo sa mi zdá zvlášť závrtné! Že tak ako pápež hovoril 10. 7. 2015 v Bolívii, že „globálny sociálne-ekonomický systém útočí na Ježišov plán“ – tak je u Hviezdoslava zobrazená „Golgotská obetnica“: „...s tým srdcom veľkým vždy a vznešeným, / horiacim všeláskou, jejž božské lúče / na purpur zmenia blankyt nebeský...“

A rovnako ako Hviezdoslavovi – aj pápežovi Františkovi sa od sveta dostane tohto opovrhnutia:

*Ech, omrzelec, odlúd
si, vidím už (mi prikre tovariš);
zíd' radšej z pántu, prestaň! Nápovedí
ja beztak tvojich viacej nepýtam
pre knihu života, nie!*

FEBRUÁR

(2. február)

Pavol Országh, čím pekným si ma prekvapíte v tento váš sviatok! – A hľa, piaty zväzok sa mi otvára na tom istom, o čom včera v svojej katechéze hovoril pápež František („Prilba nádeje v spásu“): „Smrť v susedstve“.

„Túha po živote!“ K tej skladbe sa nedá nepripojiť závažný záver (keby ho mohol čítať pápež František!):

*Ó, táto túha nenásytná v ňom
je duša jeho, áno! živel, nímž
smrť nevládze; bo jak svoj počiatok
má v Bohu, v ňom len môž', ba musí dôjsť
i konca svojho! No a Boh sám preds'
je všehomíra zvrchovaný život...
A keď tak, bol by, kus to zo seba,
zo svojho bytu, dal ju človeku:
nech tento je len deckom prírody,
tej podstaty čo kvet, zvuk, tóna, sen...?*

*- Ba, kostlivče ty, s kosou na plecisku
sa túlajúci ustrachovanej
dľa obraznosti, sluhom výlučne
si u Boha! Dnes potrusuješ mu
lán pod oddychom, sveta cintorín,
pomrvou listvy, kostí zmodrelých;*

*a časom – On, vie, kedy – pestovať
sad života mu budeš záhradníkom –*

(3. február)

Keď už tak ideme z narodenín do narodenín, veľmi príhodnou sa mi zdá hneď Hviezdoslavova nasledujúca báseň „Nežaluj, dušo, že sme osamelí...“ – Trúfame si uveriť, že aj my potvrdzujeme pravdu jeho úfnosti:

*I neželej, že sami sme len sami,
jak tie dva stromy v širěj pustatine.
My porástli preds' ducha mládnikami,
a tých kvet: pamäť nikdy nepomine!*

Po včerajšej Putinovej návšteve u Orbána v Budapešti je príhodné, že mi Pavol Országh ponúka hneď nasledujúcu báseň: „Ach, búri, kvasí sa to vo Slavianstve...“ – Ach, ako to po 112 rokoch platí doslova:

*A stojí: plemena niet, dejín dráhou
čo idúc za tým, čo mu úloha,
by na tolký priek narážalo snahou
a tolko malo zjavných – tajných vrahov,
jak matky Slávy čelad' úbohá!...*

Znova sa tu ozýva „Duch-genij“, ako sme ho stretli v VII. speve Hájníkovej ženy:

*Alebo zmes zas pred stvorenia sveta,
hmôt a síl rozbroy kľbčiaci sa ruch,
čo vezme smer, až zazre, kde mu méta?
však nad chaosom totým kdeže lieta,
jaka kedys' lietal, jasný tvorčí duch?...*

V tej chvíli mi myslou preletela Ukrajina, ktorá videla jedinú métu: EURÓPU! Bez otázky: Aká je? Čo nám dá? A ako to hrá s tou *métou*, ktorú nám postavila Prozreteľnosť – a ako to zodpovedá víziám tých jasných tvorčích duchov, akých má tento národ (Gogol)?

Ako je dnes na PROGRAME DŇA troskotanie starých svetov a hľadanie povstávanie nového svetového poriadku!

*Tak obďaleč tu hľba človek malý,
a trnie strachom. Nie div: dosavad'
nevidel, by sa svety troskotali,
nevidel nových svetov povstávať;
i hanby páľu cíti, pýchy pád;
aj zúfal by si, v pochyb zhynul sieti,
nech viera nie v ňom, viera hlboká,
že spása závisí vždy od obetí:
i jej to zora budúcnosti svieta,
keď tečú slzy, krv keď vymoká...*

Ako posledné dve strofy tejto skladby vystihujú podstatu čias, ktoré prežívame – toho sa ani nechcem teraz dotýkať! – Proroka, proroka nám včera porodila pred 168 rokmi jedna slovenská matka pod Chočom!

(4. február)

Dobré ráno všetci, ktorých sme mali radi a s ktorými sa vo večnosti stretneme!

Porubčanova kapitolka o tom, ako „naša kapacita prekračuje hranice času a priestoru“ (s. 79), nádherne súznie aj s Hviezdoslavovým: „Smrť v susedstve“: „...že pri úctoch / na konci, v celo-žitia sívahe / nič nezvýši krom – túhy po živote!“

„A ani oko nevidelo, ani ucho nepočulo, ani do srdca sa nezmestilo...“ (svätý Pavol). – „Také tajomstvo bude vždy dost silné a strhujúce, aby nás nenechalo v nezájme, apatii a nude, i keby sa nám niekedy zdalo, že naše šedivé dni už nič vzrušujúceho neprinášajú“ (Porubčan).

(5. február)

Hviezdoslavov 5. zväzok som našiel ráno otvorený na „Nežaluj dušo, že sme osamelí...“ – To môžeš čítať znova a znova. Skúsme si – vlastnoručným prepisom – tú „harmóniu“:

*Bo nežili sme, planí zaháľaci;
sme robotili, a žeň naša, áno,
šla veselo, že sievali sme v plači;
a našim rukám bolo požehnano.*

*Nie, práca nebola nám ťarchou, kliatbou,
lež požehnaním, vyrazenie milé;
ju sdávali my s časom pravou svadbou,
dosť zazerali družby: kratochvíle.*

Akože si tu nespomenieš, že náš „Jubilejný rok 2000“ sa začína práve takým istým radostným: „*Jak sa ja viem práce nabažiť; / ako sa mi žiada písať, tvoriť, konať!...*“

*A nežili sme ani samým chlebom.
Od hrudy vyššie nosili sme hlavy,
do spojenia sa snažiac dostať s nebom,
na všednosť získať aspoň odlesk slávy...*

*- Nuž nežili sme darmo, nežijeme,
sa usilujúc život v život voviesť;
i nespláchnu nás vlna z brehu zeme,
čos' zbudne po nás, aspoň – dobrá povest.*

(7. február)

Keď čítam Porubčanovo: „Možno mu to tak povedali, možno tomu nerozumel, možno nechcel rozumieť...“ (86) – nedá mi nemyslieť na Hviezdoslavove „dva prúdy človečenstva“ z jeho Kaina – a teda na prosté vysvetlenie: „možno sa taký narodil“ – z čoho by vyplývalo, že nielen „možno nechcel rozumieť“, ale možno „ani nemohol rozumieť...“

*To je nádherne, Pavol Országh! –
Veď o to mi šlo, o to stále,
nájst' pravé slovo života,*

*čo v ľuďe ozve sa, nie v skale,
chce súčiť len, nie podnet k chvále –
Ó, duše mojej prostota!*

A k onomu vášmu „dobrému ľudu“ sa aj ja horlivo hlásim:
*Ba ďakujem ti, dobrý ľuďe,
ti chválospevom ďakujem,
tys' zachoval ma v sveta blude!
A že až podnes jestvujem,
je z tvojej lásky – krom tej z neba - :
tvoj požehnaný podolok
mi poskytol i skytá chleba;
mňa vzal si sebe, mne dal seba...
ó, duše mojej útulok!*

V dnešnom (3) čísle Kultúry uverejnil Pavol Ondřík celú Hviezdoslavovu skladbu „Je obrátenie Pavla...“ – v skvelej úprave, v ktorej vynikla oveľa údernejšie, ako pri knižných malých písmeňách. Križkovi do Kultúry z vďaky hneď posielam „môjho“ Hviezdoslava (V jubilejnom roku 2000) - s venovaním:

„Vážení KULTURÁCI! Čakal som, že v 3. čísle uverejníte moje „Dva Silvestre“ – ako darček k mojim narodeninám – ale malý smútok z toho, že sa tak nestalo, ste mi vynahradili veľkou radosťou – uverejnením Hviezdoslavovej skladby „Je obrátenie Pavla...“: – Čo som sa ja za tie roky pri tomto výročí navzdychal, že dnes mal ten Hviezdoslav – vo vhodnej úprave a podaní – zaznieť vo všetkých slovenských chrámoch – a vy ste tak nádherne vyhoveli mojej úfnosti! – Prijmite – na revanš – tohto môjho Hviezdoslava za vášho...“

(9. február)

Takého Hviezdoslava nám ešte žiaden maliar ani sochár nestvárnil, akého nájdeme v skladbe „Som decko zas...“

Akoby odvetou na včerajšiu nenávistnú besedu v ruskej televízii mi znie v Matúšovi „Nezabiješ!“. – Len si to predstavme, že by sme do stredu tých včerajších záberov postavili Porubčana, ktorý by nám hovoril: „*Majme odvahu nekompromisne a tvrdo, i keby to malo krvaviť dušu, majme odvahu vytrhnúť zo svojho srdca všetko, čo by znamenalo akýkoľvek druh závisťi, nenávisťi, alebo akýkoľvek druh nelásky.*“

Dalo sa predstaviť, že by niektorý z účastníkov tej nenávistej výmeny názorov povedal: Prestaňme hľadať vinníka; pokľaknime a pomodlime sa za tých na jednej i na druhej strane, čo im vojna kaličí duše...

(15. február)

K záveru Hviezdoslavovho „Do srdca na dno neľza dovidieť...“ sa krásne hodia slová: „*Lebo ak vy odpustíte ľuďom ich poklesky, aj váš nebeský Otec vám odpustí. Ale ak vy neodpustíte ľuďom, ani váš Otec neodpustí vaše hriechy*“ (Mt 6, 14 – 15).

*I umieniš si, pocvičenec kár,
že na budúcej zopatrnieš púti,
ti zdania váb tak ľahko nepochutí...
S tým odbiješ... I zhliadnuc vážnu tvár*

*naproti už-už zvoláš k nej: si ľhár! ...
A prívetivú zápät v postretnutí
okričneš: lotor si! ... No užasnutý
vtom, polkneš porok, rozhorčený bár.*

*Si vyčítaš: jak? spoločenstva pásku
bys' prervať chcel? to tvojej cesty cieľ? ...
A čiś' im k srdca dnu včul dovidel?
Môž' nie hlien vyvrelo, lež perlu – lásku...
Je lepšie tvoje od ich zrkadiel...?
- A zvítaš sa, tiež naložiac si masku.*

„... *Ale ak sa tvoje oko zakalí, bude celé tvoje telo vo tme. A keď už svetlo, čo je v tebe, je tma, aká bude potom tma sama?*“ (Mt 6, 23). – Veľmi mi to hrá s tým Porubčanovým „hľadať na každom človeku prednostne to, čo je dobré, krásne, múdre“.

Akú má viera v evanjelium v našej dobe perspektívu? Zdalo by sa, že žiadnu. – Ale Porubčan povie. „Ježiš vie, že kto bude chcieť žiť, bude raz musieť zdvihnúť mihalnice.“

Tak ako, pán prezident Trump! – Budeme slúžiť Bohu, či mamone?!

Poznámky k správe v Literárnom týždenníku (č. 5 – 6) o zvolaní výročného Všeslovanského zjazdu v Moskve a Petrohrade 26. mája – 2. júna toho roku, venovaného 150. výročiu prvého Moskovského slovanského zjazdu v roku 1867:

1. Tento výročný zjazd vhodne a hlboko organicky zapadá do tohto „sedmického“ roku významných výročí.

2. Náš „Jubilejný rok 2000“ so svojím prorockým Hviezdoslavom na tú knižnú výstavu patrí.

3. K tomuto zjazdu mal vyjsť reprezentačný výber z Hviezdoslava v slovensko-ruskej podobe. – Že sa tak nestalo, len svedčí o ťarbavosti a neokróchanosti dedičov takých predkov!

(18. február)

SVET ROZČESNUTÝ VO DVOJE! – Práve v čase, keď sa v Mníchove koná zasadnutie Svetovej dvadsiatky, sa v USA (v Kalifornii) koná 4. svetové stretnutie alternatívnych hnutí, ktorému pápež František poslal list. Obe zasadnutia akoby o tom istom – a nenájde sa jediné slovo, ktoré by v oboch znamenalo to isté.

„*Ide o morálny podvod, ktorý skôr či neskôr vyjde najavo a rozplynie sa ako vidina!*“ „*Na žiadny pád nemožno gangrénu tohto systému kamuflovať večne, pretože skôr či neskôr začne zapáchať*“ (František).

Ten istý pocit ako pri počúvaní Trumpovho inauguračného prejavu: že ten človek zrejme nečítal (nepozná) pápežove prejavy o tom istom! – o „*ekonomickom systéme, ktorého stredom je modla peňazí!*“

Hviezdoslav akoby sa v Krvavých sonetoch ohlášal pápežovi Františkovi:

*Vie: vlast' je mať, čo krajec s láskou podá
každému decku, prázdna vrtochov;
len ktorí štedrú pravicu jej vodia
sebecky, tí ju robia macochou;
však s búrkou prejde i tá nepohoda:
to posilou jej v boji! Ťtechou...*

Strofy, v ktorých Hviezdoslavov ohlas na dnešného Františka vrcholí:

*Ó, ľudstvo! ľudstvo! Tak si vzdialené
nebolo nikdy od príkazu Krista:
Blížneho miluj ako seba, sčista,
a bez výhrady splna, iskrenne.*

*Nač bolo jeho spásne učenie,
stvrdené smrťou, pravda, cesta istá:
keď bratu brat zmar stonásobne chystá,
preň zažiha hoc pekla plamene?*

*Čo mrav tvoj stojí, plň vied, umien perá,
keď vášňam sa dáš zaslepiť a viesť,
i pášeš potom ako divé zviera?
A čo si veniec pripravíš hneď z hviezd,
neujdeš poroku, že dnes i včera
si v zlovesť spotvorilo blahovesť!*

+

*Kreťanstvo tvoje – loť je, faloť, mam!
Mlč o pohanoť! zle sa vyhovárať:
čo Tatár, Vandal raz, Hun, hľa! to stvárať,
sa v majstra vyučiac ich remeslám.*

*K oltárom lezieť, utieknuť sa v chrám;
vľak modlu na srdci, v jej službe hárať:
hej, o pokore, bázni leda tárať,
si oľemetník pred Bohom i tam!*

*Že vyslanec si svetla? Za misie!
prírody deťom odurmaniť um
a s vierou vposled opantať im šíje –
Oj, dovidia včul' na grunt tvojich dúm,
ich cvične núkať začrieť do bible:
krvavé vážiť – evanjelium! ...*

MAREC

(15. marec)

Čo ma na Porubčanovi zaujalo a doteraz ma (aj po jeho smrti) pri ňom drží? – To skvele vystihuje Straussov záznam o „magne zeme“ v knihe Odvrátený hlas (s. 20).

Toto stotožnenie sa s „cudzou magmou“ vľak nie je nejakým povyšovaním sa; skôr vedomím si vlastnej malosti, ako to výstiťne vyjadril Pavol Országh v básni „Prekladajúť Hamleta...“

*Jak striežik ukryl som sa pod orľičie krielo.
Nie by som (jak to povest' o striežiku vraví),
keď nosič, vták – kráľ, stíši v letku od únavy,
nad neho zrazu, trebárs na piad', brnkol smelo*

*(ba hrom by musel rozbiť drzé vrába čelo,
hrom z čista jasna!...), nie; tej použil som spravy:
by aspoň raz som zliezol Himalaj ten slávy,
kam genij ľudstva vsadil métou svoje dielo.*

.....
*Jak potápač sa spúšťal v priepasť oceánu:
ja, plytkej Oravienky brodič bojzlivý,
ja privil som sa k pásu mu. Nie, by som nivy
mu koralové skváril, mušlí vyplakanú*

*hraň zobrať; ale zochcel za tajnú som bránu,
by aspoň raz som videl zázraky a divy,
ichž množstvo úžasné tam morský kadlub živí: -
pláň ľudskej mysle spustou vášní nachovanú.*

Čím z väčšej výšky hľadí veľduch na svet (aj ty, ak vystúpiš pod jeho krídlom), tým je menej POVÝŠENECKÝ! (Pekný príklad na to dávajú Hviezdoslavove „Oblaky“.)

Našu knižku „V jubilejnom roku 2000“, venovanú pátrovi Porubčanovi, otvára aj uzatvára Hviezdoslav: skladbou „2000“ a úryvkom zo skladby „Nový svet“.

Čo má Porubčan spoločné s tým jubileom? LÁSKA! Hviezdoslavovský prelom vekov: „*Ha, už sa rozvíja / nebeská svetla ľalia; / padajú lupne noci stranou...*“

Porubčan nádherne súznie so spomínanou Ľutčevovou básňou: „Dva jedinstva: „... *a my poprobujem ľubovju, / a tam uvidím, čo pročnej..!*“ – Neveríte, že je to možné? Odpoveďou na to je znamenité Porubčanovo: „... *aj keby som bol iba sám, čo uveril...*“

Ešte raz Porubčan v súzvuku s Ľutčevom: „*Zjednotenie ľudského rodu, ku ktorému smeruje evolúcia a v ktorom sme tak strašne zaostali za technickým pokrokom, bude možné jedine v láske.*“

(18. marec)

Nie v poslanie slovanstva je ťažké uveriť, ale v LÁSKU (v Porubčanovom poňatí, pravdaže)! – Lebo tu platí: nie len uveriť, ale ŽIŤ!

Ide o slovanstvo, ktoré sa k Bohu nie hlási, ale VINIE!

Hviezdoslav a Porubčan – slovenskí poslovnia nového veku. – Toho veku, o ktorom Ján Pavol II. povedal, že „*slzy tohto (dvadsiateho) storočia pripravili pôdu pre novú jar ľudského ducha*“.

Na častú námietku: „Vy snívate!“ sa hodí odpoveď pápeža Františka, ktorý v prejave k pohlavárom EÚ deväťkrát zopakoval: „*Snívam o Európe, ktorá...*“

(28. marec)

Dni pohlcuje klepanie Hviezdoslava do slovanského cyklu v Kultúre... – Včera bolo Nikodéma a dnes v noci mi napadlo (mysliac na ten cyklus): Ježiš povedal Nikodémovi: „*Musíte sa znova narodiť*“ (Jn 3, 7). – A Hviezdoslav hovorí Slovanom: „*Musíte sa do žilôčky zmladiť...*“

(29. marec)

No, uvidíme, čo z toho bude! – Včera sme do Kultúry poslali Hviezdoslava („Slovanský veľduch s veľkým srdcom v páre“). – Nádherne by k tomu

na záver sadol úryvok zo skladby „Nový svet“, ktorý sme dali ako prílohu do „V jubilejnom roku 2000“.

Predvčerom v súvisi s Hviezdoslavovým pásmom som spomínal Nikodéma – a o deň nato mi ho Hviezdoslav sám ponúkol. Úryvok:

*Len nízkych duší života tak návod!
Zver – chameleon farby menieva.
Duch vysoký vždy rovno plá o závod
a jednak svieta, jednak zohrieva.
Ctiť nemožno protivy razom: túžiť
tu po víťazstve čistých, svätých snáh,
a tam jak otrok po zemi sa plúžiť,
i šliapať i bozkávať naraz prach...*

*Eh, nehovorte, že tak múdrosť velie;
v plášť pokrytstva sa halí zbabelosť.
Čo v duši má muž, má mať i na čele:
to rozkaz! – Však ni na tom nie je dost;
bo budú, čo o zmysel tvojej viery
ti zavadia, v pochybnosť vezmú ju:
i abys' zjasnil im vec podľa miery,
ak treba, polož život, vylej krú!*

(30. marec)

Musím sa priznať, pán Michal Nowak, že som hneď na vás pomyslel, keď čítam Jánove slová: „*Milovaní, neverte každému duchu a skúmajte duchov, či sú z Boha, lebo do sveta vyšlo mnoho falošných prorokov*“ (Jn 4, 1).

V úvode Hviezdoslavovho pásma opakujem Ježišove slová Nikodémovi „Musíte sa znova narodiť“ (a k tomu rozpačitá Nikodémova otázka). – Porubčan to teraz rozvíja, že „znova sa narodiť“ znamená „*navzájom sa milovať*“. – Len tak môžeme „poznať Boha“, ktorý je láska.

Tak treba chápať aj Hviezdoslavovu požiadavku, že sa musíte „*do žilôčky zmladiť*“. Tým je vyslovená aj priama súvislosť medzi poslaním (zhora) slovanstva a medzi Kristovou požiadavkou „*Milujte sa navzájom*“.

„*Láska pochádza z Boha – a každý, kto miluje, narodil sa z Boha. Láska bez Boha jednoducho nie je možná*“ (Porubčan).

APRÍL

(1. apríl)

Hviezdoslavov Nikodém sa mi ozval aj v Hurbanovom „Štúrovi“: „V Kollárikovi sa sklamal Ludovít. Zostal večným Nikodémom pre vec slovenskú...“

(2. apríl)

Mám dojem, že dnešná doba žiada prehodnotiť „konzervatívne osídla“ J. M. Hurbana najmä v staršom veku, ktoré tak dráždia moderných kritikov. – Veľa by tu mohla napovedať paralela v Pavlom Straussom. Nezistí moderný kritik rovnaké „konzervatívne osídla“ aj u Straussa?

(12. apríl)

Dnes ráno sa mi stretli na stole dve veci: titulok rozhovoru arcibiskupa Jean-Abdo Astacha: „Koniec kresťanstva v Sýrii prinesie koniec kresťanstva v Európe“ – so záverom jednej prednášky Straussovho Franza Werfla: „Ja, ako Žid, verím, že len posilnené a obnovené kresťanstvo je schopné postaviť na nohy Európu a svet.“

„Posilnené a obnovené“ – je práve to kresťanstvo, k akému volal v závere svojej skladby „Slavianstvo, teba sudba stíha“ Hviezdoslav slovanstvo (a teda predovšetkým Rusko).

Zaplesal som, keď som zistil, že Straussov Werfel sa končí prorockým obrazom, ktorý som si už neraz citoval: „*Hodiny Božej trpezlivosti ukazujú päť minút po polnoci. Kohúty večných výhľadov sa zobúdzajú, aby zobúdza-
li.*“

A Werfel so Straussom boli iste jednými z nich!!

(18. apríl)

Keď čítam u Pavla Straussa, že život má priestorové rozmery: „*dĺžku, výšku, šírku a hĺbku*“ – a že „*je podstatnejšie starať sa o hĺbku života ako iba o jeho dĺžku*“ – hneď mi prišla na myseľ moja raňajšia prosba k Hviezdoslavovi, aby orodoval „*za ťažko skúšaný ruský národ, nech vyjaví svoju duchovnú hĺbku...*“. Aj moje konštatovanie, že na programe dňa nie je dnes veľkosť slovanstva, ale jeho VYSOKOSŤ.

(19. apríl)

Svätý Otec akoby sa rozhodol „poslúchnuť“ P. O. Hviezdoslava – a rozhodol sa vybudovať mladú Cirkev; Cirkev mladých... „*Len keď sa do žilôčky zmladíš...*“ (Hviezdoslav).

Pápež vyzýva Cirkev „*vyzliecť sa z ducha tohto sveta, ktorý je leprou, rakovinou spoločnosti, a rakovinou Božieho zjavenia*“. – To znamená predovšetkým „*vyzliecť sa nie skôr z vecí, ale zo seba samého, odstrániť sebeckvo*“ – ktoré nám „*bráni objaviť krásu druhého a radosť z otvorenosti srdca*“.

(29. apríl)

Včera ráno som si v nemocnici znova začal čítať Porubčanove „Skutky apoštolov“ – a Rusko Václava Černého mi hneď pripomenuli Porubčanove slová: „*Nepomohlo by im (apoštolom), ani keby mali k dispozícii všetku ľudskú múdrosť a všetky sily mocnárov. Jedinou zárukou a istotou mohla byť pre nich sila zhora – prisľúbený duch.*“

A na inom mieste na tú istú tému: „*Oveľa viac ako prví kresťania potrebujeme vedieť, že osud nášho sveta nie je v rukách ani nijakých armád, ani nijakých mocnárov, ani nijakej slepej náhody či zákonitosti, ale je v rukách múdreho, milujúceho Otca, ktorý nás neprestáva milovať.*“

„*Budem s vami, dám vám silu, aby ste mohli všetkým pokoleniam až do konca zvestovať posolstvo o novom živote*“ (Hviezdoslavov „Nový svet“!).

MÁJ

(2. máj)

Nie je nezaujímavé si všimnúť, že Černého kniha „*Vývoj a zločiny panslavizmu*“ – „*by sa měla stát povinnou knihou pro každého českého učitele i novináře*“.

Dočkať sa toho, že niekto bude takto odporúčať *všetkým* slovenským učiteľom Hviezdoslavovu víziu Slovanstva – je beznádejné.

Skôr ako Fiodor Michajlovič Dostojevský skoncipoval víziu druhej fázy proroctva o vzťahu západných slovanských národov k Rusku, mal sa zoznámiť s tézou Václava Černého, že „*není možné nadělat z národa Evropanů byzantské stádo!*“

(4. máj)

Konečne je – v 9. čísle Kultúry – vonku náš Hviezdoslav: „*Vellduch s veľkým srdcom v páre!*“ – Naozaj: koľko sto exemplárov sa tak mohlo rozísť po Slovensku...?

Ale moje rozčarovanie hneď vystriedalo aj potešenie: má ho v rukách Jožko Tóth, ktorému sa chystám napísať list...

(5. máj)

Sympatická zhoda: včera vyšla Kultúra so slovanským Hviezdoslavom a dnes sa mi on sám otvoril (v 2. zväzku) na slovanskom cykle: „*Oprcha lístie lipy, spadá dolu...*“ – Otrasný obraz Slovanstva na prelome tisícročí!

*Oprcha lístie lipy k podlej zemi.
Ó. lipo! svätý strome Slávie:
kým nová mlad' sa z vetvíc vyvíje,
jak zostaneš mi potial' šutý, nemý!*

*Rajského rúcha úber, zlatolemy
a partíc riasu, stužky z ľalie
toť strhal vrah, ač po hviezd rafije
si vzniesla prosbou ruky: pomocte mi!*

*Niet milosti kol v živloch surových,
im srdce kameň, nepoznajú bázne,
i bažia, chvácu maniach po cudzích;
a ty sám trpíš, niežeby si rázne
im vetil: siahol všetky po konáre
a nimi mrsknul lupičom do tváre...*

*Za listím vetve... Ešte málo, Bože!
čo skleslo ich od vekov výslunia?
veď ctili ťa preds' v moci Perúna,
a predsa padli: západ mohýl lože –*

*A na juhu ďas čo zas tropí, čože? -
Severná nad ním svitla koruna;
no padá... Vrah sa odel do rúna,
a čo on nemôž, vlastný nesvár zmôže.*

*Žlč vzkypí, hnevom zapálím sa celý –
aj, rabstva vtač! jak skoro zhavraneli:
keď sloboda, ať volná korisť, zisk!
Zavrhli všetko, i vďak v pekla ruchu;
do srdca spásy zatínajú pysk –
Hľa, Kolláre! vztek proti tvojmu duchu!*

Áno, dnes som hrdý, že ten slovanský Hviezdoslav vyšiel, a že nás tu Pavol Országh spolu so Solovjovom volá „**POLOŽIŤ ZÁKLAD** novej náboženskej budúcnosti“!

O tom istom bol nedávno pápež František v Káhire: o základe novej náboženskej budúcnosti.

„Vrah v rúne ovčom, a vlastný nesvár“ – to je kombinácia, ktorá sa nemôže minúť účinku! – A do toho ZISK! ZISK! ZISK!

A v tomto RUCHU PEKLA hynie všetko, čo nás malo spasí!
Aj nasledujúca dvojstrana Hviezdoslavova – poklad nad poklad!
Ó, nesmrtnosti spása!
A stožiar lode nášho života s rahnami – KRÍŽ!
Ktorý nás nesie za svetlom majáka, kde LÁSKA VEČNÁ HORÍ!

*Ó, nesmrtnosti veto, v tebe sila!
tys´ kotvou v desnom mori hynutia;
pláň zdvihla sa a valí pohnutá:
ty bedlíš však, by loďke neškodila.*

*A hrnú vlny mimo – do vetrila
sa štíti oddať búri ozruta;
tam laná, jali by ju do puta,
v sieť, ktorú viera krížom rozvetvila.*

*Na sťažni holubica, tichý host,
v zobáčku drží svieži letorost,
kým z mračien svit, jas hviezd a rumeň zory:
to maják! láska večná to tam horí!
tam prístav!... I choď, omrzals´ ma dost,
chceš zúfať? nu zhyň,
malodušco chorý!*

(11. máj)

Že do fatimského týždňa vstupujeme Hviezdoslavovým „A po nevelkom unavení...“ (Kultúra č. 9) – k tomu nemám slov:

*... prenesmierna blana biela,
na ktorú, čítam, ruka archanjela
v ružovom zaslúbenia kvete
napísala tú istú vetu svätú,
zvesť: „Zdravas“, ktorú kedys v Nazarete...*

A hľadme:
*No iné tamto v nebi znamenie:
že obeť obra, duše jeho na oltári
v nezištné zapálené plamene
Boh prijal milerád...*

(12. máj)

- Kde ste boli, Slováci? – pýtam sa, keď Putin po prehliadke na Červenom námestí v Georgievskom sále vrúcne vítal delegáciu Slovincov...

A hrdo si odpovedám, že som tam (Kultúrou č. 9) bol za Slovákov *duchom* prítomný – a nie hocijakým slovenským duchom, ale NAJVYŠŠÍM – Hviezdoslavom!

Veď vy ste tam stáli, Pavol Orzágh! A celému Rusku ste adresovali slová:

*Ó, sveta obre,
že vidím Ťa, tak voľno mi i dobre! –
Nadarmo zášťou zažiháte tváre
vy závistiví okolo
- i keď Kain obetoval tak bolo...*

*- A vidím bleskotavý zášlah biča...
On, obor, kde sedí, tam predná sveta os.
Daj pokoj, panstvo, neklň pohoniča,
by dajak nevohnal dnu v priepasť s tebou voz!*

Julo Rybák

DALO STANO: SNÍVAM O MIERI, KAM MIERIM

Ján Mičko

Košický básnik Dalimír Stano sa narodil 10. februára 1955 v Trenčíne. Po maturite na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole v Martine v roku 1973 absolvoval vysokoškolské štúdium na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, ktoré ukončil v roku 1980. Od roku 1981 žije a tvorí v Košiciach. S literárnym a kultúrnym životom je spojená aj väčšina jeho tvorivých aktivít.

Autorské vplyvy, aktivity a motivácie

Stano patrí, podľa vyjadrenia Pavligovej, medzi známych slovenských básnikov, a to najmä v kontexte košického okruhu autorov, no jeho meno sa tiež úzko spája s podporou začínajúcich básnikov. Inšpiráciou na ceste k poézii mu bola tvorba Miroslava Válka, od ktorej sa neskôr posunul k básňam beatnikov. Avšak jedným z najsilnejších faktorov, ktoré zasiahli Daliho¹ vnímanie a aj samotné písanie, bol kontakt s poéziou českého básnika Vladimíra Holana, čo sa u Stana odrazilo aj v básňach napísaných po česky. Spomedzi súčasných básnikov sa stotožňuje s tvorbou Erika J. Grocha. Svoje písanie autor prirovnáva k džezovej hudbe – básne len zapisuje ako odraz náhlej, inšpiratívnej myšlienky, nerobí dodatočné korekcie a vopred nikdy netuší, aká bude podoba textu, ktorý vznikne.²

V druhej polovici deväťdesiatych rokov, konkrétne v rokoch 1997 až 1999, viedol v košickom vydavateľstve *Slovo* edíciu *Klub Ozvena*. Od roku 1999 viedol slobodnú edíciu *Dielňu autorov literatúry – DALi*, v košických vydavateľstvách *Interart*, *Vienala* a *Pectus*, ako aj v bratislavskom *Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov*. Okrem spomínaných aktivít od roku 2004 pôsobil ako tajomník Východoslovenskej pobočky Spolku slovenských spisovateľov. Medzi jeho novšie aktivity patrí založenie pobočky Slovenského centra *PEN* v Košiciach v roku 2007, no najmä založenie vydavateľstva *DALi* v roku 2008. Stanove publikačné aktivity sú spojené s literárnymi časopismi *Dotyky*, *Knížná revue*, *Literárny týždenník*, *Slovenské pohľady*, *RAK a Romboid* či českými literárnymi časopismi *Psí víno*, *Obrys-Kmen*, *Host*, *Tvar* a i., v ktorých od roku 1995 prieběžne uverejňuje svoje básne. Autor

---

1 Familiárne označenie Dalimíra Stana priateľmi.

2 http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/dalimir-stano#about_author (9.2.2018).

je tiež zostavovateľom literárneho zborníka *Dlh* a spolu s Richardom Kitom publikoval zborník interaktívne písanej poézie *Poemat 2007*. Okrem vlastných básní je autorom textov muzikálu *Kubo* (2008) a tiež ilustrátorom a grafikom, čo sa prejavilo ilustrovaním najmä svojich zbierok.

Básnické zbierky:

Vaša esencia (1997),
Oxana (1998),
Samotka (2001),
Kolotoč (2003, alfa),
Žreb môjho bytia (2005),
Edo je daväť (2006, 1. vydanie),
Diabolské balady (2007, 1. vydanie),
Flexibuk No. 3koh-i-noir/Flexibuk No. 3 myslím (2014, 1. vydanie),
Očistec/purgatorio (2018, 1. vydanie)

Okrem spomínaných zbierok je autorova tvorba prekladaná do rôznych jazykov a taktiež o jeho tvorbe bolo vydaných niekoľko odborných textov a monografií.³

---

3 Porov. ČOMAJ, J. Dalimír Stano / *Láska je retro* (Sedem viet o siedmich knihách). *Slovenské pohľady* IV. + 134/1 (2018), s. 118.; REPAR, S. Stretnutia s poéziou. (Uchom ihly). Dalimír Stano, básnik (rozhovor). *Romboid* LI/10 (2016), s. 45.; ŠAH: Dalimír Stano – 60. (Pripomíname si). *Slovenské pohľady* IV. + 130/2 (2015), s. 159–160.; MAŤOVČÍK, A. a kol. *Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia* (2. vydanie). Bratislava–Martin: LIC a SNK, 2008.; RÁCOVÁ, V. Baletka v bagančiaci. *RAK* XIII/12 (2008), s. 42–44.; BRENKUS, R. Najviac nariekajú klauni. *RAK* XIII/5 (2007), s. 29–30.; BRENKUS, R. Vnútoraná dráma súčasníka. *Knižná revue* XVII/12 (2007), s. 5.; KITTA, R. Deväť životov nestačí. *Dotyky* XIX/2 (2007), s. 103.; PAGÁČOVÁ, D. Dalimír Stano – Edo je deväť. *Knižná revue* XVIII/4 (2007), s. 3.; BALÁŽ, I. Dalimír Stano – Edo je deväť. *Dotyky* XVIII/3-4 (2006), s. 141.; BRENKUS, R. Trialóg Martina Vlada, Radovana Brenkusa a Dalimíra Stana – autor, o ktorom sa nepíše, nie je mŕtvy. *Dotyky* XVIII/2 (2006), s. 2–11.; HÁBER, S. Abecedné kruhy poézie. *Slovenské pohľady* IV + 122/4 (2006), s. 105–107.; VLNKA, J. Viacmenej abeceda poézie. *Slovenské pohľady* IV + 122/4 (2006), s. 104–105.; BRENKUS, R. Lotéria s dušami. *Knižná revue* XV/8 (2005), s. 5.; HÁBER, S. Abecedné kruhy poézie. *Literárny (dvoj) týždenník* XVIII/39-40 (2005), s. 12.; ŠAH. Dalimír Stano – 50. (Pripomíname si). *Slovenské pohľady* IV. + 121/2 (2005), s. 159.; BARNOKY, I. Na kolotoči... Dalimír Stano: kolotoč a. (Recenzia). *Slovenské pohľady* IV + 119/12 (2003), s. 113–114.; VLADO, M. Nechám sa písať. Rozhovor s Dalimírom Stanom. *Dotyky* XII/4-5 (2000), s. 2–4.; KONDRÓT, V. Dom sa stavia od strechy (Doslov). In *Oxana*. Košice: Vydavateľstvo Slovo, 1998.; VLADO, M. A menej nepoviem. *Knižná revue* VIII/18 (1998), s. 5.; GABRIEL, T. Prekľnutie vákua po postmoderne (rozhovor s Dalimírom Stanem). *Kafe* 2 (2009), <http://www.dusot.cz/files/kafe2-09.pdf>; NITKULINCOVÁ, A.: Dalimír Stano – „Moje knihy sú ako moje deti“ (rozhovor). *Korzar* (26.3.2008), <http://korzar.sme.sk/c/4430419/dalimir-stano-moje-knihy-su-ako-moje-deti.html>; KITTA, R. Mlyny melú pomaly, http://www.rovart.com/sknew/news_view.phpakcia=view&id=1239.

Básnikova kompozícia veršov

Z kompozičného hľadiska básnik dodržiava strofické usporiadanie viazaného či aspoň podľa V. Kondróta – „disciplinovaného“ verša. Vracia sa dnes už k málo živým formám sonetu, balady, ďalej dáva priestor rondu, haiku či v novších, doposiaľ len časopisecky publikovaných textoch používa žáner japonskej poézie – básne tanka. Zbierky sú zväčša členené do niekoľkých pravidelne usporiadaných častí. Isté špecifikum predstavuje zbierka *Oxana*, ktorá je akýmsi nezvyčajným triptychom sonetových vencov (V. Kondrót zbierku označil ako „skladbu-pásmo“). Podobne zaujme svojou štruktúrou i zbierka *Kolotoč á*, oživená básňami „pripnutými“ na stránky prázdninového kalendára, ktorá je akýmsi „kolotočom“ úvah a imaginácií. Autor používa súčasnú modernú lexiku (s príležitostným použitím expresívnych výrazov), ktorú občas narúša archaizmami. Oživujúco pôsobia tiež tie pasáže, do ktorých autor zakomponoval básne písané v českom jazyku (druhá a štvrtá časť zbierky *Edo je deväť*, ako aj niektoré texty zbierky *Kolotoč* a i.).

Dalimír Stano v jednom z rozhovorov uvádza, že spôsobom spájania starších i nových literárnych foriem s postmoderným obsahom sa snaží o nájdenie cesty, prostredníctvom ktorej by podľa jeho názoru bolo možné preklenúť súčasné vákuum vytvorené postmodernou. Básnik zbierkou *Kolotoč* čoraz viac opúšťa viazanú formu verša s rýmovými a rytmickými uvoľneniami, vychádzajúcu zo sylabotonického veršového systému a osvojuje si voľný verš, slovný experiment, čím často vzniká text interpretačne otvorený. Básne tak pôsobia sviežejšie a do istej miery sa mení aj obraznosť verša (rozširuje sa motívický rámec, básnikova lyrika nadobúda imaginatívnejšie polohy a pod.).⁴

Podľa vyjadrenia samotného autora, „básnik nepíše iba pre seba, aj keď najmä pre seba. Očakáva odozvu na svoju tvorbu. Málokedy sa nájde čitateľ, od ktorého by sa mohol dozvedieť, či sa dá nájsť v jeho tvorbe to, čo v nej vidí sám. Prvým takým čitateľom je recenzent. Obvykle v zbierke nájde, čo tam vlastne je. Ale nie všetko. (...) To je ukryté i pred tvorcom. Možno pre iných. Ja píšem mnohými formami a dvoma jazykmi. Zakaždým som iným človekom. Zapisujúcim. Uznať a ceniť si moju poéziu môže len čitateľ. Ja mu dávam šancu. Preto publikujem.“⁵

V roku 1997 sa Dalimír Stano stáva laureátom ocenenia *Literárny Zvolen*.

4 http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/dalimir-stano#about_author (9.2.2018).

5 *Dalo Stano o sebe*. http://www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/dalimir-stano#about_author (9.2.2018).

Topológia

Predkladaný cyklus je z poslednej Stanovej zbierky s filozofickým názvom *myslím* (*Flexibuk No. 3koh-i-noir/Flexibuk No. 3 myslím*). Väčšina básní, ktoré v zbierke nájdeme, je kratšieho formátu. Texty sú nasiaknuté účinnou metaforikou s využitím slovnej hry, ktorá podľa Petra Tristana neodstraší, ale vtiahne čitateľa do textu. Ideovo cyklický text analyzuje súčasnosť. Externe i interne. Básnik je natoľko precízny, že mu nič neunikne: vzťahy, všednosť, IT realita, tvorca. Slová pretkané všednosťou sprostredkujú realitu. Najvšednejšie záležitosti ľudskej existencie vovádza do kontextu citátov z Biblie, tým prispieva k završeniu významovej kompaktnosti celku. Poradie nie je náhodné. Skutočnosť zašifrovaná vo verši. Aj keď, ako už bolo spomenuté, je Dali konštruktérom básní, predsa len jeho cykly napovedia viac. Toto pásmo krátkych filmov prežívate vedno s básnikovou múzou, automaticky sa stávate súčasťou jeho osobného dedičstva. Pre básnika sú významné otázky. Ďalšie a ďalšie. Nástojčivo sa predierajú, tečú; alebo naopak, striktno systematicky plynú ako na masívnom bežiacom páse obchodných domov, aj keď ako vraví básnikov priateľ,⁶ otáznik zákerne číha medzi riadkami, aby nás trochu postrašil, trochu vyprovokoval, donútil k zamysleniu. Otázka je potom dôležitejšia než samotná odpoveď. Básnik nechce dávať odpovede, je maliarom času a práve otázniky sú jeho farbami.

Topológia⁷

*V posledných dňoch, hovorí Boh,
vylejem svojho Ducha na každé telo.
Vaši synovia a vaše dcéry budú prorokovať,
Vaši mladíci budú mať videnia
a vašim starcom sa budú snívať sny.*
/Sk 2, 17

I.
*tak ako vidím nevidím
čo vlastne existuje naproti tomu predstava
je neodbytná, vtiera sa cez oči von*

6 TRIZNA, P. *Flexibuk No. 3koh-i-noir/Flexibuk No. 3 myslím*. Košice: Viena, 1. vydanie, 2014, s. 57.

7 STANO, D. *Flexibuk No. 3koh-i-noir/Flexibuk No. 3 myslím*. Košice: Viena, 1. vydanie, 2014, s. 49.

*takisto neskôr vraciam sa k nej
nedopĺňam priebežne a naplňam
snovo upriamený na túžbu*

*nahmatám niečo iné
to isté pomýlenie ale nepresne
rozprestreté okolo mňa vo mne*

*takto sa vnímam kým objektívne
hodnotím subjekt
kým sa z toho nevymaním hrdelne*

*len preto zvolil som si tento postup
lebo kto by uveril?
krákaniu vrán ševeleniu listov*

II.

*Pre niekoho iného píšem tieto riadky
nie je poézia iba pokyn
metóda rozlíšenia pravdy stvorenej niekým iným*

*zatváram oči pred dokonalosťou
chcem ju upraviť podľa predstáv
zvnútra uboleného*

*peklo je cyklické vyjsť z kruhu
je neminúť cieľ v momente keď si
v cieľi*

*priamy prenos je vlastne záznam
o moment neskôr pohybuješ ústami
v čase teraz keď nič neexistuje
a existuje predsa spôsob ako to popísať
fasáda novej banky je drzo čistá
je viac takých bánk*

*už dávno rozhodli o nutnosti
a radosti žiť dlho a v zdraví
tu práve tu sa začína nezmyselnosť zmyselnosti*

III.

*zázraky vie robiť aj on načo sa pýtaš
svojho podvedomia keď ti odovzdane
nesie ten odkaz*

*vtelený v bunke v kyseline v rebríčku
písmená tvoria slová možno sa opakujem
ale dosť – dosť duchaprítomne*

*je to však hardvér softvéru
softvér hardvéru ďalekosiahle stvorenie záznamu
záznamu stvorenia*

*napriek tomu si ma vyžiadal dotyk
pohľad zvnútra dovnútra
a obrovská chuť vymaniť sa zo zovretia hmoty*

*nútená prestávka na balkóne averna
il gusto pieno della vita
plná chuť života len nedávno minulého*

IV.

*bod z dvoch bodov priestorová monáda
nad pochopenie mysle obrovská
rotujúca pomaly a práve tak rýchlo*

*ako tie z ktorých je stvorená
vnímanie času je relatívne
rozširujúc sa z toho jemnejšieho po hrubé*

*i tá najjemnejšia má svoje
ešte jemnejšie a práve také obrovské
ako tie ktoré tvorí*

*predsa je to len o informácii ktorá sa šíri
a tvorí hmotné i to najrozličnejšie
približ sa bod k bodu a trvaj v odovzdaní*

*nie sme na vrchole
ale prítomnosť si nás vyžaduje práve tu
vidiac inému čo sami nevidíme*

*kým nevytvoríme dokonalosť
ktorú chce lebo naša je jeho
taký je tvorca*

V.
*čo som chcel vidieť ...
príliš rýchlo ... páska sa pretrhla
na druhom konci už čaká niekto*

*aj tak viem že Ťa ešte stretnem v tomto pekle
budem mať to šťastie a toto ti odovzdám
len sa neponáhľaj prezradiť to tomu*

*čo by chcel zničiť tvorbu skôr
len sa približuj zoškrabuj náter z plechu
ilúzia je dokonalá*

PhDr. ThLic. Mgr. Ján Mičko, PhD.
Katedra spoločenských vied, Technická univerzita v Košiciach

Z BÁSNÍ VNÚTORNÉHO EXILU JANKA SILANA

Edita Prihodová

Janka Silana na stránkach Verbumu netreba predstavovať. Je známe, že patrila k zakladateľom a redaktorom časopisu i vydavateľstva v období 1946 – 1948. Po jeho obnovení roku 1992 sa autori ako Ján Maga, Pavol Strauss, Ján Zambor, Ján Gavura zaoberali jeho životom a poetikou. A predsa nie je možné povedať, že jeho tvorbu už dobre poznáme a nemáme v nej čo objavovať. Najmä básne, ktoré písal už ako prohibovaný autor – do zásuvky, zatiaľ neprenikli do školských osnov, syláb vysokoškolských kurzov a nestali sa témami výskumov literárnych historikov (nedá sa oprieť o žiadne dôkazy týkajúce sa jednotlivých čitateľov, ale obávam sa, že sa zo Silanových kníh v poličke príliš často prach nestiera).

Práve básne vnútorného exilu Janka Silana majú potenciál narušiť zaužívané šablóny o dejinách slovenskej literatúry z obdobia totality, v ktorom bol oficiálne preferovaným štýlom písania socialistický realizmus. Zároveň sú vzácnym svedectvom o živote a životaschopnosti katolíckej komunity, ktorej kultúrne prejavy sa v druhej polovici 20. storočia stali politicky nežiaduce. Zámerom môjho príspevku je literárnohistorická interpretácia sonda poézie Janka Silana práve z obdobia 50. rokov 20. storočia (vybraná básneň je označená datovaním 10. 5. 1952). Nachádza sa v básnickej knihe s názvom *V zakliatej krajine*, ktorá je súčasťou *Súborného diela Janka Silana 7* (Bratislava : Lúč, 1998). Článok som napísala Z básní vnútorného exilu Janka Silana. Týmto pojmom označil poéziu spoločenského odporu Janka Silana (a Jána Smreka, od ktorého pojem pochádza) literárny historik Vladimír Petrík. Vnútorný exil považujem za výrečnejší a presnejší pojem ako disidentská tvorba, pretože fenomén disidentskej literatúry sa spája až s normalizáciou 70. a 80. rokov.

*Nemajú zmyslu zákoníky,
kde vládne nenávisť,
kde pochodujú smutné šíky
a nevedia, kam ísť.*

*Ach, kolké vzlyky, kolké kriky...
Vši neprestanú hrýzť
aj lysých ako makovníky,
vyžravších všetko z mäs.*

*Priateľu, nestýkaj sa s nikým,
nikomu nepíš list!
Buď sám a tichý ako kriky,*

*jak nerast ametyst.
Nechodievaj ni do trafiky.
Značia aj vetra švist.*

V prvej strofe Janko Silan zobrazil spoločenskú realitu 50. rokov: atmosféru militantnosti, ustavične vyhlasovaného a neustále potvrdzovaného antagonizmu spoločenských tried, ktorý – ako vieme – v období 50. rokov dosahoval najkrutejšie prejavy, siahajúce na základné ľudské práva mnohých občanov Česko-Slovenska – na život, majetok, slobodu myslenia, vyznania, prejavu. Janko Silan usvedčuje politický režim ako nezmyselný nie v rovine teoretického materializmu (popierania Boha), ale práve v jeho praktických dôsledkoch – na úrovni politickej filozofie, ktorá bola založená na nenávisti. Zároveň (v 3. a 4. verši prvej strofy) necháva pred naším vnútorným zrakom defilovať šíky pochodujúcich vojakov, opäť obraz, ktorý je výrečný pre atmosféru povojnovej spoločnosti.

V úvodných veršoch je zároveň možné odčítať, že s týmto systémom polemizuje – neverí mu. Preto už v prvých slovách básne zaujíma opozitný hodnotiaci postoj: „nemajú zmyslu“. V jeho poetickom svete je Boh Logos (zmysel) a Láska, ktoré majú význam nielen pre život jednotlivca, ale sú tiež garantom hodnotového zjednotenia spoločnosti prostredníctvom spravodlivých zákonov. Aj voči druhému obrazu spoločnosti – pochodujúcim vojakom – zaujíma implicitnú polemiku. Ako znalec človeka a ľudskej duše Janko Silan tvrdí, že vidí o „smutné šíky“, a to napriek tomu, že režim ustavične nútil ľudí do giest radosti z faktu údajne sa uskutočňujúcej spoločenskej utópie (poézia socialistického realizmu je plná slabých veršov o radosti pracujúcej triedy zo života v socialistickej spoločnosti). Janko Silan strháva masku naoktrojovanej povrchnej radosti a v pochodujúcich spoznáva „smutné šíky“, ktoré „nevedia, kam ísť“. Absencia zmyslu sa prejavuje ako bezradnosť, dezorientácia, neschopnosť spoznať smer skutočne radostného života.

Druhá strofa pokračuje v nastolenej téme avšak novým spôsobom – figuratívne. Je výrazne expresívna a to na úrovni zvuku (kakofónia prvého a štvrtého verša), lexiky (*vyžravších*), syntaxe (nedokončená vypoved'

prvého verša, rozvinutá a kondenzovaná výpoveď druhého až štvrtého verša), čo sa valorizuje figuratívne – v negatívnom obraze vši, ktorý autor rozvíja do absurdity (hryzú „aj *lých ako makovníky*“). Absurdita je signálom, že motív hryzenia vši je potrebné chápať obrazne, ako metonymický výraz, ktorý autor použil pre výčitky svedomia. Obrazný metonymický význam potvrdzuje aj nasledujúci verš (hryzenie svedomia sa týka *aj lých*), čo je logické. Ak si všimneme spôsob výstavby figuratívnosti v básni, usúvzťažňujú sa tu až tri jazykové kontexty: hryzenie vši – hryzenie svedomia – hryzenie makovníkov. Okrem metonymického vzťahu medzi hryzením vši a hryzením svedomia, pri ktorom Janko Silan využíva jazykové poetično (vraví sa, že výčitky svedomia človeka hryzú), sa medzi lexémami *vši* a *makovníky* nachádza aj metaforický vzťah (vši vyzerajú ako mak, je ich toľko, ako maku). Janko Silan navrství obraz expresivitou posledného verša strofy „*vyžravšich všetko z mís*“ (vši – výčitky svedomia vyžerú všetko), ktorý rozvíja comparandum (vši) i comparatum (makovníky). Zvukovo je zdôraznená lexéma *vši*, ktorá rezonuje v slove *vyžravšich* a vytvára useknutý rým. Postupné rozvíjanie jedného centrálného obrazu celej básne, ako aj metonymický základ jeho ťažiskovej sémantiky, nás oprávňuje považovať ho za symbol.

Je zjavné, že hodnotenie spoločenskej situácie (prvá strofa) bolo inšpirované vierou, nie odlišným politickým postojom, pretože to básnika nevedie k hnevu, ale k empatickému či starostlivému povzdychu, ktorý je výrazom bolesti zo súčasného stavu spoločnosti. Druhú strofu možno nazvať prorockou víziou – ukazuje, k čomu daný spoločenský stav povedie: plač, nepokoj, hryzenie – všetko vyjadrenia, ktoré sú známe zo stránok Biblie na označenie pekla.

Záverečný sextet odhaľuje príčinu básnikovho uvažovania o zákoch plných nenávisti: jeho priateľ je sledovaný tajnou políciou („*značia aj vetra švisti*“), preto ho vyzýva k maximálnej opatrnosti. Svedčí o tom nadpoužívanie záporovej predpony *ne-* (*nestýkaj, nepíš, nechodievaj*), vymedzovacích popieracích zámen (*nikým, nikomu*). Autor pritom neuviedol, pred kým chce priateľa chrániť. Sú to výrečne nepomenovaní *oni*, čo naznačuje atmosféru konšpiratívnosti. Vypovedá to o dobovej atmosfére a poukazuje na šíriaci sa pocit ohrozenia vedúci k potrebe utajovať obsah správy pred nepovolnými.

Opozitný postoj predstavuje aj výzva k tichosti. Ticho je v Silanovej poézii už od jeho prvých kňazských zbierok sémanticky hutný výraz vo význame zachovania duchovného postoja (Monika Javorková reflektujúca Mystický rozmer v tvorbe Janka Silana napísala: „*Ticho je priestorom, v ktorom sa antinómia života a smrti, pozemského a nadpozemského*

mení na súlad až po zjednotenie vo vzťahu lásky¹). Aj tu okrem primárneho významu neprezradenia sa štátnej polícii znamená ticho viac (Janko Silan nepíše „*buď ticho*“, ale „*buď tichý*“). Spirituálne konotácie ticha potvrdzujú dve prirovnania čerpajúce z prírody („*tichý ako kriky, / jak nerast ametyst*“). Príroda je v básnikovom svete konštantou znamenajúcou miesto transcendencie – stretnutia sa s Bohom. Prírodné súcna disponujú často duchovnými kvalitami, sú pre človeka vzorom, predobrazom, ktorý ho povzbudzuje k životu podľa Božej vôle, k rastu, k vedomej i nevedomej oslave Boha. Oprávňuje nás to predpokladať, že aj v interpretovanej básni sa môžeme oprieť o túto sémantickú a spirituálnu konštantu poézie Janka Silana a pojmu ticho môžeme rozumieť v tomto symbolickom význame.

Oba Silanove symboly použité v básni (*vši, tichosť*) pochádzajú z oblasti profánneho jazyka a básnik ich používa na označenie skutočností týkajúcich sa duchovného života (svedomie, stav duše). Vela to napovedá o povahe poézie Janka Silana. Nepoužíva explicitnú náboženskú lexiku, ale slová – motívy pochádzajúce z obyčajných, sekulárnych vrstiev slovej zásoby. Je to na úroveň poetiky (estetiky) aplikovaná inkarnatórna spiritualita, ktorá prakticky vyznáva skutočnosť, že Boh prišiel na tento svet ako človek, prijal hmotné telo a zasiahol do ľudských dejín. V dôsledku stvoriteľského a vykupiteľského Božieho zásahu do sveta nie je na tomto svete nič, čo by sa vymykalo Božiemu zámeru, a preto možno v obyčajných veciach sveta (a v slovách označujúcich tieto javy) hľadať ich duchovný potenciál. Jeho priateľ, interpret a kňazský spolubrat Jozef Kútnik Šmálov inkarnatórny rys Silanovej poézie sformuloval takto: Janko Silan „*využíva symbolickú nosnosť javovej skutočnosti na vyjadrenie svojej básnickej skúsenosti, ku ktorej, ako k ohnisku, strhúva pozornosť. (...) Je to istý druh skúsenostného paralelizmu na dvoch rovinách skutočnosti, kde jedna je iba symbolom druhej*“².

Aj sviatosti a celá liturgia, ako ich chápe katolícka dogmatika, sú vybudované na inkarnatórnom princípe.³ Sú to hmotné znaky neviditeľnej Božej milosti, „*symboly, ktoré sa vzťahujú na stvorenie (svetlo, voda, oheň), na ľudský život (...) a na dejiny spásy*“ (KKC 1189). Je to spôsob vnímania toho, ktorý sa sám inkarnoal: Ježiša Krista, ktorý „*pri svojom kázaní často používa znaky zo stvorenia, aby dal ľuďom poznať tajomstvá Božieho kráľovstva*“ (KKC 1151). Aby sme povedanému správne rozumeli: Janko Silan netvorí liturgickú či kostolnú poéziu. Neopakuje to, čo hovorí liturgia, ale vystihol zásadný teologický princíp, na akom sú liturgia, svia-

1 JAVORKOVÁ, M. Mystický rozmer v tvorbe Janka Silana. *Romboid* 37/7, 2002, s. 61.

2 KÚTNIK ŠMÁLOV, J. *Literárna kritika ako poznávanie a hodnotenie*. Bratislava : Lúč, 2004, s. 427.

3 Aj časopis a vydavateľstvo *Verbum* boli teologicky osnované na inkarnatórnom princípe, čo sa odrazilo aj v ich názve („*Verbum caro factum est et habitavit in nobis*“ – „*Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami*“ Jn 1, 14).

tosti i biblický jazyk vybudované a adaptoval ho na úroveň moderného umenia. V jeho poetickom videní sa svet stal prvou a najvšeobecnejšou sviatosťou: vo stvorení, v udalostiach života, dokonca aj v kultúre stretal Boha.

Z hľadiska poetiky je dôležité, že báseň je sonetom. Janko Silan už od svojho debutu využíval tento žáner, ktorý mu pomáhal ku kondenzovanej básnickej výpovedi, keďže sonet sa ohraničuje plochou štrnástich veršov. Zároveň možno sledovať, že si tento žáner prispôbil svojmu autorskému zámeru. Svojou antitetickou sémantickou štruktúrou (téza – antitéza – syntéza) sa sonet ukázal byť Jankovi Silanovi vhodným žánrom na vyjadrenie polemiky so spoločnosťou. Špecifikom sonetov Janka Silana je, že v nich spája prvky dvoch žánrov: sonetu a piesne (viac o tejto problematike v zbierke *Piesne z Javoriny* píše Ján Gavura in *Verbum* roč. 13, 2002, č. 1, s. 78 – 88). Inšpiráciou k takto poňatému sonetu bol pre neho Ivan Krasko, ktorého sonety Janko Silan čítal a analyzoval (pozri *Básnické dielo*, 2014, s. 485 – 487). Ivan Krasko má vo svojej zbierke *Nox et solitudo* jeden sonet, ktorému dal nadpis *Pieseň*. Túto manieru má vo svojich *Piesňach z Javoriny* a *Piesňach zo Ždiaru* aj Janko Silan: okrem iných básní obsahujú aj sonety, avšak sumárne ako zbierky sú označené žánrovo – ako piesne.

Kraskove i Silanove sonety sa vyznačujú hudobnosťou, čo spôsobuje sylabotonický jambický rytmus a koncoveršový rým. Podobne ako Krasko aj Janko Silan využíval pri figuratívnom pomenovaní metonymiu, ktorá je základom symbolistickej obraznosti (vidieť sme to mohli aj na sonete *Nemajú zmyslu*), čím sa známka modernistickej poetiky udržiava aj v Silanovej poézii z 50. rokov. Silan je v zhode s modernou podobne ako Krasko „mononáladový, varíruje, či skôr nuansuje jediné náladu a pocit“⁴. Modernizmus Ivana Krasku sa prejavuje neurčitostou lyrického subjektu, v čom je Janko Silan odlišný: jeho lyrický subjekt sa vyznačuje konkrétnosťou až jednoznačnosťou plynúcou zo zhôd autora a lyrického subjektu (slabý zrak, kňazstvo, pomenovanie lyrického ja ako Janko, skúsenostné zhody autora a lyrického subjektu). Janko Silan totiž uvažoval o svojich básňach ako o lyrických denníkoch, čo jeho rukopisná, zásuvková poézia z 50. rokov ešte viac zvýraznila (datovaním, spoločenskou aktuálnosťou, emocionálnou bezprostrednosťou).

V sonetoch z 50. rokov tendenciu k piesňovosti často posilnil špecifickou realizáciou rýmu, v ktorej uplatňuje striedavý rým s výlučne dvoma rýmovkami o siedmich stranách. Aj sonet *Nemajú zmyslu* zvukovo-sémanticky sceľuje koncoveršový rým, v ktorom sa striedajú iba dve rýmovky *-iky/-isť* na ploche celej básne. Janko Silan v sonete majstrovsky

---

4 GAVURA, J. Piesňový sonet v poézii Janka Silana. *Verbum* 13/1, (2002), s. 79.

pracuje so zvukom, čo je vidno aj na vnútroveršovom a medziveršovom opakovaní hlások a slov (vzlyky – kriky, vši – vyžravšich, lysých – vyžravšich, nestýkaj – nikým – nikomu, tichý – kríky, nerast – ametyst). Obe rýmovky, ako aj vnútroveršové a medziveršové opakovanie, zdôrazňujú vysokú samohlásku *i*, ktorá môže byť vnímaná aj ako zvuk spojený s vypätím, s explicitne nepomenovanou, ale pociťovanou bolesťou. Opakovanie hlások nahradilo opakovanie väčších slovných celkov (anafory, refrény), čo vyvolal tlak sonetovej formy vedúci ku kondenzovanej básnickej výpovedi. Takýmto spôsobom Janko Silan básnicky zorganizoval a spojil tak sonetové ako aj piesňové prvky.

Avšak realizáciou rýmu s dvoma rýmovkami na ploche celej básne Janko Silan porušuje žánrové pravidlá sonetu, ktoré ustálili ako záväznú rýmovú odlišnosť oktávy a sextetu, čo spôsobovalo „*dichotomické, disjunktívno-konjunktívne členenie kompozície, vytvárajúce dialektické napätie medzi oktávou a sextetom*“⁵. Ako sme mohli vidieť pri interpretácii sémantiky sonetu, dichotomickú štruktúru si Silanov sonet zachováva: v oktáve autor vykresľuje pohľad na spoločnosť, sextet je konkretizáciou (prehovorom k jedinému lyrickému ty označenému ako priateľ) a zdôvodnením svojho hodnotiaceho súdu. Na rozdiel od sémantickej štruktúry, rytmicky Janko Silan identickou rýmovkou posilnil a uprednostnil konjunktívnosť pred disjunktívnosťou. V zhode so sonetovou tradíciou, ktorú u nás kanonizoval Ján Kollár⁶ dodržiava striedanie ženských a mužských rýmov (aj keď nie vo všetkých sonetoch z 50. rokov). Zvukovo sa takáto organizácia rýmu, aj keď má známky artizmu, značne priblížila k žánru piesne, ktorá uprednostňuje zvukovú jednotnosť (jednoduchosť) pred sonetovou zložitosťou. Tento razantný posun v uplatňovaní žánrových pravidiel je príznakový. Možno uvažovať, či tým Janko Silan nadväzuje na P. O. Hviezdoslava, ktorý v sonetoch dodržiaval v oboch štvorveršiach záväzne tie isté rýmy. Silan teda mohol vychádzať z Hviezdoslavových sonetov a uplatniť manieru zhodných rýmov nielen v oboch štvorveršiach, ale aj v oboch tercetách. Ale určite si bol vedomý toho, že ide o jeho vlastnú básnickú licenciu, ktorou sa vzdáva od tradičných žánrových charakteristík sonetu.

Báseň – sonet *Nemajú zmyslu* nie je prvoplánovo spirituálna, ale spiritualita v nej je: nenápadná, decentná, možno povedať aplikovaná v geste starosti o duchovnú i sociálnu realitu. Schopnosť vysloviť nad spoločnosťou hodnotiaci súd, v ktorom niet stopy po nenávisti, odráža Silanov zvnútornený kresťanský étos, ktorý je založený na postoji pravdy a lásky. Autor je rezistentný voči ideológii spoločnosti nielen v rovine vernosti

5 KRAUSOVÁ, N. *Vývin slovenského sonetu*. Bratislava : Tatran, 1976, s. 20.

6 KRAUSOVÁ, N. *Vývin slovenského sonetu*, s. 96.

voči viere, ale aj voči axiológii a morálke, ktorá z nej plynie: odmieta prijať za svoj antagonizmus plný nenávisť. Je to postoj inšpirovaný Bibliou: v Evanjeliu podľa svätého Jána je Boh nazvaný Logos – zmysel a Láska, čo sa pre Janka Silana stáva prvoradým hodnotovým kritériom (prvý a druhý verš prvej strofy). Nasledujúce verše sú veršami kňaza a proroka: kňaz vidí poza ideológiu, jeho záujem smeruje k duchovnej realite, k duši a svedomiu (tretí a štvrtý verš prvej strofy); prorok neomylné a s istotou kriticky predvída dôsledky, ku ktorým spoločnosť speje (druhá strofa). Záverečný sextet možno chápať ako aplikáciu slov: „*Hľa, posielam vás ako ovce medzi vlkov. Buďte teda opatrní ako hady a jednoduchí ako holubice*“ (Mt 10, 26).

Z hľadiska toľkých náboženských, biblických východísk, ktoré formovali významové a hodnotové dianie básne, možno uvažovať aj o žalme ako o žánrovom pôdoryse básne (okrem piesne a sonetu). V žalmickom speve totiž žalmista artikuluje nielen svoju vieru, ale aj skúsenosť. Pre žalm je taktiež príznačné, že to nie je verbálna artistná forma, ktorá by bola abstrahovaná od sveta. Slová, obrazy a opisy v žalme sčasti referujú o veciach a udalostiach mimo básne, zo skúsenosti sveta⁷. Žalmista si so sebou nesie špecifické *Sitz im Leben* – zabývanie sa v živote⁸. Aj básne Janka Silana majú takéto kvality. Jeho spiritualita nie je „teoretická“, „dogmatická“, ale praktická, skúsenostná, preskúšaná v ohni dejinnej situácie. Jeho lyrický subjekt nie je poznačený modernou neurčitostou, ale svojou konkrétnou situovanosťou vo svete má bližšie k žalmom ako k modernej poézii. Konkrétne interpretovaná báseň *Nemajú zmyslu* je lamentom, žalospievom, v ktorom sa jednotlivec a národ nachádza v nebezpečenstve⁹. Kompozícia básne vybudovaná na veršovom a významovom paralelizme je rovnako žalmická (čo je identické so žánrom piesne). Iste, rytmicky je báseň zasadená v kultúrnom kontexte modernej poézie.

Nielen datovanie či zaradenie básne rukopisnej poézii z 50. rokov, ale aj jej sémantická štruktúra dosvedčujú, že zvolená sonetová báseň *Nemajú zmyslu* patrí k poézii vnútorného exilu Silana. Autor v nej vypovedá hodnotový súd nad spoločnosťou prvej polovice 50. rokov a dáva nazrieť do života človeka postihnutého perzekúciou (prenasledovaním, sledovaním). Báseň má teda svoju historickú, svedeckú výpovednú hodnotu. Slovenská literatúra nemá veľa takýchto dôkazov v tichej nepoddajnosti žijúcej tvorivej kontrakultúry (okrem Janka Silana napísal básne vnútorného exilu Ján Smrek; inak sú už známe iba básne autorov – exulantov,

7 BROYLES, C. C. *The Conflict of Faith and Experience in the Psalms*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1989, s. 17.

8 HERIBAN, J. *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1992, s. 1089.

9 HERIBAN, J. *Príručný lexikón biblických vied*, s. 1091 – 1092.

ktoré však neprenikli na pôdu domácej kultúry). Báseň je výrečná aj ako synekdocha poézie Janka Silana: bolo na nej možno ukázať základné vývinové tendencie a poetologické konštanty, ktoré autor originálne vytvoril v súbežníku spirituálnych a literárnych princípov.

Aj na začiatku druhej polovice 20. storočia je autorovým básnickým jazykom symbolizmus opierajúci sa o primárnu ľudskú skúsenosť. Napokon, zvolená báseň má aj svoju neprehliadnutelnú morálnu a duchovnú hodnotu, ktorú básnik vypovedá v kritike rozduchavania nenávisť v spoločnosti a v apeli na univerzálnu lásku ako osobnú i spoločenskú bázu vedúcu k zmysluplnému životu (a koncu).

Edita Príhodová

STROJOPIS NEPUBLIKOVANEJ SKLADBY BRÁNA¹ OD VOJTECHA MIHÁLIKA

Martin Navrátil

Niekedy na prelome septembra a októbra 1947 debutoval Vojtech Mihálik zbierkou intelektuálne vygradovanej spirituálnej poézie *Anjeli*, ktorá vzbudila veľký kritický ohlas. V závere toho istého roku, ešte v čase, keď tieto kritické reflexie poriadne neodozneli, ba boli ešte len na počiatku, poslal básnik postupne dva listy (28. novembra 1947, 17. decembra 1947)² inému básnikovi, redaktorovi časopisu *Verbum* a jeho poetickej edície *Lux*, Jankovi Silanovi. Zmieňuje sa v nich o akejsi nemenovanej zbierke, ktorú by mal záujem vydať vo *Verbume*. Mihálikove slová o „slúbenej zbierke“ a uisťovanie sa o tom, či s ňou rátajú vo svojom edičnom pláne, vzbudzujú dojem, akoby už medzi oboma básnikmi komunikácia na túto tému predtým prebehla.

Listy sa nachádzajú v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v zložke Janka Silana. V Mihálikovej zložke sa zase nachádzal strojepis neznamej zbierky či skôr skladby s názvom *Brána*.³ Pretože V. Mihálik zbierku v liste nepomenoval, nedá sa s nepochybnou istotou tvrdiť, že strojepis zbierky spomínanej V. Mihálikom v liste Jankovi Silanovi a strojepis skladby *Brána* sú totožné. Keďže však v druhom liste upozorňoval na priloženie strojopisu („Nuž, nech je tak či tak, posielam Vám strojepis zbierky v nádeji, že tento raz mi už láskavo odpoviete.“), keďže sa snáď strojepis dostal do Literárneho archívu spolu s listom a až tam bol pravdepodobne oddelený a keďže iný strojepis v súboroch materiálov nebol, dovoľujem si ich stotožniť.⁴

- 1 Štúdiá vyšla ako súčasť knižnej publikácie *Vojtech Mihálik: Brána* (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2018).
- 2 Korešpondencia MIHÁLIK, V. – SILAN, J. (28. 11. 1947). Slovenská národná knižnica, Literárny archív, sign. 210 G 18, 5/CH1); Korešpondencia MIHÁLIK, V. – SILAN, J. (17. 12. 1947). Slovenská národná knižnica, Literárny archív, sign. 210 G 18, 5/CH2). Dobové citácie v celom texte podliehajú pravopisnej aktualizácii (a opraveniu zjavných tlačových chýb).
- 3 MIHÁLIK, V. *Brána*. Slovenská národná knižnica, Literárny archív, sign. 181 CO 11.
- 4 Ďalej už pracujem s tým, že nájdený strojepis je ten, ktorý je spomínaný v liste. V opačnom prípade neviem, ku ktorému listu by bol strojepis priraditeľný. Ak by v liste Silanovi spomínaná zbierka nebola *Brána*, v hre sú ešte ďalšie komponované cykly, ktoré mal V. Mihálik v rukopisoch. Potom by však bolo potrebné odpovedať na otázky, kde sa avizovaný strojepis nachádza a komu a načo V. Mihálik posielal strojepis *Brány*.

V edícii Lux vyšli iba štyri zväzky,⁵ piaty, antológia modernej francúzskej poézie *Pramene*, vyjsť nestihol.⁶ Ak by aj Mihálikova skladba mala vyjsť, nebolo by to skôr ako v roku 1948. Momentálne nemáme k dispozícii žiaden doklad o reakcii Janka Silana na listy, a teda ani nevieme, či mal niekedy v úmysle zbierku vydať. Vieme však, že Janko Silan 4. apríla 1948 písal list⁷ vtedajšiemu povereníkovi pre školstvo a osvetu, básnikovi Ladislavovi Novomeskému, aby intervenoval v prospech nakladateľstva a časopisu, ktoré boli administratívnymi zákrokmi v podstate zlikvidované, a dovoľával sa u neho citu pre spravodlivosť. Nepochodil. Takže ak by aj Silan mal úmysel vydať ju, zrejme by to už nebolo možné.

V Mihálikových rukopisných zošitoch z rokov 1939 – 1950, v ktorých si chronologicky zaznačoval básne, text skladby *Brána* nenájdeme. Jej textotvorný proces však musel byť najneskôr 17. decembra ukončený. Hneď na prvý pohľad je však nápadnou črtou skladby rozličný veršový rozmer a rôznorodé usporiadanie strof, ktoré za sebou plynule nasledujú bez výraznejšieho predelu. Často dokonca v korpuse skladby možno rozoznať schému sonetu. Znalcovi Mihálikovej poézie budú niektoré verše dôverne známe. Po kolácii textu s jednotlivými Mihálikovými básňami zistíme, že básnik integroval do korpusu tejto rozsiahlej 342 veršovej poémy mnohé svoje samostatné básne, z ktorých väčšinu neskôr aj knižne publikoval.

Juxtapozícia jednotlivých básní neraz umožňuje pomerne ľahko rozoznať „švy“ medzi nimi. Tie sa V. Mihálik ani veľmi nepokúšal zahľadáť. Práve to zapričiniuje, že sa vedľa seba vyskytnú často rôzne strofické usporiadania (rôzne sonetové schémy, striedavý, združený a obkročný rým a ďalšie kombinácie) a rôzne veršové rozmery, prevažuje jambický spád, ale nachádzajú sa tu i krátke trochejské rýmované i nerýmované popevky a podobne. Skladbu zakončuje odčlenené konkluzívne dvojveršie, ktoré je zvýraznené verzálou („KAŽDÉMU DVÍHAM HLAVU A VY NETUŠÍTE, / ŽE SOM LEN BRÁNOU, ZA KTOROU SÚ ANJELI.“).

Niektoré pasáže textu sa nepodarilo identifikovať ako Mihálikove pôvodne samostatné básne. Tieto strofy boli pravdepodobne dopísané pre potrebu skladby a majú plniť funkciu akýchsi konektorov spájajúcich básne, medzi ktorými by bol inak prechod príliš „drsný“, nepripravený, málo motivovaný a málo logický. Tieto konektory sa majú teda postarať o scelenie textov do jednej skladby a o čo najplynulejšie posúvanie „príbehu“. Naratívnu postupnosť, sukcesívnosť dosahoval anaforickou („Potom som...“,

---

5 Zväzky vyšli v tomto poradí: Janko Silan: *Piesne zo Ždiaru* (1947); Ján Motulko: *V mimózach vietor* (1947); Ján Haranta: *V najkrajšej domovine* (1947); Janko Silan: *Úbohá duša na zemi* (1948).

6 Ešte v roku 1947 to bolo reklamované na obálkach kníh z edície Lux.

7 Pozri: List Janka Silana Lacovi Novomeskému. *Verbum. Časopis pre kresťanskú kultúru* V/4 (1994), s. 255 – 256.

„Aj ju som...“, „Pri tej plavbe...“ a podobne), ale aj kataforickou nadväznosťou („tak som si povedal:“, „nech teda povie spev:“, „a nádherne spieva splav:“ a podobne), čím zjemňoval prechod medzi strofami. Niekde túto zomknutosť textu posilňuje aj rekurenciou (napríklad v konektore 9 odkazuje na situáciu v úvode skladby). No isté segmentovanie výpovede skladby môže predsa len zabezpečovať rozvrhnutie textu na strany.

Básne zjavne neboli od začiatku zamýšľané ako súčasť takéhoto súvislého textu. Základom pre skladbu sú vlastne básne, ktoré pochádzajú z dvoch „ohnísk“. Prvým ohniskom je skupina jedenástich básní z obdobia od 1. októbra 1944 do 13. januára 1945. Ich zvláštnosťou je, že tvorili (až na jednu výnimku a to báseň *Fragment*) cyklus *Zadumaní* zo zbierky *Ruža*,⁸ ktorý tematizoval tragédiu septimánky chorej na tuberkulózu, prechodom od „slastného zadumania“ v predtuche skorého príchodu *Smrti* až k večnému zadumaniu. Aj preto sú si skladba *Brána* a cyklus *Zadumaní* také blízke. Druhým ohniskom je sedem básní z 10. marca 1947 až 13. apríla 1947, ktoré priamo nenadväzovali na cyklus *Zadumaní*. Obe ohniská nie sú v skladbe prísne oddelené, ale prepletajú sa. Devätnástou básňou je báseň *Želanie* z 8. februára 1946, ktorá stojí pomimo oboch týchto ohnísk. V. Mihálik sa zrejme dlhodobo zaoberal tematikou, ktorú prvýkrát stvárnil v cykle *Zadumaní*, neskôr ju rozvíjal v ďalších básňach, čo ho napokon doviedlo k skomponovaniu tejto poémy.

Relatívne časové atribúovanie skladby identifikovaním jednotlivých básní (od 1. októbra 1944 do 13. apríla 1947), včlenených do jej korpusu, a ich vzniku nehovorí proti prisúdeniu skladby *Brána* k spomínaným listom. Žiadna z básní strojopisu *Brány* nebola napísaná po 28. novembri 1947 (keď v prvom liste V. Mihálik oznamoval, že je skladba hotová), čo by tento strojopis diskvalifikovalo ako strojopis avizovaný v liste.⁹ Uvádžanie básní do celku vytvorením konektorov sa mohlo diať priebežne už počas písania básní, ale ukončené mohlo byť až niekedy po dohotovení všetkých básní¹⁰ v čase medzi 13. aprílom a 28. novembrom 1947. Je teda možné a pravdepodobné, že práve tento strojopis bol v zásielke so sprievodným, druhým listom zo 17. decembra 1947.

V skladbe sú vkomponované časti alebo celé texty devätnástich pôvodných básní. V niekoľkých prípadoch V. Mihálik buď z celej básne vyradil

---

8 Zbierka *Ruža* je dodnes nepublikovaná a V. Mihálik sa s ňou umiestnil v súbehu nakladateľstva *Tranoscius* podľa novinovej správy uverejnenej 7. decembra 1946 v denníku *Čas* na 2. mieste. Pozri: Výsledok literárneho súbehu nakladateľstva *Tranoscius*. *Čas* 3/275 (7. 12. 1946), s. 4.

9 Je, samozrejme, možné, že napriek ohláseniu dokončenia skladby (28. november) do jej autor ešte do odoslania (17. december) zasahoval.

10 Do úvahy prichádza aj málo pravdepodobná možnosť, že V. Mihálik niektoré pasáže písané výhradne pre skladbu vyčlenil až následne na samostatné básne a dodatočne im pridelil názov.

„len“ nejakú časť, alebo, naopak, „len“ nejakú časť použil, azda aj preto, aby zbytočne nehromadil podobné motívy a „nerozriedoval“ koncentráciu textu. Zväčša však použil celú báseň. A hoci niektoré básne pre potreby skladby prepracovával, zmeny neboli také významné, aby bolo problematické určiť, ktoré básne a strofy boli predobrazmi pre zodpovedajúce pasáže v skladbe.¹¹ Keďže skladba *Brána* (podobne ako aj predchádzajúci cyklus *Zadumaní*) zostala nepublikovaná, V. Mihálik jednotlivé básne, ktoré ju tvorili, zaradil s odstupom času (niekedy pod zmeneným názvom alebo radikálne prepracované) do iných zbierok či výberov.¹²

Nasledujúca schéma zobrazuje, z ktorých identifikovaných básní a v akom rozsahu sa *Brána* skladala:

PRAVDA (*Neotvárajte okno, keď aj vydám hlas*), 24. február 1947, porov. *Básne 1* (1986), s. 38¹³

EXKLUZÍVNA (*Sedeli sme tam šiesti na estráde*), 1. október 1944, porov. *Mlčanie, Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 14

Konektor 1 (*Potom som spal, čo ja viem, niekde na stráni*; jedna štvorveršová strofa)

MLČANIE (*Vietor sa smial a listy nižšie padlé*), 9. november 1944, porov. *Rodisko* (1996), s. 74

Konektor 2 (*Potom som dvanásť dní sa túlal opilý*; jedna štvorveršová strofa)

KÚPEL (*Ach, bol som v pekle, plamene som zrel*; tretia a štvrtá strofa básne vylúčené), 26. – 27. marec 1947

Konektor 3 (*Skúsil som teda, ako často zobe*; jedna päťveršová strofa)

-
- 11 Mohlo by myliť, že napríklad jeden z konektorov dorobil aj s refrénom v intenciách básne *Ako vlastne mizla*. Ojedinelý je aj konektor 5, ktorý tvorí sonetová forma, ale dosiaľ sa ho (alebo jeho variantné, geneticky súvisiace znenie) nepodarilo stotožniť so žiadnou Mihálikovou básňou.
  - 12 Viac o tom pozri napr.: NAVRÁTIL, M. K dvom variantom básne Vojtecha Mihálika Katarzis. *Litikon* 1/2 (2016), s. 198 – 200.
  - 13 Informácie sú uvedené v poradí: Názov básne v rukopise (respektíve konektor s číslom); v zátvorke je prvý verš označenej časti; ak báseň do skladby autor nevkomponoval celú, v zátvorke je uvedený po bodkočiarku aj rozsah vkomponovaných častí (pri konektoroch celkový rozsah); dátum vzniku básne; ak bola báseň publikovaná, je tu uvedený prameň (kniha a strana, respektíve bibliografická poznámka časopisecky publikovanej básne), v ktorom možno nájsť jeden z jej variantov – niekedy výrazne prepracovaný – na porovnanie: MIHÁLIK, V. *Sonety pre tvoju samotu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1966; MIHÁLIK, V. *Básne 1*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1986; MIHÁLIK, V. *Rodisko*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1996.

ZISK (*Z tejto noci už nevyžmýkam vína*), 12. – 13. apríl 1947

Konektor 4 (*Aj ju som videl, ale moje slová; jedna štvorveršová strofa*)

SAMA (*Predsa sa díva do vlín. Vydržala*), 14. november 1944, porov. *Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 17

Konektor 5 (*Potom jej dlho nebolo a ja som pil; sonet*)

VÁHY (*Chcem platiť daň jej šťastiu; štyri verše z básne v novom poradí*), 13. – 15. marec 1947

ĎALEKÝ PLAČ (*Ach, ohnivý ty nebo*), 10. marec 1947, porov. *Básne 1* (1986), s. 39

SPLN (*Už ani nečuť dážd, už temná noc je; bez záverečného odčleneného verša*), 23. marec 1947, porov. *Pokušenie, Básne 1* (1986), s. 40

CHVÍLA (*Zázrak, čuj, kolké zvony*), 15. marec 1947

AKO VLASTNE MIZLA (*Ona vlastne neplakala*), 1. január 1945, porov. *Básne 1* (1986), s. 17

Konektor 6 (*Aj vtedy sa ešte smiala; jedna štvorveršová strofa*)

SPIACA (*Teraz v jej lupňoch mlčí krásna vôňa*), 3. január 1945, porov. *Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 20

MELANCHOLICKÁ (*Vtedy sa žitá vlnili a z vrškov*), 5. január 1945, porov. *Pohreb, Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 21

KATARZIS (*A predsa nielo zúfania*), 8. január 1945, porov. *Chvíla, Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 22

Konektor 7 (*Teraz by zaznieť mal už triumfálny spev; jedna štvorveršová strofa*)

HORIACE OKNO (*Ak mi aj triašku z takej hrôzy vyčaria; 1. strofa*), 29. marec 1947, porov. *Verbum 1/1947*, s. 20 – 21

ŽELANIE (*Aj v letných dňoch, tak presne na poludnie*), 8. február 1946, porov. *Nová práca 2/1946*, s. 108

Konektor 8 (*Tak som si vravel, mysliac na ňu; jedna štvorveršová strofa*)

FRAGMENT (*Potom som vyplával, kde moja hviezda mizne*), 9. november 1944, porov. *Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 16

Konektor 9 (*Pri tej plavbe som stretol onú štvorku; dve štvorveršové strofy*)

KRUH (*Z kešene úzkosti*), 11. január 1945

ĽUBIACI TRATÍ ZRAK (*Odvtedy čakával som, kým sa otvoria*; prvé tri strofy, záverečné dve vynechané), 12. január 1945, porov. *Básne 1* (1986), s. 18

Konektor 10 (*Tu v mojom srdci krásna ruža spala*;
jedna štvorveršová strofa)

PRIZNANIE (*Niž neruší ju v spánku, takže v každej chvílke*; prvá strofa),
13. január 1945, porov. *Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 23

Konektor 11 (*Ó, smrť, ty nádherná, ó, bor sa s mojím smútkom*;
jedna štvorveršová strofa)

PRIZNANIE (*Ty si jej hlávku dvíhala a my sme skryté*; záverečná strofa,
tu rozdelená na dve dvojveršia), 13. január 1945, porov. *Sonety pre tvoju samotu* (1966), s. 23

Prirodzene, vstupom takýchto mikročastí do makrokontextu skladby sa rozpochyboval textotvorný proces aj vo vnútri jednotlivých básní. Tie kvôli zapojeniu do textu skladby neboli radikálne prerábané, ale Mihálikovou snahou bolo štylisticky upraviť text, lepšie ho zomknúť a zvýrazniť niektoré motívy jeho kompozície. Okrem štylistického variovania (napríklad zmena „v jednom rade“ na „na estráde“, zmena „scvrkala sa“ na „tratila sa“, „Chvela sa v tvári slastne zadumaná“ na „Len občas dvíhla zrak tak zadumaná“ a podobne) sa v procese tvorby skladby vyskytli aj zmeny so závažnejším kompozičným zámerom, o ktorých ešte bude reč.

Takto skomponovaná skladba nadväzovala na cyklus *Zadumaní*, ale posúvala ho aj do nových polôh. Väčší dôraz sa tu kladie na prežívanie tejto existenciálnej situácie lyrickým subjektom. V epilógu sa lyrický subjekt štylizuje do pozície rozporného rozprávača príbehu, outsidera a rebela, vykupovaného Božou milosťou. Rozpory sú naznačené v opozíciách pýcha – pokora, bedár – boháč, pýcha bedára – pokora boháča, ľubiť nevie – nemilujú ho, ale sú vyjadrené aj v symetrii dvoch strof.

O chvíľu na scénu vstupuje „*deva spanilá*“, ktorá ochorela na tuberkulózu („že ju žerú tuberkulózne bacily“).¹⁴ Poznanie devinej choroby prináša nové napätie a začínajú sa tu problematizovať vzťahy lyrického subjektu, ktorý sa nevie vyrovnáť s jej umieraním, k deve, k utrpeniu, k nebu a peklu a napokon voči sebe samému a svojej nehodnosti. Lyrický hrdina cez vzájomnú blízkosť zúčastnene sprevádza osudy chorej dievčiny, ktorá je v predtuche smrti zadumaná. Pociťuje voči deve neurčitý romantický cit a ona sa celkom „mihálikovsky“ stáva jeho anjelom. Ne-

---

14 Päťica chlapov (vrátane lyrického subjektu) vo veršoch *Zadumaných* predstavovala alegorické muky dievčata – *Zvon, Smiech, Kašeľ, Plač a Zánik*, no tu sú len bližšie neidentifikovanými mužmi (chlapcami).

dlho po debute *Anjeli* teda V. Mihálik organicky pokračoval v rozvíjaní anjelskej tematiky.

Ona hrdinsky vytrvala a obstála v skúškach, ale jemu jej utrpenie spôsobuje veľkú bolesť, a tak musí viesť „*neúmerný boj*“ s peklom o seba a o svoju dušu. Je to však zároveň bláznivá snová imaginácia („Skúsil som teda, ako často zobe / mi srdce sen a kvapka žiaľ“), ktorá sa podobá *Bláznivej vizite z Anjelov*. Výrazne tu vystupuje do popredia expresívna lexika (napr. lebka sprostá, vyškľbnúť, bláznivý, šprihať, logať, smrad, plesne mláky atď.), ktorá sa stala trvalou charakteristikou Mihálikovho básnického slovníka. V. Mihálik vytváral vízie utrpenia podobné tým z *Anjelov*:

*„potápali sa v čiernom močiari,
logali v křčoch smrad a plesne mláky,
ohavný oheň šiel im po tvári
a mrzké blato zalievalo zraky“.*

Lyrický subjekt sa potom utápal v žiali („po všetkých krčmách sčítaval som fľaše“) a sám sa priradil k deklasovaným, keď sa vymedzil voči „svedkom tých mrzkých chvíľ“, ktorých pohľady nenávidel. Hlásí sa k mŕtvej deve, ktorú nikto nemal rád. A nie je to len gesto súcitu, ale gesto, ktorým sa pridružoval k vydedencom spoločnosti, nepovšimnutým a bedárom. Tento postoj V. Mihálik neraz zaujímal aj iných v básňach, ktoré práve v tom čase písal (*Bláženstvo bezprístrešných, Hazardér, Horiace okno, Modlitba k svätému lotrovi* a tak ďalej).

Ich spoločný osud štylizuje ako „... márnny spev princa / a zakliatej panny vzlyk“. A nájdeme tu aj obraz, ako môže anjel pomôcť človeku prekonať utrpenie v zápase o dušu:

*„ale som vyhral neúmerný boj,
ju očistil a v sláve vykúpil ju,
keď som ťa v nebi zazrel, anjel môj,
z tmy svojho srdca, z krvi slz a žialu“.*

Ale utrpenie a hrôza sú neodbytné a ešte sa vracajú. S devinou smrťou sa premieňa tiež príroda, ktorá po predchádzajúcom búrení sa prináša vyrovnanie a upokojenie. Lyrický subjekt sa k nej dôverčivo utieka v intenciách františkánskej lásky („tu nebolo by sa čo sestry Smrti báť“) či ďalšieho oslavovateľa prírody Francisa Jammesa. Zmieril sa s jej smrťou a sám je pripravený prijať ju.

Pri komponovaní skladby a pri prerábaní textov bolo Mihálikovým zámerom do istej miery tiež vyostriť protiklady medzi deviným hrdinstvom a nehodnosťou lyrického subjektu, respektíve päťice chlapov. A tak pôvod-

ný rukopisný verš „Päť chlapov. Jedna deva unylá“ mení na „Päť chlapov zlych a deva spanilá“, pričom sám má len „lebkú sprostú“ (konektor 1). V skladbe vystupuje do popredia aj akási chuligánska črta lyrického subjektu, keď sa poukazuje na jeho opitosť (konektor 9; v konektore 2 sa síce v presahu dozvedáme, že opitosť je zapríčinená zúfalstvom, ale umiestnenie prídavného mena „opilý“ do rýmovej pozície nie je náhodné). Zmena „Neviem, prečo som zastal pri nej“ na „Keďže len pri včerajšom víne“ mohla byť okrem toho motivovaná aj snahou o rým (na rozdiel od asonancie). A napokon bola jeho nehodnosť taká veľká, že si vyčítal svoje prežitie a jej smrť: „... Hej, ja som žil, / keď ona umierala...“ (konektor 5). Súviselo to zrejme aj s Mihálikovým flagelantským sklonom, o ktorom hovoril Július Pašteka: „Klonil sa viac k sebaobviňovaniu než k sebaoposväčovaniu.“¹⁵ Na viacerých miestach skladby sa objavujú dorobené slová „oheň“ či „horiet“ (konektor 3 a 11), preštylizovaný text z „Vreli oblak, tieň a skala, / jak sa slnka púšťali“ na „Číry oheň do záskalia / prsty slnka púšťali“ a vlasy diablov, pôvodne „brčkavé a ryšavé“, sú v skladbe už „horúce a ryšavé“. Týmito krokmi autor len umocňoval efekt hrôzy z pekelných múk.

Skladba sa nesie v lyrickej nálade melanchólie z neodvratnej smrti, osamotení v chorobe a zmierovania sa so smrťou. Lenže tá je prekonávaná kresťanským vedomím, že „nieto smrti. Je iba narodenie“. *Kruh* (tak sa pôvodne volá jedna z vkomponovaných básní) sa uzatvára vo večnosti, mŕtva deva spočinula v Bohu a jeho láske, osud sa naplňa a nič už nebolí. Možno ju však aj potom „silanovsky“ cítiť a vidieť vnútorným zrakom (fragment básne nazvanej *Lúbiaci tratí zrak*) a takým spôsobom si ju hocikedy sprítomniť. Napokon v prehovore Smrti dospieva k úlave, pretože – ako zaznieva v poslednom dvojverší, zvýraznenom verzálou špeciálne pre skladbu – nie je viac ako „BRÁNOU, ZA KTOROU SÚ ANJELI“.

Sú tu silné rilkeovské motívy (napokon aj explicitne priznané – „Tu leží a jej tvár je – ako vraví Rilke – / hosťovská izba, z ktorej hosť už odišiel“),¹⁶ ktoré boli v tom čase v našej poézii živo prítomné,¹⁷ napríklad neschopnosť zachytiť slovami skutočnosť, respektíve nedostatočnosť slov, často tematizovaná najmä raným V. Mihálikom. Ale anjelov v Rilkeho poňatí V. Mihálik od prvých momentov posúva do kresťanskej roviny. Pre vyvrcholenie skladby *Brána* (aj cyklu *Zadumaní*) je príznačný paradoxne oslavný tón Rilkeho posmrtných elégií, ba viac – nádej vo večný život Silanovej elegickej skladby *Slávme to spoločne* (1941). Veď Silanovu poéziu v tom

15 PAŠTEKA, J. *Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny*. Bratislava: Lúč, 2002, s. 363.

16 Už v Mihálikových rukopisoch boli dva preklady Rilkeho básni: *Večera* (1. február 1944) a *Posledný* (10. február 1944).

17 Pozri: STRMEŇ, K. Rilkeho kult u nás. *Kultúra* 15/2 (1943), s. 57 – 60. Zároveň už v tom čase bolo u nás veľké množstvo prekladateľov Rilkeho diela práve z prostredia katolíckej moderny – Ladislav Hanus, Janko Silan, Mikuláš Šprinc, Karol Strmeň.

čase V. Mihálik vysoko hodnotil, dokonca jeho zbierke *Piesne zo Ždiaru* vo vtedajšej slovenskej poézii pripisoval primát: „Básnická zbierka ‚Piesne zo Ždiaru‘ je nepochybne najlepšou zbierkou poézie, ktorá u nás po oslobodení vyšla.“¹⁸

V. Mihálik touto skladbou nadväzoval aj na Silanove básne, ktorými reflektoval bolestivé osudy blížnych (napríklad báseň o kňaznej Otílii RAZ ŠIEL SOM PARKOM BEZ CIEĽA z *Piesní z Javoriny*), ale zároveň rozvíjal „anjelskú“ tematiku svojho debutu. Ak by nebolo dramatickej zmeny politických pomerov v roku 1948, zrejme by pokračoval aj v rozvíjaní spirituálnych tém. To sa síce už nedozvieme, ale skladba *Brána* aspoň dopĺňa ďalšie „biele miesto“ v tvorbe V. Mihálika.

Martin Navrátil

---

18 (sic). Silanova náboženská a nacionálna poézia. *Čas* 4/ 113 (18. 5. 1947), s. 8.

VÍLA A MODRÉ SVETLO

Vladimír Štefanič

„Drž sa ma pevne,“ zakričala hviezda a víla, maličká ako kvapka rosy, sa krehkými ručičkami pritisla ku svojej žiarivej kamarátke.

„Bude to bolieť?“ opýtala sa priesračná víla ustráchané.

„Bolieť?“ rozosmiala sa trblietavá hviezdička. „Bude to tá najkrajšia cesta, akú si môžeš želať.“

„Verím ti,“ pošepla víla spokojne a privrela roztrasené viečka.

Nebojácna hviezdička sa postavila na okraj pokojného obláčika a pozrela sa dolu. Boli tak vysoko, že aj tie najvyššie kopce pod nimi vyzerali ako maličké mravčky. Dokonca aj širokánske lesy, lúky, doliny i mestá sa z vysokánskej oblohy javili iba ako maličké bodky na klobúčiku muchotrávky.

Každá hviezda žije pre tento okamih – aby raz mohla skočiť dolu. Aby ju na tmavej oblohe zbadalo nejaké dieťa a aby si to dieťa potom niečo zázračné želalo. Neexistuje na nebi hviezda, čo by nebola stvorená práve pre jedného človeka na zemi. A nielen pre človeka, ale aj pre jeho vílu. Každý muž, žena či dieťa na zemi majú svoju hviezdu a rovnako s ňou vílu, ktorú hviezdička opatruje dovtedy, kým ju ľudia nepotrebujú, kým človek nepotrebuje zázrak. A práve vtedy padajú hviezdy z oblohy. Na chvoste im visia nedočakavé víly, ktoré prichádzajú k ľuďom, aby im pomohli, keď sú slabí, unavení, smutní alebo bezradní.

„Ideme?“ opýtala sa hviezdička svojej víly.

„Poďme,“ súhlasila mysliac na dieťa, pre ktoré nesie zázrak, „aby nás uvidelo, aby sme na zem nepadali zbytočne.“

„Nič nie je zbytočné,“ pošepla hviezdička a skočila do tmy.

Hviezda pri dopade na zem zhasína. Úplne. Zomiera skôr, než sa dotkne zeme. Zhorí. Ale hviezdičky sa neboja, lebo vedia, že práve preto žijú. Víla, keďže je mäkučká ako rosa, dopadne na zem bez toho, aby sa obúchala alebo zranila. Nezáleží na tom, či padne do trávy, do koruny stromov, či na skalú alebo na zaprášenú cestu. Nebolí ju to. Ale ak ju do rána nenájde človek, ktorému patrí, víla vyschne. Bolo by smutné, ak by hviezda zhorela zbytočne a víla zbytočne vyschla. Škoda života, čo neprináša zázrak.

Zem sa k ním pomaly približovala. „Len, aby ma uvidel, len aby ma našiel,“ opakovala si dookola víla. „Len nech ma uvidí, len nech si ma nájde, aby sa mu splnilo, čo si želá, aby som mu mohla ukázať zázrak.“ Maličké

kopce sa pod nimi rýchlo menili na strašidelných obrov. Polia a jazerá, čo spočiatku vyzerali ako bodky na muchotrávke, im pred očami rástli do šírky, akoby sa na ne dívali cez zväčšovacie sklo.

„Už tam skoro budeme!“ výskala rozradostene hviezda. „Cítim, ako moje svetlo hasne. Až z toho celá horím!“ Víla vedela, čo to znamená. Nesmútila však, lebo vedela, že jej priateľka žije práve pre túto chvíľu. Veď aj ona do rána vyschne, keďže aj ona dosiaľ žila len pre túto chvíľu. Dúfala však, že hviezdička nezhorí a ona nevyschne zbytočne a že si ich dieťa nájde. Hviezdička náhle zhasla. Víla sa jej ani nestihla poďakovať za cestu, keď jej priateľka zhorela – jej dlhý a žiarivý chvost sa rozplynul na nočnej oblohe. A ona padala hlbšie a hlbšie na zem už len sama. Zachytila sa o okraj pňa v záhrade pred domom. „Som tu správne?“ hýtala nedočkavo. „Ak je dieťa doma, len nech vykukne cez okno. Nemusí ísť ani von, len nech je za oknom!“ Vyškriabala sa na vrchol pňa a zadívala sa smerom k obloku. Spoza skla ju pozorovali dve detské oči. Aspoň si to myslela, hoci vedela, že človek vidí iba svoju hviezdu, keď padá na zem, ale nikdy nie vílu.

„Je tam, je to on!“ vykrikla a pomyslela na svoju priateľku hviezdičku, čo nezhorela zbytočne. Mala pravdu, nič nie je zbytočné. Privrela oči, nádýchla sa a potichu zopakovala detské želanie, pre ktoré tak dlho padala z oblohy: *Nech sa mi len otec vráti*. A vtedy na bledočervenom pni preskočila maličká modrá iskra a víla sa ako kvapka rannej rosy rozliala na hladkom povrchu starého pňa.

Na dvere nevysokého tehlového domu ktosi mocne zabúchal. Chlapec chytro zletel dole točitým schodiskom, akoby vedel, že to maličké modré svetielko, čo zaiskrilo u nich v záhrade, patrilo zázračnej víle – tej, čo padá na zem s hviezdičkou, aby plnili naše najtajnejšie želania. Aby sme nikdy nezabudli, že zázraky existujú. Chlapec otvoril dvere, spoza ktorých sa ho dotkli dve mocné ramená.

„Otec!“ vykrikol chlapec a hodil sa mu okolo krku. Víla to ešte začula. Usmiala sa a privrela viečka pred dlhým spánkom.

RECENZIE

Veľký dar (Gifted). Dráma.

USA 2017, 101 min.

Réžia: Marc Webb

Scenár: Tom Flynn

Prvý školský deň býva pre deti stresujúci. Ak však máte sedem rokov a zvláštne nadanie na matematiku, môže sa ľahko stať, že už na začiatku vytŕčate z davu – presne ako Mary Adlerová. Po smrti jej matky, nadanej matematicky Diane, ktorá celý život zasvätila matematike a riešeniu Navier-Stokes problému, sa jej výchovy ujíma strýko Frank. Ten sa však rozhodne, že Mary si zaslúži normálne detstvo a normálnu školu. Keď sa skutočne potvrdí, že Mary zdedila špeciálne nadanie po matke, riaditeľka upovedomí babičku – rovnako matematicku, ktorá je presvedčená, že Mary potrebuje súkromných učiteľov, aby dokončila matkinu prácu.

A tu sa začína boj – boj medzi Frankom a Evelyn, boj o to, čo je pre Mary najlepšie. Bežná alebo súkromná škola? Skauting alebo hodiny matematiky na vysokej škole? Život v Massachusetts alebo na Floride? Mary absolvuje návštevu psychologičky, ktorá má dať súdu vyjadrenie. Ona sama pomenuje, s kým chce žiť,

veľmi jasne. „Chcem žiť s Frankom.“ „Ale prečo?“ pýta sa psychologička. „On ma chcel ešte vtedy, keď som nebola nadaná.“

Hoci možno spočiatku Frank pôsobí ako lahtikár, rýchlo diváka presvedča, že svoju neter miluje. Rozhovory o Bohu a zmysle života na pláži či pri západe slnka sú emotívne, no tak krásne pravdivé a úprimné, že si jednoducho musia získať každého. Typicky rodičovské scény, keď Frank stúpi na lego a skáče od bolesti, iste vyčaria úsmev na tvári nejedného rodiča. Príbehom sa niekde v pozadí tiahne aj potencionálny ľubostný príbeh – učiteľka Bonnie strávi u Franka jednu noc a ráno sa – prekvapivo – stretne s Mary. Vzťah medzi Bonnie a Frankom sa postupne vyvíja, no my ho sledujeme len v náznakoch, pretože skutočné ťažisko deja je na Mary. Čo je teda najlepšie pre sedemročné geniálne dievčatko?

Ukazuje sa, že Mary chápe viac ako jej rovesníci. V autobuse sa zastane mladšieho spolužiaka a neskôr za to znáša v triede dôsledky. Postupne však nadobúda potrebné sociálne zručnosti a nachádza si prvých kamarátov. Keď však zistí, že jej biologický otec bol v meste a neprejavil o ňu ani

štipku záujmu, prežíva dovtedy nepoznanú bolesť z odmietnutia. Frank na to reaguje atypicky – berie Mary spolu s jej najlepšou priateľkou Robertou (ktorá má, mimochodom, niečo po štyridsiatke a je to jej černošská susedka) do nemocnice. Po únavnom čakaní prichádza moment, na ktorý čakali. Narodí sa dieťa a oni z dialky pozorujú radosť. „Takto to vyzeralo, keď si sa narodila ty,“ hovorí Frank. „Toto je šťastie?“ pýta sa Mary. „A kto vyšiel von, keď som sa narodila, aby to oznámil ostatným?“ „Predsa ja,“ úprimne klame Frank. Mary sa v očiach zjaví pocit nevýslovného šťastia a pridáva sa k nadšeným príbuzným novonarodeného neznámeho dieťaťa.

Marc Evans a McKenna Grace tvoria netypickú, no pritom vzájomne sa dopĺňajúcu dvojicu. Film svojou jednoduchosťou a priamočiarosťou poteší aj náročnejšieho diváka. O emóciami nabitú scénu nie je núdza, no nechýbajú tu ani fragmenty obyčajného života. Príbeh zároveň otvára otázku výnimočných detí a hľadá návod na to, ako k deťom so špeciálnym nadaním pristupovať. Je obzvlášť potrebný v dobe, keď drvivá produkcia hollywoodskej produkcie prináša diskriminačné či LGBTI témy a apeluje na neštandardné modely rodiny. Áno, vo filme je hlavným hrdinom „neštandardná“ rodina, no tá rodina žije „nadštandardné“ vzťahy.

Film je vhodný na premietanie v školách, komunitách či rodinách a je plný otázok, o ktorých možno po

jeho skončení diskutovať. Je dostupný aj s českým dabingom. Film nie je nadržaný podľa skutočného príbehu.

Alžbeta Hrušovská

ACCATOLI, Luigi — DUPONT, Jacques OCart. *Boh chce s nami tancovať*. Dobrá kniha, 2014.

Boh chce s nami tancovať. Názov, ktorý ma už pred rokmi vyprovokoval a donútil danú knižku kúpiť. Boh chce tancovať? A so mnou? To je teda niečo!

Hoci môže znieť názov na prvý pohľad lacno s cieľom zaujať čitateľa (presne ako zaujal mňa), jej hĺbka a posolstvo sú nesmierne. Nebolo ťažké, aby sa vyšplhala na horné priečky môjho čitateľského rebríčka.

Je známe, že knihy, ktoré sú písané formou rozhovoru, patria medzi obľúbené. Lahko a rýchlo sa čítajú a ak je kvalitný respondent i novinár, ponúkajú nielen príjemný oddych, ale aj zamyslenie a vskutku „zatiahnutie na hĺbinu“.

To rozhodne platí o dvojici, ktorá stojí za touto knihou. Luigi Accatoli, redaktor talianskeho denníka Corriere della Serra, a otec Jacques Dupont OCart, prior kartuziánskeho kláštora Serra San Bruno, strávili spolu tri dni v inšpiratívnom a hlbokom rozhovore, ktorý následne predstavili čitateľom.

Accatoli ako novinár, muž slova, prechádza vo svojich otázkach širokým spektrom otázok a vovádza nás akoby sondou do života kartuzián-

skeho mnícha. Mnícha, ktorý nie je uzatvorený pred svetom, ale slúži mu modlitbou zo svojej samoty.

Otec Jacques hovorí, že „mních predstavuje Krista na kríži“. Zároveň definuje mnícha ako toho, ktorý sa „usiluje zmeniť vlastný pohľad, preniesť skrze Kristove oči, iný pohľad na Boha, svet a samého seba. Uchopuje Jedného a necháva sa ním uchopiť, odmietajúc nasledovať to, čo je mnohé a čo sa mení.“

Delí sa s novinárom i nami o svojej skúsenosti s púšťou, kde „ideme preto, aby sme nasledovali Učiteľa. Púšť je miesto bez ciest, no paradoxne práve cez ňu prechádza onen jediný chodník, po ktorom musí kráčať ten, kto hľadá Pána.“ Ako sám hovorí, samota nie je cieľom a dobrá je len tá samota, ktorá je „samotou lásky“.

Práve púšť sa stáva miestom, kde nás Boh volá, kde nás chce zväzdať a prihovárať sa nášmu srdcu. Miestom, kde chce s nami tancovať. Ale nie je trvalým miestom ani cieľom, len miestom prechodu.

No táto kniha nie je len o mníchoch a ich živote, nie je v žiadnom prípade vyčlenená len pre zasvätených. Mnoho podnetov pre svoj každodenný život (viery) si v nej nájde každý. Hovorí o tom, akým darom je plač, že Božie ticho a neprítomnosť sú jeden zo spôsobov jeho tajomnej prítomnosti. Učí, ako sa stať človekom kontemplácie a vidieť očami srdca, aké dôležité miesto má prijatie vlastnej slabosti v našom živote, inšpiruje k odovzdanosti. Veľa sa venuje

o modlitbe, ktorá je „okno, cez ktoré sa môžeme pozeráť na Boha“. Hovorí o utrpení a problémoch a ceste, ako ich presunúť z centra svojich myšlienok a vložiť do Božích rúk, o Božej vôli, ktorá je napísaná v našom vlastnom srdci.

Napokon: „Paradoxné je v zásade celé kresťanstvo. Milosť tam, kde je hriech, sila v slabosti, život v smrti. Ak neprijmeme paradox, nepochopíme nič. Paradox nemožno vysvetliť, lebo v tej chvíli by prestal byť paradoxom.“

Knih, ktorá pozýva do tanca s Bohom. Lebo „v Božom náručí je život tancom“. Prijmete pozvanie od samého Ježiša?

Zuzana Vandáková

DREHER, Rod. *Benediktova volba.*

Stratégia pre kresťanov v postkresťanskom svete. Bratislava: Postoj, 2017.

Môj príbeh s knihou *Benediktova volba* sa začal zrejme už pred jej vydaním na Slovensku, keď som čítal aj „prežúval“ poľský preklad jednej veľmi vzácnej knihy. Práve ona sa mi vynorila v pamäti ako „stratégia“ voči stratégii bestselleru. Možno som jediný, na koho už prvé stránky Dreherovho štýlu stratégie pre kresťanov v postkresťanskom svete doslova privodili akýsi zvláštny stav. Nevedel som ho hneď na začiatku pomenovať, ale čím ďalej som čítal a namáhal sa, vnímal som akoby „hmlu“, vytrhnutie kontextu praktickej viery a rozumu. Zároveň sa prebúdzala ochota udržať si srdce bez paniky a skratiek na život. To, o čom píše autor a o čom hovoria jeho analýzy vedúce k radikálnosti, mi ho nechtiac ukazovali ako človeka, ktorý prekrýva kompiláciami vlastnoručných postupov pre problémy sveta v štýle „chlapi, poďme na to!“. Niečo, o čom vôbec nepíše.

Nechcem mu uprieť urputnú snahu aj húževnatosť, s ktorou knihu tvoril a písal – napísaná je pre mnohých naozaj pútavo až presvedčivo. Jeho zručnosť pera a argumenty mi napriek presvedčivosti faktov neustále tlačili pred uši môjho srdca celkom iný typ ľudského srdca. Je to typ, ktorý si neuvedomuje, alebo odmieta, strach ako esenciu kresťanskej chuti žiť Život. Pri jeho konštatovaní problému chce ponúknuť vo svojej stratégii čosi ako odvahu. Tú však potrebuje len človek, ktorý sa bojí, ktorý má strach. Teda to, o čom nepíše, je implicitne stav strachu – prestrašenia, ktorý si zaslúži tiež pozornosť a poctivosť: prečo sa objavil a odkiaľ prišiel. Nielen tzv. kríza je problémom, ale aj strach či obava z budúcnosti. Nemožno riešiť jedno bez druhého. No a riešením je pozrieť sa nielen na zmysel novej stratégie, ale aj na to, čo spôsobuje jej prípadnú potrebu. Ak sa aj mýlim v čítaní vnútorného postoja a zrelosti autora, predsa len sa odvážim odkryť jeho možnú tvár pomocou krátkeho diskurzu Hansa Urs Von Balthasara, ktorého knihu som v úvode spomenul.

Najprv ponúknem text, ktorý ma preniesol celou uvádzanou knihou. V ďalších častiach predostriem rozvinutie niektorých asociácií, ktoré som hneď na začiatku pod nadpisom orámcoval. V závere ponúknem nie schválenie, ani odsúdenie tejto obľúbenej knihy, ale spôsob, akým sa človek ako autentický kresťan predsa len môže odovzdať bez strachu – dobrému strachu. Nielen z benedikťínskeho pohľadu je to cesta k všednej svätosti, bez veľkých pocitov z radikálnych rozhodnutí.

Postavme si teda základ na jednom vzácnom fragmente:

„Božie slovo nepozná ničो také ako strach zo strachu. Ono vchádza tou istou mocou ako všetko, čo formuje človeka ako človeka (a my ho predsa spoznáваме len v situácii úpadku a konečného vykúpenia). Podobne ako utrpenie a smrť, rovnako ani strach nie je pre Božie slovo ničím zahanbujúcim.“¹

Prvá zásada. Kresťanstvo chce a môže vystrojiť človeka proti strachu, ktorého zdrojom je hriech, natoľko, nakoľko sa otvorí pre spásu a jej podmienky: v prípade tohto strachu ho obdarúva zbavením strachu z kontaktu s Bohom – vierou, láskou aj nádejou, ale keďže viera, láska a nádej pochádzajú z kríža, môžu samé zo seba vydobýť novú láskavú, katolíckou solidárnosťou, podporenú solidárnosť, ktorej charakter má formu užitočného preľaknutia či strachu.²

Druhá zásada. Keďže sme hriešnikmi a môžeme sa nimi opätovne znova stávať — a aj v tom prípade dôsledkom objektívneho vykúpenia na kríži — strach, ktorého zdrojom je hriech, nám nie je jednoducho odňatý; práve naopak, stavia ho pred nás aj Nový zákon. Môže v nás byť v takej miere, v akej si v svojom živote osvojíme vieru, ktorá je prítomná uprostred **milosti strachu v kríži**. Takto vzdialenosť alebo blízkosť medzi tým, ktorý trpí, a Tým, ktorý trpel prvotne a spasne, zostáva úplne viditeľná a človek, ktorý podlieha strachu, si je toho vedomý.³

Tretia zásada. Boh neobdaruje (mystickým alebo aj všedným) ponorením sa do strachu kríža svojho Syna žiadneho veriaceho človeka, ktorému by skôr nedaroval celú silu kresťanského posolania a radosť, ako aj plnosť svetla viery, lásky a nádeje; teda ktorému najprv neodobral strach pochádzajúci z hriechu.⁴

Prečo som ponúkol tento text?

K prvej zásade: To, čo mi v celej knihe veľmi chýbalo, je význam kríža v obdobiach, ktorým zvykneme hovoriť krízové či úpadkové. Ale práve v nich sa tvorí skutočná integrita človeka. Stratégie ako by chceli zbaviť ľudský príbeh niečoho, čím potrebuje prejsť, aby dozrel a nastoliť mu skratkou niečo ako radikálnosť a nápravu. To sa však nedá bez vnútorného prerodu, ktorý potrebuje čas a priestor pre osobnú reflexiu.

---

1 VON BALTHASAR, H. U. *Chrześcijanin i lek*. Kraków: WAM, 1998, s. 11. Preklad textov: autor.

2 Tamže s. 54.

3 Tamže s. 61.

4 Tamže s. 66.

K druhej zásade: Kniha *Benediktova voľba* ako žiadna iná v mojom živote prebudila pozornosť voči súčasnej ambícii ľudských stratégov, ktorých „vystrašení ľudia“ dnešnej doby chcú považovať za východisko z krízy. Čo ak ľudia namiesto toho, aby hľadali svoju vlastnú poctivú integritu sa uchylujú k skratkám vnútorného upokojenia, ktoré má ďaleko od vnútornému pokoja, potrebného k využitiu strachu ako fenoménu kresťana? Z kríža preda netreba schádzať ani ho riešiť ako krízu. Je v ňom prirodzený „strach zo sveta“, v ktorom nám pripadlo žiť a je v ňom aj strach voči absolútnej vláde ukrižovanej Lásky s Vierou a Nádejou. A je v ňom aj strach zo strachu, ktorý akoby nemal patriť k integrite kresťana v súčasnej situácii. Je to tiež strach o Cirkev a dielo spásy, ako ho prežívajú kresťania.

K tretej zásade: Rod Dreher v úvode knihy uviedol hneď v prvej kapitole názov „Veľká potopa“. Názov navodzuje síce stratégiu ako prežiť, no rovnako aj možno nič, čo prežije skutočne. Skúsme v benediktínskom duchu Reguly svätého Benedikta hľadať skutočné ovocie vnorenia do strachu kríža Božieho Syna: „Počúvaj, synu, prikázania majstra, nakloň ucho svojho srdca.“⁵ „Počúvaj“, „nakloň ucho svojho srdca“ a „majster“ — to sú úvodné slová pre akúkoľvek krízu, do ktorej je pozvaný s Božou mocou mladý Benedikt v pohľade na potopu pri pohľade na úpadok vtedajšieho rímskeho impéria. Kríza tu totiž nemusí byť katastrofou potopy, ale „huncústvom“ Pána našich životov, ktorým učí „svojich ľudí“ reagovať na prítomný okamih hlboko a integrovane. V nasledujúcich riadkoch Prologu je vyjavené, čo to znamená v benediktínskom duchu: „Aby sa námahou poslušnosti vrátil k tomu, od ktorého si sa... vzdialil⁶... Predovšetkým ... vytrvalou modlitbou⁷. Vstaňme⁸... vidieť toho, ktorý nás povolal.“⁹ Sú to, samozrejme, len „náťuky“, ale bez akéhokoľvek strachu z hriechu sveta či osobného hriechu, ku ktorému sa patriarcha západného mníšstva priznáva ešte aj na konci svojej Reguly, keď hovorí: „Zatiaľ čo my, leniví, zle žijúci a nedbalí, musíme sa červenáť hanbou.“¹⁰ Ak teda napomíname hriech sveta, tak len vždy s jasným videním brvna vo svojom oku.¹¹ Tento pohľad mi u spomínaného autora dosť absentuje ako prejav pravej pokory a múdrosti. Možem sa v ňom, samozrejme, hlboko mylíť.

---

5 *Regula sv. Benedikta*, Sampor 2010, s.15 v. 1n.

6 Tamže Prol v.3.

7 Tamže Prol v.4.

8 Tamže Prol v.8.

9 Tamže Prol v.22.

10 Tamže 73,7.

11 Porov. Mt 7,5.

Dreherova „Slepačia polievka“

Musím priznať, že naoko niet čo namietat', keď autor argumentuje – je to presvedčivé a zdanlivo aj kompetentné. Celá argumentácia napriek tomu, že znie logicky aj matematicky precízne, však podľa mňa pravdivá nie je.

Zdá sa, že jeho pohľad je dôležitejší ako obsah, lebo on akoby určuje výsledok. Horlivosť (v kontexte knihy znie skôr ako pseudočnosť) ako jediný postoj toho, kto chce všetkých privádzať k prebudeniu, nakoniec speje k nátlaku a ideológii. To je chybou aj pouličného presvedčania Svedkov Jehovových či iných siekt. Horlivosť v tomto kontexte myslenia býva vo svojich dôsledkoch až katastrofálna. Aj oni totiž používajú katastrofický scenár potopy pre poslucháča ako vstupnú bránu do ich bezpečného rigorózneho, puritánskeho „prístavu“, ako je to naznačené aj v závere knihy.¹²

Keď si čitateľ všimne nadpis kapitoly 1 – „Veľká potopa“, bude možno so mnou súhlasiť, že je skutočnou potopou argumentov, štatistík, čísiel a ich analýz. Pre otvorenie myslenia týmto smerom ponúkam len veľmi stručný výber niektorých častí a viet, ktoré mi doslova bránili celý rok knihu čítať a dočítať. Nakoniec mi v tejto askéze pomohol náš dobrý benediktínsky zvyk čítania okrem iného aj mienkotvorných kníh pri obede, počas ktorého sa nerozpráva.

„*Benediktovu voľbu* som napísal v snahe zobudiť Cirkev a povzbudiť ju, aby sa posilnila, kým je ešte čas. Ak chceme prežiť, musíme sa vrátiť ku koreňom svojej viery, tak v myslení, ako aj v praxi. Budeme sa musieť naučiť návykom srdca, na ktoré veriaci na Západe zabudli. Budeme musieť radikálnym spôsobom zmeniť svoje životy a svoj prístup k životu. V skratke, *budeme musieť byť Cirkvou* bez kompromisov, nech nás to stojí čokoľvek.“¹³ Buditeľom sa predsa človek nestáva samozvaným sebaurčením, ale takým ho urobia tí, ktorí zhodnotia vplyv jeho života podľa ovocia – väčšinou až po smrti. Pán Dreher si to tak trochu urobil aj za nás už dopredu sám. Už v dvoch úvodných vetách použil štyrikrát imperatív musieť. Najviac ma zobudil imperatívom: „musíme sa vrátiť ku koreňom svojej viery“. Znie to ako lacný slogan, do ktorého sa dá ľahko vstúpiť, ale už ťažšie zorientovať. Kladiem si preto otázku, kto kedy potvrdil, bez konečného ovocia, že krok naspäť je krokom dopredu?

„Následne budem uvažovať o zásadnej dôležitosti toho, aby veriaci mysleli a konali v radikálnom protiklade s najsilnejšími fenoménmi, ktoré riadia súčasný život...: sex a technológia.“¹⁴ Veľmi dobre si pamätám ešte z čias komunizmu, keď kňazi „beňovskej“ školy rozhorčene zakazovali ľuďom televíziu a satelity s odôvodnením, že je to diablov výmysel. Ani ich vtedy nenapadlo myslieť na

---

12 DREHER, R. *Benediktova voľba*. Bratislava: Postoj, 2017, s. 34; 315.

13 Tamže, s.16.

14 Tamže s.18.

to, že namiesto strašenia z technických inovácií je užitočnejšie pokresťančiť spomínané technologické prostriedky a učiť ľudí ako ich využiť. Zároveň sa netreba nechať vtiahnuť do manipulácie, na ktorú médiá časť povrchných ľudí naozaj šikovne zneužívajú. Môžeme teda vnímať, že nie sex a technológie nás riadia, ale to, ako k nim s rigoróznosťou či naivitou pristupujeme. Pomôžem si smernicou náčrtu sexuálnej výchovy. „Keď Druhý vatikánsky koncil rokoval o kresťanskej výchove, poukázal na nevyhnutnosť dať deťom a mladým ‚pozitívnu a múdru sexuálnu výchovu‘... Sexualita je základnou zložkou osobnosti. Je to jej spôsob bytia, spôsob, ako sa prejavuje, ako komunikuje s inými, ako cíti, vyjadruje a žije ľudskú lásku. Preto je sexualita podstatnou časťou vývoja osobnosti a jej výchovného procesu“.¹⁵

„Po mojom duchovnom uzdravení... Musel som ťa dostať von z tvojej vlastnej hlavy.“¹⁶ Spôsob, akým autor píše, vytvára podozrenie, že on ešte stále v hlave je, lebo štýl argumentácie nijako nesvedčí o reálnom usadení sa v modlitbe, mimo vlastnej projekcie o tom, čo ako duchovno opisuje. Osobný eklekticismus sa často prejavuje prirýchlym absolutizovaním aktuálneho pochopu o veciach, ktoré si vyžadujú podstatne dlhší čas a bohatší dialóg spojený s počúvaním, bez prirýchlych prianí po zmene vlastných predstáv.

„A preto nepotrebujeme druhý príchod Ronalda Regana alebo nejakého samozvaného politického spasiteľa, ale nového — a veľmi odlišného — svätého Benedikta. ... Aký druh politiky... v Benediktovej voľbe?“¹⁷ Nie politika v Benediktovej voľbe, ale osobná usadenosť v sebareflexii. Nie Havel, ale reálni mučeníci rodín a politickí väzni, hlboko žijúci všednosť kresťanstva a úctu k národu. Idea laickej mystiky križa je autentickým posväcovaním okolia, ktoré pretvárame nie ošialom kresťanského aktivizmu, ale trpezlivým zotrúvaním v sebe uprostred sveta. V ňom je život s Bohom jediným základom obrody svojho zmäteného „ja“ pre etické, morálne a teda kresťanské „my“.

Autor sa v každej z kapitol javí ako pozorný, no vystrašený človek, ktorý sa ešte neusadil v žiadnej zo spomínaných konfesii a, naopak, stále skúša aktivizmom myslenia a konšpirovania vytvárať modely, ktorými chce prekryť na jednej strane osobný strach a na druhej strane nestabilitu miesta a stavu cirkvi, v ktorých hľadal oporný bod. Je až kuriózne, že ako pravoslávny kresťan sa odvoláva na katolícke mníšstvo a nepoužije radšej východnú mníšsku prax svätého Bazila. To nie je ekumenizmus, to je skôr nevyzretý eklekticismus. Pán Dreher je možno (a môžem sa v tom mýliť) príliš krátko usadeným kresťanom na to, aby rozdával rady. On ich však na čitateľa doslova chrlí a tým aj nepriamo tvrdí, že vie, čo treba robiť.

---

15 POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *O ľudskej láske. Výchovné smernice. Náčrt sexuálnej výchovy*, 1-4.

16 DREHER, R. *Benediktova voľba*, s. 82.

17 Tamže s. 122.

Pokus o záver

Nadovšetko knihe akoby chýbala vnútorná kvalita, ktorú miestami až príliš prehlušuje kazateľská teória analýz a štatistík. Ich ovocie sa zasa javí ako prirodzené preľaknutie sa z vykreslenia už akoby prítomnej „sily“ tekutej postmodernity. Práve v tejto vzniknutej ilúzii možno nielen ja vnímam určitú formu preľaknutia sa zo *správneho* strachu, ale aj „hmlu“ uvádzaných štatistík.

Keby som mal k dispozícii elektronický text, zadal by som vyhľadanie jedineho hesla a bolo by to slovo „musíme“. Až satiricky mi to pripomína kampaň „emeritného“ amerického prezidenta Obamu, ktorý nabádal svojho voliča k odvahe cez pseudomyslenie sociálnych sietí, hypnotizujúc a upokojujúc zvolaním „yes, we can“. Dreherovské „yes, we must“ môže z určitého uhla pohľadu plniť rovnako očarujúco nádejné, a preto zvädzajúce, fluidum istoty pre budúcnosť „obleku“ nadšeného a pravoverného kresťanstva „na mieru“. Tento „oblek na mieru“ sa mi javí pri všetkej úcte k pracovitosti a húževnatosti, s akou spisovateľ zozbieral podkladový materiál, ako najmodernejší oblek pre „nevieru až kresťanskú poveru“ čitateľa. Tomu najprv dôsledne vyložil pojem potopy, potom túžbu po vplyve kresťanstva na svoje okolie a spoločnosť a následne mu ponúkol obrazne povedané „vykradnutie“ *Reguly svätého Benedikta*, ktorej „aura“ je jedinou autoritou knihy. Ak by sme teda počet výskytu hesla „musíme“ podrobili konštruktívnej kritike, mohli by prísť na rad aj tieto otázky: Čo je prizmou, cez ktorú sa autor stratégie pozerá na minulé a budúce storočia? Kedy môže byť predajnosť knihy potvrdením, že stratégia je pre kresťanstvo východiskom?

Namiesto odpovede ponúkam ďalší krok ku kniežatu koncilovej teológie H. U. von Balthasarovi, z ktorej dnes určite čerpá nielen emeritný pápež Benedikt XVI.: „Čím viac je bezbrannosti, tým viac je aj otvárania sa Bohu iba kvôli nemu a tým viac teda príliv jeho moci, jeho intenzívnejšej prítomnosti v človeku.“¹⁸

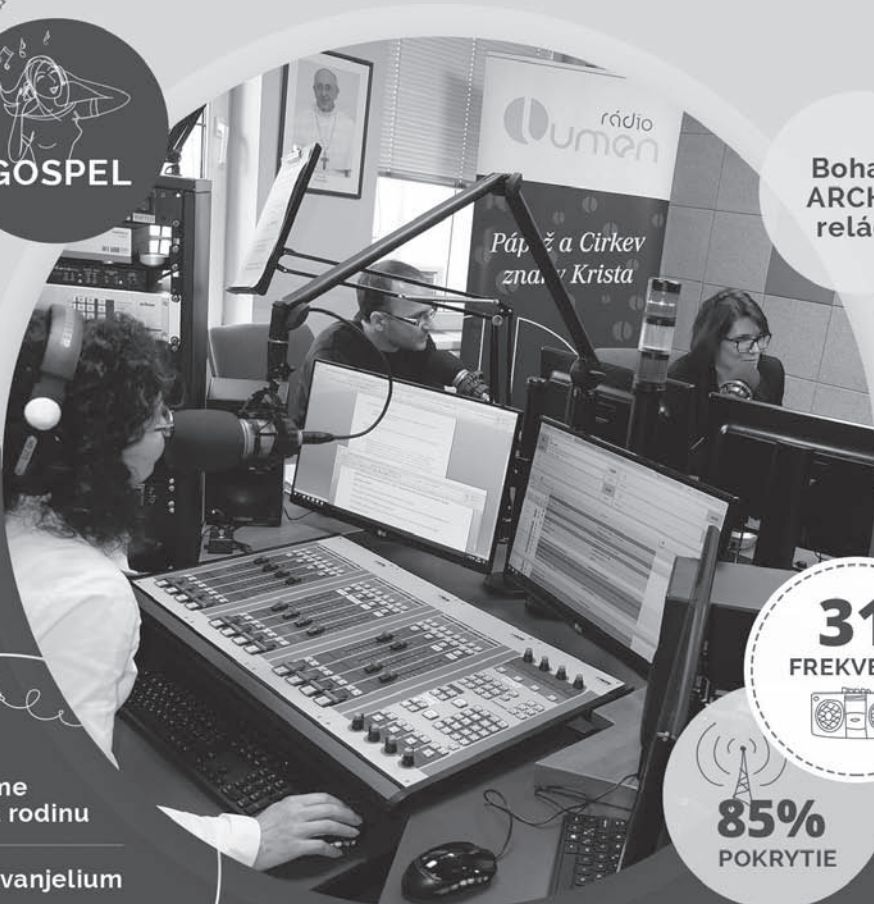
Jozef Brodňanský OSB

---

18 VON BALTHASAR, H. U. *Chrześcijanin i lek*, s. 94.

25 ROKOV

Prinášame nádej aj k vám!

Bohatý
ARCHÍV
relácií

31
FREKVENCÍ

85%
POKRYTIE

Vysielame
pre celú rodinu

Širíme evanjelium

Organizujeme púte
doma i v zahraničí

rádio
lumen

Aj vďaka Vám sme
Rádio Lumen. Vážime
si Vašu podporu.
Viac info lumen.sk

www.lumen.sk

**PRETEKY
ČNOSTI**

VYDÁVAME
časopis a knihy

OBJEDNÁVKA VERBUM 2019

Verbum na rok 2019 si môžete objednať za cenu 10 €.
Časopis vychádza dvakrát ročne (Veľká Noc, Vianoce).

Kontaktná osoba pre objednávky vo vydavateľstve:
Martin Kuniak, telefon: +421 918 337 452, e-mail: martin.kuniak@ku.sk

Predplatné Verbumu na rok 2019 môžete uskutočniť:

- prostredníctvom priloženej **poštovej poukážky**
- **platbou cez účet:**

IBAN: **SK60 8180 0000 0070 0008 5966**

Cena: **10 Eur**

Variabilný symbol: **592020**

Popis platby: **MENO, ADRESA**

DÔLEŽITÉ: pri platbe cez bankový účet, prosím, nezabudnite uviesť
v popise platby svoje meno a adresu, kam máme časopis zaslať.

Budeme radi, keď náš časopis odporučíte aj svojim známym.

Bližšie informácie o časopise nájdete na: **www.casopisverbum.sk**

Ďakujeme.

Redakcia VERBUM

www.casopisverbum.sk

MMXVIII